# અસલ મ્હોટી

# ગજરામારૂ

## નીવાર્તા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા.

**હરગોવનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર**

૭૦૩૫, પાનકોર નાકા-અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૪ થી પ્રત ૩૦૦૦

અમદાવાદ-શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં **હરીભાઈ** દલપતરામે પોતાના "ગ્રન્થોદય" પ્રેસમાં છાપી.

સંવત ૧૯૮૦. સને ૧૯૨૪.

કીંમત રૂ ૦-૮-૦

# ગજરામારૂની વાર્તા.

શ્રી ગણેશાયનમઃ શ્રી શારદાય નમઃ શ્રી ગોપીજન વલ્લભાય નમઃ અથ શ્રી ગજરામારૂજીની વારતા લખી છે.

દુહાઃ—પ્રથમ નમું પ્રોતે કરીરે, ગરૂવા ગણપતને લાગુ પાયરે; ગરૂવા૦ બુદ્ધિ અનુપમ આપજોરે, મારી જીભલડી જશ ગાયરે મારી૦ માતા છે જેની પારવતીરે, જેના પીતા છે શંકર દેવરે; જેના૦ શુદ્ધિ બુદ્ધિ દેજો મુજને ઘણી, સદા કરૂ તમારી સેવરે, સદા૦ ૨ અંગે સીંદુર છે અતિ ઓપતુ રૂડા મોદીકનો છે આહારરે; રૂડા૦ સહુ દેવ તમારી સેવા કરે; કરૂણાળુ વિઘ્ન હરનારરે કરૂણાળુ૦ સાગી દેવી માતા સરસ્વતીરે, તમને ચરણે નમાવું શીશરે; તમને૦ મારી જીહ્વાયે જશ દયો ઘણો; રંક જાણી ન કરશો રીસરે, રંક ૪ કળીયુગમાં કાલીકાય-નેરે, માતા પ્રસન્ન થયાં સાક્ષાતરે; માતા૦ મુને વર દયો વરદાઈની ગજરામારૂની રચું વાતરે, ગજરા૦ ૫ મુરખને નેં કવી કર્યા રે, જીભે આપી અવિચળ વાચરે. જીભે૦ રૂડા ગ્રંથ રચ્યા અવની વિષે, તુજ કૃપાએ થયા જાણુરે, તુજ૦ ૬ હે પ્રભુજી તમને નમુંરે, નીશદીન ધરીને ધ્યાનરે, નીશ૦ મને આશ્રય છે હરિ તણો· નીજ સેવકનું રાખો માનરે, નીજ૦ ૭ જે સેવક છે તમ તણારે, તેની પુરો છો મનની આશરે, તેની૦ માટે કરગરી વિનંતી કરૂં, સદા છાજી ચરણુનો દાસરે. સદા૦ ૮ કવિજન ગણપતિ સરસ્વતિ અને ઇશ્વરની સ્તુતિ કર્યા પછી વાર્તાનો આરંભ કરે છે."

ઉત્તરદીશાએ માંડવગઢ કરીને એક શહેર છે. તે શહેરમાં રાજા

સોળંગ નામે પોતાનું રાજ્ય ચલાવતો હતો. તે રાજાને સાત રાણીઓ હતી, તેમાં ૭ રાણીઓ માનીતી હતી; અને સાતમી રાણી દામાવંતી તે અણમાનીતી હતી, માટે ૭ ઉપર રાજાની અધીક પ્રીતી હતી ને સાતમી ઉપર કાંઇજ પ્રીતિ ન હતી. એક દિવસે, એવો યોગ બન્યો કે માંડવગઢથી એક કોશ દુર, નદીપર એક ગામ હતું તેમાં ઘણા ખરા ગરીબ લોકોની વસ્તી હતી, તે ગામમાં એક ચંડાલણી (ઓળગાણી) રહેતી હતી; તે સાવરણી તથા સુંથીયાં વિગેરે લઇને મહોટા પરોઢીએ ઉઠીને માંડવગઢમાં વેચવા આવી. ને રાજાના દરબાર આગળથી નીકળી તેવામાં જસાજી મહારાજ હાથમાં લોટો લઇ ઝાડે ફરવા વાડામાં (સંડાસ) જતો હતો, તેને ચંડાલણીએ જોતાં મનમાં વિચાર કર્યો કે રાજાને સાત રાણીઓ છે તો પણ કોઇને પેટ સંતાન નથી તેથી એ વાંઝીયાનું મુખ જોઇશ તો મારાં સાવરણી તથા સુંથીયાં ખપશે નહિ ને વળી ઘરમાં પણ કજીઓ કંકાસ થશે ને આખો દહાડો ઉદાસીમાં જશે. માટે પોતાના હાથમાંથી સાવરણી પોતાના મોં આડી ધરી કે જેણે કરી વાંઝીયા રાજાનું મુખ જોવામાં ન આવે. એવી રીતે જે ચરિત્ર કર્યું તે સરવે રાજાએ જોયું ને તરત પોતાના મનમાં ચેતી ગયો; ને વિચાર કરવા લાગ્યો કે નીચમાં નીચ જે ચાંડાલણી તેણે પણ મારૂં મુખ જોયું નહી, તેનું કારણ શું હશે એનું સમજીને અતીશે ક્રોધ કરીને ઓળગાણીને પોતાની પાસે બોલાવીને પુછે છે

દોહા:—સત્ય કહે ચાંડાલણી, સાંમી માર્જની કેમ ધરી નારરે; સાચી૦ તે તો કહેને મુજને વારતા, નહીં તો દંડ દઉં નીરધારરે; નહીં તો૦ ૧ સાચું ન બોલે તો જાણજે, તુને સુળી દેઉં આદીવારે, તુને૦ મારૂં મુખ ન જોયું તેં માનની, માટે છેદાવું તારૂં શીરરે, માટે૦ ૨

રાજા કહે છે હે ચાંડાલણી તેં પ્રાતઃકાળમાં મારૂં મોં જોઇને આડી સાવરણી કેમ ધરી અને પુંઠ ફેરવીને ઉભી રહી એવો શો

દોષ મારામાં છે જે તેં નીચ જાતે પણ મારૂં મેં ન જોયું માટે જે તારા મનમાં હોય તે કહે, જો સાચું નહી બોલે તો સહુ લોક દેખતાં તને શુળીએ ચઢાવીશ સાચુ બોલીશ તો તારો ગુનો માફ કરીને છોડી દઈશ. ને વળી તારી બરદાશ કરીશ. એવી રીતે રાજાનાં નીરભય વચન સાંભળીને ઓળગાણી રાજાને કહે છે મહારાજ સાંભળો.

દુહો:—મેલામાં મેલો જુઓ મીંઢારે કાંઈ તેથી મેલા લોભરે કાંઈ૦ એથી મેલારો રાજા વાંઝીઓ, ને તો મુવે ન પામે મોક્ષરે, તેતો૦ ૩

હે રાજાજી મેલામાં મેલા આટલા માણસ છે એક તો જે હૈયા મેલો મીંઢા માણસ હોય તે અઘોર પાપ કરે, તે મુખે થોડું બોલે અને ગરીબ જેવો દેખાય જાણે બગલો સરોવર કાંઠે ધ્યાન ધરીને બેઠો, પણ લાગ આવેથી પાણીમાંના મચ્છને તુરત ઉંચકી લે છે તેમજ થોડા બોલો કપટી માણસ હોય માટે તેવા પુરૂષનું સવારમાં મોં જોવું નહી અને બીજો જે અતિ લોભીયો માણસ હોય તે પણ લોભને વશ સદાય રહીને ઘણાં નીચ કર્મો કરે છે. માટે તેનું પણ સવારમાં મોં જોવું નહી હે રાજા એ બે મેલા કરતાં પણ જેને કાંઈજ સંતાન ( પુત્ર અથવા પુત્રી ) નથી એવો જે વાંઝીઓ તે જો મોટો રાજા હોય તો પણ તેનું મોં જોવું વ્યાજબી નથી દુર દેશાવર જતાં અથવા દરેક શુભ કામે જતાં તેના શુકન બીલકુલ લેતા નહીં. માટે હે વિવેકી રાજા જે સાચે સાચો વિચાર હતો તે મેં આપને કહી દીધો આપને સાત સાત રાણી છે, તે છતાં કાંઈ સંતાન નથી માટે મેં આડી માર્જની ( સાવરણી ) ધરી તેની અપેક્ષા કરવી, અથવા ગમે તે દંડ દેવો તે આપની મરજી ઉપર આધાર છે. એવી રીતનાં ઓળ-ગાણીનાં વચન સાંભળીને રાજાની બધી રીસ ઉતરી ગઇ અને ચાક-રને કહ્યું કે આ ઓળગણીને કમોદના ચોખા બે મણ આપો કે

સાંભળીને ચાકરે તરત ચોખાની ગાંસડી બાંધી આપી તે લઇને પોતાના મનમાં ખુબ ખુશી થતી પોતાને ગામ જવા નીકળી તે રસ્તે ચાલતાં મનમાં વીચાર કરે છે કે આ બે મણુ ચોખા મારે ઘણા દહાડા ચાલશે અને ત્યાં સુધી સાવરણી સુંથીયાં વેચવા જવાની મહેનત ઓછી કરવી પડશે. ને વળી મારો ધણી ખુશી થશે, એમ વિચાર કરતી પોતાના ઘેર આવી ને માથા ઉપરથી ચોખાની ગાંસડી હેઠી ઉતારી તે જોઇ તેના ધણીએ પુછ્યું કે ગાંસડી તું કયાંથી લાવી ? સ્ત્રી કહે છે કે તેનું તમારે શું કામ છે તે સાંભળીને તેનો ધણી કહે છે કે હે સ્ત્રી તું મારી પાસે સાચુ બોલ નહી તો તને ઘરમાંથી કહાડી મુકીશ. ત્યારે ઓળગાણીએ કહ્યું રાજા જસાજામે આપી છે તે સાંભળતાં તેનો ધણી કહે છે હે સ્ત્રી એ રાજા તો વાંઝીઓ છે તેથી એનું અન્ન આપણાથી ન ખવાય અરે જેનું સવારમાં મુખ ન જોવાય તેનું અન્ન તે કેમ ખવાય ઓળગાણી કહે છે કે આખુ શહેર એનું અન્ન ખાય છે, તો આપણને ખાતાં શી હરકત છે ? આપણે બધા લોક કરતાં મોટાં કે રાજાનું અન્ન ન ખવાય ? તે સાંભળીને ઓળગાણો કહે છે કે જે શાસ્ત્ર નથી સમજતો તે જ રાજાનું હરામનું ખાય છે પણુ સમજુ તો હલાલથી રાજાની ચાકરી કરીને તેનો જે પગાર આવે તે જ ખાય છે. કશી વાતનો સંબંધ નહી છતાં રાજા મફત આપે છે તો પણ સમજુ માણસ લેતાં નથી.

હે સ્ત્રી ! હું તને જે કહું છું તે તારા માનવામાં સાચું ના આવતું હોય તો પરીક્ષા જોવાને સારૂં આપણા ઘરમાં કોદરા છે તેને ભરડીને તેમાંથી કોદરી કાઢીને તેના ભેગા ગજાના ચોખા ભેળીને ચકલાને નાખ, તે જો ચકલાં કોદરીની સાથે ચોખા ખાઇ જાય તો પછી આપણે ખાઇશું. એ પ્રમાણે ઓળગાણાનાં વચન સાંભળીને ઓળગાણીએ કોદરીના ભેગા ચોખા ભેળીને નાખ્યા; ચકલાંએ તેમાંથી કોદરી

કોઠરી વીણી ખાધી અને ચોખા અનામત પડયા રહેવા દીધા. એ રીતનો પ્રત્યક્ષ દાખલો જોઇને ઓળગાણી ચોખાની ગાંસડી માથે લઇને પાછી રાજાના દરબારમાં આવીને કહ્યું કે મહારાજ આ તમારા ચોખા પાછા લ્યો. કેમકે તમારૂં અન્ન પંખી સરખાંએ પણ ખાતાં નથી, તો પછી અમારાથી કેમ ખવાય ? એમ કહી ચોખાની ગાંસડી પાછી મુકીને પોતાને ઘેર ચાલી ગઇ. એટલે પાછળથી રાજાના મનમાં અત્યંત ખેદ ઉત્પન્ન થયો ને પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે નીચમાં નીચ જે ચંડાળ તેણે પણ મારૂં અન્ન ખાધું નહી, એવું વાંઝીયામેણું છતાં હું રાજ્ય સુખ ભોગવું છું તે કશા કામનું નથી, કેમકે ઓળગાણીએ આવી રીતે કહ્યું ત્યારે મારા શહેરની રઇયત મારી પછવાડે મનમાં આવે તેમ નીંદા કરતી હશે. એમ ધારીને પોતાની ૭ માનીતી રાણીઓ હતી તેને પાસે બોલાવીને કહ્યું કે મારે સાત રાણીઓ છતાં માથે વાંઝીયામેણું રહ્યું ને તે મ્હેણાને લીધે કોઇ મારૂં મ્હોં જોતું નથી અને શુકન પણ લેતું નથી, માટે હવે હું આ શહેરમાં એક ક્ષણવાર રહેનાર નથી. રાજપાટ સહુ છોડી દઇને અઘોર વનમાં જઇ મહાદેવનું ધ્યાન ધરીને ઉગ્ર તપ કરીશ; તેણે કરીને મહાદેવ પ્રસન્ન થઇ મને પુત્ર ફળ આપશે ને મનનો મનોરથ પુર્ણ કરશે તો પાછો આવીશ ને જો તેમ ન થયું તો પછી આવરદા પુરી થતાં લગી વનમાંજ રહીશ. એવી રીતનાં રાજા-નાં વચન સાંભળીને માનીતી છએ રાણીઓ રાજાની સામે હાથ જો-ડીને કહે છે કે મહારાજ ! આપ ઘેર બેઠાં ઇશ્વરની ભક્તી કરો એટલે તમારો મનોરથ પુર્ણ થશે. હે સ્વામીનાથ ! આપ અમારો ત્યાગ કરી સીધાવો છો તેથી અમો શી રીતે દીવસ ગુજારીશું ? આપના વગર અમને એક ક્ષણવાર સુખ ઉપજનાર નથી માટે અમારો શુકન માન્ય કરી રહો તો બહુ સારૂં. એવું સાંભળીને રાજા કહે છે કે હે

સ્ત્રીયો તમે હજાર વાત કરશો તો પણ હું તમારું કાંઇ માનનાર નથી. માટે હવે તો તપ કરવા જઇશ. એમ કહીને પોતાનો ફુલસંગ નામે પ્રધાન હતો, તેને રાજ રૂડી રીતે ચલાવવાની ભલામણ કરી કહ્યું કે હે પ્રધાન ! તું મારો જુનો અને સમજુ પ્રધાન છે તેથી આપણી રઇયતની ઉપર રહેમ નજર રાખીને નિતિથી રાજ ચલાવજે એમ કહીને પોતે કાળો પોશાક પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને નગરના સરવે લોકોને જતી વખત શીખામણ દઇને કહે છે મારા નગરવાસી લોકો હું વાંઝીયા મ્હેણું ટાળવાને વનમાં જઉં છું. અને તમારી ઉપર દયા રાખવા વીશે મેં મારા પ્રધાનને ભલામણ કરી છે, તે તમારી ઉપર રાજ્ય ચલાવશે ને હું તપ કરવા જાઉં છું, મહાદેવ પ્રસન્ન થશે ને પુત્ર ફળ આપશે તો ફરી પાછો આવીશ. નહીતર વનમાંજ રહીશ માટે મારો કાંઇપણ અપરાધ હોય તે ક્ષમા કરજો. એવી રીતનાં રાજાનાં પ્રીતિ ભરેલાં વચન સાંભળીને સરવે રઇયત રાણીઓ તથા દાસીઓ વગેરે રૂદન કરે છે.

દુહો:—રાણીઓ રૂવે રંગ મહેલમાંરે; કાંઇ દાસી રૂવે દરબારરે કાંઇ૦ રઇતર રૂવેરે સારા શહેરનીરે; કાંઇ વરતાયો હાહાકારરે, કાંઇ૦ ૪ હાટે રૂવેરે હાટ વાણીયારે, તે તો પાડી બેઠા હડતાલરે; તે તો૦ પ્રાણી માત્ર રહેરે ઉદાસમાંરે, કાંઇ વૃક્ષે નમાવી છે ડાળરે; કાંઇ ૫ કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, કાંઇ રાજા જાશે વનવાસરે, કાંઇ૦ વાંઝીયા મેણું ભાંગવારે છોડી ચાલ્યા નગરની આશરે છોડી૦

એ રીતે રાજાને વનવાસ જતી વખત રંગ મહેલમાં રાણીઓ અપાર રૂદન કરે છે ને દાસીયો તથા સરવે ચાકરો દરબારમાં રૂવે છે, અને બજારમાં વેપારીઓએ રડીને દુકાનો બંધ કરી હડતાલ પાડી તે જોઇ નગરવાસી સરવે શોકાતુર થયા એવી રીતનો શોક પશુ પક્ષીઓના જાણવામાં આવ્યો એટલે તેઓ પણ પોતપોતાનો ખોરાક ખાવો

ઝુકી રહને ઝુરવા લાગ્યાં, તે જોઇ કુમળાં ઝાડ તથા ફુલનાં ઝાડ કરમાવા લાગ્યાં અને મ્હોટાં ઝાડોનાં પાન ખરી પડયાં એવો બનાવ જોઇ રાજાએ વીચાર કર્યો કે મારી ઉપર સરવેનો પ્રેમ કેવો છે તેની પરીક્ષા કરવાનો આ ખરો સમય છે ને એવી રીતની પ્રીતિ સહીત જવું તે સારૂં છે, એવો વિચાર કરી વળાવા આવેલા સરવે લોકોને કહે છે કે મારાં વહાલાંઓ તમારો સરવેનો અપાર પ્રેમ મારી ઉપર છે પણ મારે મેણું ટાળવા ગયા વગર છુટકો નથી તેથી તમે સરવે પાછાં વળો મને બહુ વીલંબ થાય છે માટે આજ્ઞા આપો એવાં રાજાનાં વચન સાંભળી પ્રજાએ આજ્ઞા આપી કહ્યું કે ઇશ્વર આપના સરવે મનોરથ પુર્ણ કરો ને કુશળ કલ્યાણથી પાછા પધારી આપનું રાજ્ય કરો, એ અમારો સર્વનો આશીરવાદ છે રાજા કહે તથાસ્તુ ! એટલું કહીને પોતાનો ઘોડો જોરથી હાંકીને પંથે પડયો એટલે રઇયત સરવે પાછી વળી પોતાને ઘેર આવી અને રાજા ઘણો દુર નીકળી ગયો જેમ જેમ આગળ જાય છે તેમ તેમ નાના પ્રકારનાં ફળોનાં ઝાડ આવે છે ને તે મધ્યે સુવાસીક પુષ્પોનાં ઝાડ ઝુકી રહ્યાં છે, એની શોભા જોઇ એક સુંદર વૃક્ષ નીચે આરામ લેવાને ઘોડા ઉપરથી હેઠળ ઉતર્યો ને એક સેતરંજી પાથરીને તે ઉપર સારી પેઠે આરામ લેઈ ઉઠયા પછી આઘો પાછો ફરી જુવે છે તો એક સુંદર દેવાલય જોયું એટલે તેની પાસે ગયો ને જુવે છે તો તે દેવળમાં એક મહાદેવનું લીંગ હતું તેના ગોખમાં પાર્વતી અને ગણપતિનાં દર્શન થયાં તેથી રાજા બહુ પ્રસન્ન થયો અને પોતાના મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે જેનું ધ્યાન ધરી તપ કરવાને ધાર્યું હતું તે આપોઆપ આ સ્થાનકે બીરાજે છે, વળી પુષ્પો બીલી વગેરે સર્વ છે, ઘોડાને ચરવાનું પણ પુષ્કળ ઘાસ પાણી છે માટે આજ સ્થાનકે તપ કરવું એ બહુ ઉત્તમ છે, એમ ધારી દેવળ પાસે એક સુંદર અને ગંજાવર આંબાનું ઝાડ હતું.

તેના નીચે આસન કર્યું પછી તે જ દિવસે નહી ધોઇને પુષ્પ બીલી લાવી મહાદેવની પુજા કરીને ફળ આહાર કરી એક ચીત્ત રાખી ઉગ્ર તપ કરવા લાગ્યો એમ કરતાં બાર વરસ પુરાં થવા આવ્યાં તો પણ મહાદેવજીએ એક દિવસ કશી રીતનો પરચો દેખાડયો નહી ને દર્શન પણ દીધાં નહી તોપણ રાજા પોતાનું ધ્યાન ચુકતો નથી. એવામાં એક દીવસને સમયે બે શીકારીયો શીકાર કરવાને અરણ્યમાં નીકળી પડયા છે, તે શીકાર કરીને શીકારની ઝોળીઓ ખભે ભેરવી ચાલ્યા આવે છે તેઓએ વેગળેથી ઝાડ તળે રાજાને અને ઘોડાને બેઉને દીઠા એટલે વીચાર કરે છે કે આપણે પેલા ઝાડ તળે જઇ જે માણસ દેખાય છે તેને મારી નાંખીને પાસે ઘોડો છે તે લઇ જઇએ એમ ધારીને શીકારી રાજા તરફ ચાલ્યા આવે છે તેને રાજાએ દુરથી દીઠા એટલે પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે પેલા બે જણા હથીઆરબંધ આવે છે તે લૂંટારા જેવા દેખાય છે તેઓ ઘોડો લઈ જવાની લાલચે મને મારી નાખશે, પરંતુ હું મરવાથી જરાએ બીહીતો નથી કેમકે હું પોતાનું રાજસુખ છોડી આ વનમાં તપ કરવા આવ્યો છું તે બાર વરસ થયાં તોપણ શિવજી પ્રસન્ન થયા નહીં માટે જો એ લુટારા મને મારશે; તો તેને હાથે મરણ પામીશ એટલે મારે માથે વાંઝીયામેણું છે તે દુઃખનો અંત આવશે કેમકે જે માણસ પોતાના દરેક દુઃખને લીધે આપઘાત કરી જીવ કહાડે છે તો તેનો ઇશ્વર પાસે ન્યાય થતી વખતે પોતાને જવાબદાર થઇને તે પાપનું માઠું ફળ ભોગવવા નરકે જવું પડે છે. એટલુંજ નહી પણ સાત અવતાર એવા આપઘાત કરવાના ભોગવવા પડે છે માટે દુખીયારા કોઇને પણ જે માણસ મારે છે તેને ઇશ્વરને ત્યાં જવાબદાર થવું પડે છે, માટે હાલમાં મારી તપશ્ચર્યા પુરી થઈ છે ને મારૂં ચીત શિવની ભક્તિમાં લીન થએલું છે તેથી મહાદેવ મારી સદગતી કરશે ને આ મોહરૂપી સંસારમાંથી છુટીશ, એવો

નીશ્ચય કર્યો એટલામાં પેલા ઉભા રહ્યા તેમને જોઇ રાજા કહે છે, હે ભાઇઓ તમે એકદમ ઉતાવળથી ચડીને મારી ઉપર આવ્યા ને હવે તમે શા વિચારમાં પડયા જે થંભીને ઉભા રહ્યા માટે તમોએ જે તમારા મનમાં મનોરથ ધારેલો હોય તે ઝટ પાર પાડો એટલે આ દુ:ખરૂપી દુનીયામાંથી છુટીશ ને વળી તમારો બહુ ઉપકાર માનીશ માટે હે સાહસીક કામ કરનાર શીકારીઓ હવે તમે ઝટ કરો એવાં રાજાના વચન સાંભળીને શીકારીયો આશ્ચર્ય પામી પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે આ કોઇ મોટો પ્રતાપવંત ચતુર પુરૂષ છે કે એક ઝાડ ઉપરથી જે મનમાં ધારણા કરી હતી તે એના જાણવામાં આવી માટે એવા જ્ઞાનીના ઉપર હાથ ઉચકવાં તે ઠીક નહી એમ વીચારીને તે બેઉ શીકારીયો રાજા સામે હાથ જોડીને કહે છે કે હે મહારાજ આપ કોઇ મોટા દેવાંશી રાજા છો. મહા તેજસ્વી દેખાઓ છો, પણ શા કારણ માટે આ જંગલમાં આસનવાળી બેઠા છો, તેનું ખરૂં કારણ હોય તે અમોને કહો કેમ કે અમોએ આપની ઉપર ધાતકી બુદ્ધિ કરી હતી તેની ક્ષમા માગીએ છીએ. એવું શીકારીઓનું બોલવું સાંભળીને રાજા કહે છે કે હે ભાઇઓ, હું માંડવગઢનો રાજા છું સર્વે વાતે સુખી હતો; પણ મારે કાંઇ સંતાન નથી તેથી માથે વાંઝીયા મેણું છે તે ટાળવાને આ વનમાં આવીને બાર વરસથી શીવજીનું ધ્યાન ધરી તપ કરૂં છું, એવાં રાજાનાં વચન સાંભળીને બેઉ શીકારીયો માંહોમાંહે કહે છે કે આપણે બેઉ જણ આ રાજાના જેવાજ વાંઝીયા છીએ માટે આપણે પણ એની જોડે બેસીને મહાદેવની પુજા કરી તપ કરીશું તેથી પ્રસન્ન થઇ આપણને પણ પુત્રફળ આપશે એમ નિશ્ચય કરી પોતાની ઝોળીઓ ઝાડની ડાળે ભળાવીને રાજા પાસે આસન વાળી બેઉ જણા બેઠા; ને શીવનું ધ્યાન ધરવા લાગ્યા એમ કરતાં બે ત્રણ દિવસ થયા શીકારીયોને બહુ ભુખ લાગી તેથી તેઓ આકુળ

આકુળ થવા લાગ્યા કે આપણે ક્ષુધાએ કરી બહુ પીડા પામીએ છીએ ને આ વનમાં તો કાંઈ ખાવાનું મળનાર નથી. માટે આપણે ઝોળીમાં જે શીકાર લાવ્યા છીએ તેને સમારી શીજવીને ખાઇએ એટલે આપણી ક્ષુધા શાંત થશે. એમ કહી તેઓએ ઝોળીમાંથી શીકાર કહાડયો અને મહાદેવની જળાધારી ઉપર મુકી છરીએ કરી કાપવા માંડયો એટલે તેમાંથી રૂધીર નીકળીને શીવજીની જળાધારીની માંહે પડવા લાગ્યું ને છાંટાઓ ઉડયા તેથી શીવલીંગને પણ રૂધીર લાગ્યું આવી રીતે શીકારીઓને ઘોર કર્મ કરતા જોઇએ મહાદેવ અતિશય આકુળ વ્યાકુળ થયા એટલે વિચાર્યું કે આ દુષ્ટ મહા પાપીઓ અવિચારી છે તેને સમજાવીને ઝટ વિદાય કરૂં તો ઠીક નહિ તો એ મુર્ખાઓ અહીંથી જશે નહીં, ને મને ભ્રષ્ટ કરી મુકશે એમ ધારી તરત જોગીનું રૂપ લઇને શીકારીઓની સામા આવી ઉભા રહીને કહ્યું કે અરે મુર્ખા તમે આ મહાદેવને ભ્રષ્ટ કરો છો અને તમો શા કારણ માટે અહીં આવ્યા છો, તે કહો; ત્યારે શીકારીઓ કહે છે કે અમારે બે જણને કાંઇ સંતાન નથી તેથી વાંઝીયા મેણું છે. માટે આ મહાદેવ પાસે પુત્ર લેવા આવ્યા છીએ તે પ્રસન્ન થઇ પુત્ર આપશે એટલે તરત અમારે રસ્તે પડીશું ત્યાં સુધી જનાર નથી. એવું સાંભળીને જોગી ( શીવજી ) કહે છે અરે અવિચારી દુષ્ટો તમે પાપી છો માટે તમોને પુત્ર મળનાર નથી. એવું સાંભળીને શીકારીયો કહે છે ગમે તેમ થાઓ પણ અમે પુત્ર લીધા વગર અત્રેથી ખસનાર નથી એવી રીતે સાંભળીને જોગીએ વિચાર કર્યો કે આ પાપીઓને ગમે તેમ સમજાવી અહીંથી કાઢવા જોઇએ. પછી જોગીએ પોતાની માયાએ કરી કેવળ સામેના આંબા ઉપર પાકી કેરીઓ બનાવીને પેલા શીકારીઓને કહ્યું કે સામો આંબો દેખાય છે તે ઉપરથી બે કેરીઓ લાવો તે કહેતાં લાગ્યા એટલે જોગીએ કહ્યું કે એ ફળ લઇને

તમે બેઉ તમારી સ્ત્રીઓને ખવરાવજો એવું સાંભળી પગે પડયા, એટલે જોગી (શીવજી) અંતર ધ્યાન થઇ ગયા. તે ચમત્કાર જોઇને રાજા પોતાના મનને કહે છે કે હું બાર વરસથી એક ચિતે આ શિવજીનું ધ્યાન ધરી તપ કરૂં છું તે મને તો કોઇ દિવસ સ્વપ્ને પણ દરસન દીધાં નહી ને આ દુષ્ટ પાપીએ મહાદેવને હેરાન કરી ભ્રષ્ટ કર્યા તેને ત્રણ દિવસમાં ફળ આપી વિદાય કર્યા માટે હવે કયારે શીવજી પ્રસન થઇ મને પુત્ર ફળ આપશે તે કાંઇ સમજી શકાતું નથી, તેમ મારાથી બીજો કશો અવિચાર થાય નહી, શિકારીઓ તો મુરખ હતા માટે અયોગ્ય રીતીયે શીવજીને કંટાળો આપી વરદાન લઇ ગયા પણ હું જો કશી રીતે અયોગ્ય ચાલુ તો બાર વરસનું મારૂં તપ ક્ષણમાં ભંગ થાય તેમ ન કરતાં હવે તો શીવજીની મહા પુજા કરી ધુપ દીપ ઇત્યાદિ કરીને હરહર મહાદેવ કહી મારા મસ્તકનીં કમળ પુજા કરૂં તેથી મહાદેવને ગમશે તો પુત્રફળ આપશે નહીં તો કઇલાસમાં વાસ આપશે તે બેઉ ફળ લાભકારક છે. એમ ધારીને અરણ્યામાંથી નાના પ્રકારનાં સુવાસીત પુષ્પો તથા બીલી પુષ્કળ લાવીને શીવજીની જળાધારી તથા શીવલીંગ જે શિકારીઓએ રૂધિરથી ખરડેલું હતું તેને ખુબ પાણી લાવીને સ્વચ્છ કરી ધોઇ નાંખીને વીધીપુર્વક શીવજીની પુજા કરી, બીલી ચઢાવી ધુપ દીપ આરતી કરી છેલ્લી પુષ્પાંજળી અર્પણ કરીને પછી પોતાની તરવાર જમણા હાથમાં લઇ શીવજીની પ્રાર્થના કરી કહે છે હે શંભો ! મં આપની પાસે આવી બાર વરસ પુજા કરીને તપ કર્યું તોપણ મને આપનાં દર્શન થયાં નહિ માટે છેલ્લી વારની આ મારા મસ્તકની કમળ પુજા ઉદાર મનથી અર્પણ કરૂં છું તે અંગીકાર કરી આપને ગમે તે ફળ આપજો, એમ કહી ઝટ ગળા ઉપર તરવારનો ઝટકો મારવા જાય છે તેવામાં સાક્ષાત શીવજીએ અદ્ભુત જોગીનું સ્વરૂપ ધરીને રાજાનો હાથ ઝાલ્યો ને

કહ્યું કે હે રાજા તારી સેવા ભક્તિ જોઈ હું ઘણોજ પ્રસન થયો છું એટલે પ્રણામ કરી રાજાએ કહ્યું કે ભોળાનાથ મને આશ્ચર્ય લાગે છે કે દુષ્ટ શીકારીયોને તમે ત્રણ દિવસમાં પ્રસન્ન થઇ વર આપ્યો ને મેં બાર વરસ તપ કર્યું ને જ્યારે અંતે કમળ પુજા અર્પણ કરવા માંડી ત્યારે પ્રસન્ન થયા તેનું કારણ શું ? તે કહો ત્યારે શીવજી કહે છે એ દુષ્ટ શીકારીયો મને સંતાપી ફળ લઇ ગયા છે તેથી તેમને પુત્ર તો થશે, પણ તે થઇને વહેલા નાશ પામશે, જે છાણમાં અનેક કીડાઓ ઉત્પન્ન થાય છે, પણ તેનો વહેલો નાશ થાય છે. માટે હે તપસ્વી રાજા, તને તારા તપ પ્રમાણે ફળ આપવું જોઇએ એમ કહીને રાજાને કહે છે કે તારે કેટલી રાણીઓ છે ? રાજા કહે છે સાત રાણીઓ છે ત્યારે મહાદેવે કહ્યું કે આ દેવળની સામો જે આંબો છે તેની ઉપરથી સાત કેરીયો તોડી લાવ એવું કહેતાં રાજા ઉપર ચડયો ને સાત કેરીઓ તોડીને હેઠો ઉતરી શીવજી પાસે આવી· ને કહે છે કે મહારાજ ! આ ફળને શું કરૂં ? શીવજી કહે છે કે, એ લઇને તું તારે ઘેર જા ને સાત રાણીઓને વહેંચી આપજે ને તેઓને ગર્ભ રહેશે ને પુત્ર થશે એ રીતનાં મહાદેવનાં વચન સાંભળી રાજા બહુ પ્રસન્ન થયો ને બે હાથ જોડી સ્તુતિ કરવા લાગ્યો.

દુહો:—જગદેશ્વર મહાદેવ તમને વીનવુંરે. હું તો લળી લળી લાગુ પાયરે હુંતો૦ વાંઝીયા મેણુંરે મારૂ ભાગીયુંરે, મારી સદાય કરજો સહાયરે મારી૦ વીધવા નગરી સધવા થઇરે. મને આપ્યો નવો અવતારરે મુને૦

હે જગદીશ્વર મહારાજ તમને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરીને કહું છું કે મેં સાચા ભાવથી જેવી તમારી ભક્તિ કરી તેવા તમે મને પ્રસન્ન થઇને મારૂં વાંઝીયા મેણું ભાગ્યું તેથી મારા નગરના લોકો જે મારા વિયોગથી વીધવાપણું ભોગવતા હતા તે હવે મને જોઈ

સધવાપણું પામશે કેમકે જ્યારે હું નગર છોડી વનવાસ નીકળ્યો ત્યારે નગરવાસી લોકોએ બહુ દીલગીર થઇને મારી આશા છોડી હતી કે રાજા ફરીથી આપણને ક્યાંથી મળશે? પણ હે ભોળાશંભુ! હે વરદાયક દેવ તમો બહુ ઉદાર છો કેમકે જે જે મનુષ્ય અને દેવ તપ કરે છે તે સર્વને તમેજ વરદાન આપી સંતુષ્ટ કરો છો, તેમ મારી ઉપર બહુજ કૃપા કરી માટે વારંવાર તમને નમસ્કાર કરૂં છું હે દયાનીધી હવે મને આજ્ઞા આપો પ્રણામ કરૂં છું શીવજી કહે સુખેથી જા અને રાજસુખ ભોગવ એમ કહી મહાદેવ અંતરધ્યાન થયા એટલે રાજા પોતાનો ઘોડો તૈયાર કરીને તે ઉપર સ્વારી કરી લાંબી મજલો કરીને વહેલા નગર સમીપ આવ્યા, એટલે લોકોએ મનમાં બહુ હરખ પામીને દોડતા આવી દરબારમાં કુલસંગ વજીરને અને રાણીઓ દાસીઓ વગેરે સરવેને ખબર કહી તે સાંભળી સરવેના મનમાં બહુજ આનંદ થયો અને વજીર સરવે સેનાને નવા પોશાક પહેરાવી હાથી, ઘોડા, રથ પાલખી નગારાં નીશાન વીગેરે તૈયાર કરી અને ગાજતે વાજતે સામૈયું લઇ રાજાને તેડવા ગયા ત્યાં જઇ રાજાને જરીનાં વસ્ત્રો તથા હીરા જડીત અલંકાર પહેરાવીને શણગારેલા ઘોડા ઉપર અસ્વાર થઇ નગરના વેપારીયો સહીત સાજન માજન સાથે ગાજતે વાજતે પુરમાં પધાર્યા તે સમયે નગરના લોકોએ સોના રૂપાનાં ફુલથી વધાવ્યા અને સ્ત્રીઓએ મેડી ઉપરથી પુષ્પ વૃષ્ટિ કરી જ્યારે દરબારમાં પધાર્યા ત્યારે પ્રધાને પુછ્યું કે જોશી મહારાજ આજનો દીવસ કેવો ચોખ્ખો છે તે ટીપણામાં જોઇને કહો ત્યારે જોશીએ પાઘડીમાંથી ટીપણું કહાડીને કહ્યું કે 'મકર કુંભ મીન મેષ; વરખ મીથુન ને કરક એટલે આજે કરકનો ચંદ્રમા છે રાજાને સાતમો ત્રાંબાને પાયે ઘણો લાભકાર છે, વળી અમરત સિદ્ધિયોગ છે તે અતિ ઉત્તમ છે માટે જે શુભ કામ કરવું હોય તે સુખે કરો

એવાં જોષીનાં વચન સાંભળીને પ્રધાને રાજગોરને બોલાવી શાસ્ત્ર વિધી પ્રમાણે રાજ્યાભિષેક કરી ફરીથી ગાદી ઉપર બેસાડયા તે દિવસે સરવેને પાનનાં બીડાં ગુલાબનાં પુષ્પના તોરા અને ગુલાબનું અત્તર વગેરેથી માન આપી સહુનાં સાકરથી મોં ગળ્યાં કરાવ્યાં અને યાચકોને દાન આપી પ્રસન્ન કર્યા; એ રીતે ધામધુમ કર્યા પછી સરવે સભાસદોને ઘેર જવાની આજ્ઞા આપી ને રાજા કચેરી બરખાસ્ત કરી પોતાના ખાનગી ઓરડામાં ગયા. એટલે એક દાસી સંદેશો લઇ આવી અને રાજાને કહે છે કે મહારાજ આપની માનીતી રાણીઓ આપને મળવાને આતુર થઇ રાહ જોઇ રહ્યાં છે તેમને કૃપા કરી દરશન આપવા આપ વહેલા પધારો; એવું સાંભળીને રાજા તે દાસી સાથે રાણીઓ પાસે પધાર્યા. એટલે સરવેએ ઉભા થઇ તેમને નમન કર્યું અને મખમલની ગાદી ઉપર બેસાડી ઘણા દિવસનું વૃત્તાંત પુછવા લાગ્યા. તે સાંભળી રાજાએ પોતાની વીતક વાત કરીને મહાદેવ. નાં આપેલાં સાત ફળ રાણીઓને આપ્યાં. ને કહ્યું કે સાતે રાણીઓ વેંચી લ્યો. ને નાહી ધોઇ ધોઇ પવિત્રપણે ખાજો તેથી તમને પુત્ર થશે એ પ્રમાણે કહી રાજા પોતાના ઓરડામાં પધાર્યા એટલે છએ રાણી દરેકને ભાગ એક એક આવશે, ને સાતમી જે આપણામાં નિતીના નામની તે તેને આપીશું તો એને પણ પુત્ર થશે તો પછી આપણું માન ઓછું થાય માટે એના ૭ કકડા બરાબર કરીને આપણેજ વહેંચી ખાઇએ પછી આપણને કોણ પુછનાર છે એમ કહી તેજ વખતે નાહ્યા ધોયા વગર સાત કેરી ૭ જણીઓ ખાઇ ગઇ અને તેનાં છોતરાં ગોટલા બારીએથી રસ્તામાં ફેંકી દીધાં, ને તે પછી ભોજન તૈયાર થયું એટલે ભાતભાતની રસોઇની સામગ્રી એક રૂપાના થાળમાં પીરસી રાજાને બોલાવી પ્રેમ સહીત જમાડી હાથ ધોયા પછી પાનનાં બીડાં આપ્યાં તે ખાઇ રાજા પોતાના પલંગ પર આરામ લેવા પધાર્યા

તે પછી માનીતીઓએ જમી. એ રીતે તેઓ સુખમાં લીન થયાં છે પણ અણુમાનીતી ( દામાવંતી ) ની કોઇએ ખબર લીધી નહી ત્યારે કહેવત છે કે જેનો બીજો કોઇ બેલી નહી તેનો પરમ દયાળુ ઇશ્વર બેલી છે. તે પોતે બાનાની પત રાખે છે. માટે દામાવંતીની ઉપર પોતાના પતીનો પ્રેમ નહોતો પણ તેને ઇશ્વરરૂપ ગણતી ને જે દિવસથી રાજા વનવાસ ગયા તે દિવસથી દામાવંતી પોતાના મહેલમાં રહી શીવજીની ભક્તિ કરી પોતાના પતિનું કલ્યાણ માગતી હતી. ને નિશદિન કહેતી કે ભોળાનાથ તમો પ્રસન્ન થઇ મારા સ્વામીને વર આપશો તો મને પણ તમારા પ્રતાપથી સુખ મળશે, એવો મારો દ્રઢ નિશ્ચય છે એવી પરમ પવિત્ર દામાવંતી ઘણીવારથી પતીની તરફથી કાંઈ ફળ મળશે એવી આશા રાખી રાહ જોયા કરતી હતી તેને કાંઇ ન મળતાં પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે કે હે દાસી રાજાજી વનમાં જઇ બાર વરસ તપ કરીને શીવ પાસેથી પુત્ર થવા માટે કાંઇ ફળ લાવ્યા હશે તે પોતાની માનીતી રાણીઓને આપ્યાં હશે. મારે સારૂ કાંઇ મોકલ્યું નથી તો તેમની મરજી પણ તું માનીતીઓની બારી નીચે જઇ જો કે ત્યાં કાંઇ ફળ છોતરાં ગોટલા જે કાંઇ નાંખી દીધું હોય તે તરત લઇ આવ એ રીતે રાણીનાં વચન સાંભળીને દાસી તરત જઇ માનીતીઓની બારી નીચે જોયું તો પાકી કેરીના સાત ગોટલા અને છોતરાં પડેલાં જોઇને વિચાર કર્યો કે આ ઋતુ કાંઇ કેરીની નથી કેમકે આંબાનાં પાંદડાં સુદ્ધાં સુકાઈ ગયાં છે. તો નિશ્ચય રાજાજી આજ નવાઇનાં ફળ લાવ્યા હશે તે માનીતિયોએ ખાઇને છોતરાં ગોટલા નાખી દીધા હશે એમ વિચારી તરત તે બધાંએ વીણી લઇને પોતાની બાઇ દામાવંતી પાસે આવીને કહ્યું કે બાઇ સાહેબ મ્હેલ નીચે તો ફક્ત આ છોતરાં ને ગોટલા પડેલા હતા ને તે તાજાજ છે માટે એજ નવાઇની ચીજની

નીશાની છે, તે લ્યો. એમ કહી રાણીના મ્હો આગળ ઢગલી કરી તે જોઇ હામાવંતી કહે છે કે, હે દાસી બાર વરસે સ્વામીજી ફળ લઇ આવ્યા તેમાંથી એક કટકો પણ મને આપ્યો હોત તો હું બહુ પ્રસન્ન થાત, પણ હું એમની રાણી કહેવાઇ મીથ્યા નથી થવાની માટે મારે મન તો છોતરાં ને ગોટલા છે ભાવથી માની લઉં છુંમાટે તું એની ઉપરનો કચરો લુગડેથી લુંછી નાંખ અને પછી તેને કચરીને ભુકો કરી મને આપ કે હું તેની રાબ રાંધીને પીઉં, એવું કહેતાં દાસીએ તરત તૈયાર કરી આપ્યું તે લઇને રાણીએ તેની રાબ રાંધી તૈયાર કરીને પીવાના વાડકામાં કહાડી, એટલામાં પોતાના મનમાં એક બીજો વિચાર સુઝયો તેથી વળી દાસીને કહ્યું કે હે દાસી તું બુલસંગ વજીરને હમણાં ઝટ તેડી લાવ્ં એવું કહેતા દાસી વજીરને તેડી લાવી તેને માન આપી ગાદી નાંખી બેસાર્યો અને રાણી કહે છે કે હે બુદ્ધિમાન પ્રધાન તમે સર્વ સદગુણના ભરેલા છો તેથી તમને એક વિચાર પુછવો છે તે એ કે રાજાજી બારે વરસે તપ કરી વર પામી ફળ લઇ આવ્યા હશે તે તો બધા માનીતીને આપ્યા કેમકે મારાં સુદ્ધાં સાત રાણીઓ છે ને ફળના ગોટલા છોતરાં પણ સાત સાત છે તે સરવે ખાઇ બારી નીચે ફેંકી દીધેલાં તે મેં દાસી પાસે મંગાવીને શિવની પ્રસાદી જાણી મેં તેને વાટીને રાબ પીવાનો વીચાર કર્યો પણ એક સંદેશો આવ્યો કે રાજાજી તો મારે મહોલે કોઇ દિવસ આવતા નથી ને આ રાબ પીવાથી મને ગર્ભ રહેતો રાજા મારી ઉપર કોપાયમાન થઇ કલંક મુકે તે સારૂ તમો ઠરેલ વિચારના પ્રધાન છો તેથી જેમ કહો તેમ કરૂં પણ જે દહાડે કામ પડે તે દહાડે પરમેશ્વર પ્રીતથી ખરી સાક્ષી પુરવી પડશે એવું સાંભળીને પ્રધાન કહે છે હું તમારી ઇચ્છા છે તો સુખેથી રાબ પીવો કામ પડેથી વીગત સહીત આપીશ: એટલે હામાવંતી સુર્ય ચંદ્રની સ્તુતી કરી કહે છે કે

દુહો:—ચંદ્ર સૂરજ તમને વિનવુંરે, મારી સાચેરી પુરજો સાખરે મારી૦ અણુરે માનીતી જોને હું ઠરી લજ્યા ભલેરી રાખરે મારી૦ રાજા મહેલે નથી આવતારે મને જુઠું ચઢાવે આળરે; મને૦ પતિવિના જોને પુત્ર થયો એવું આવશે મુજ પર આળરે, એવું૦ જગદેશ્વર મહાદેવ તમને વીનવું રે મારી ભલેરી રાખજો લાજરે, મારી૦ પુત્ર પ્રસાદીનો આપશો તો મારાં સરવ સરસે કાજરે મારે૦ ફુલસંગ વજીર તમને વિનવું રે મારી સાચેરી પુરજો સાખરે, મારી૦ અણુરેમાનીતી હું કરીને મારી લજ્યા ભલેરી રાખરે, મારી૦

હે જગતમાં પ્રકાશ આપનાર ચંદ્ર અને સુર્યદેવ તમને બે હાથ જોડીને નમસ્કાર કરીને વીનંતી કરૂં છું કે તમારી સાક્ષીએ હું રાબ પીઉં છું તેથી કામ પડે ત્યારે માથેથી કલંક ઉતરે એવી સાચી સાખ પુરજો. એવી પ્રાર્થના કરીને ફુલસંગ વજીરને કહે છે કે ઇશ્વર ઇચ્છાથી મને પુત્ર થાય તો તેને બેસવા લાયક ઘોડો જોઇએ માટે આ રાબમાંથી થોડીક મારી ઘોડીને સારૂ રાખી તમારા દેખતાં હું પીઉંને થોડી ઘોડીને પાઉં એમ કહી પ્રધાનના દેખતાં પોતે પીધી ને થોડી ઘોડીને પાઇ પછી પ્રધાનને કહ્યું કે તમને શ્રમ આપ્યો તેની ક્ષમા કરવી ને હવે આપને જવા આજ્ઞા આપું છું એમ કહી પ્રધાનને વિદાય કર્યો; હવે ઇશ્વરની ગતી ન્યારીજ છે તેની માયામાં બ્રહ્માદિક સરખા ભુલા પડયા તો આપણી શી ગણત્રી માટે દેહ ધરી મનુષ્ય સારૂં યા નરસું જેવું ફળ કરે છે તેવું પામે છે. હવે માનીતીઓએ તાજી કેરી ખાધી ને દામાવંતીના ભાગની પણ ખાઇ ગઇ અને દમાવંતીએ તે છોતરાં ગોટલાની રાબ પોતે પીધી તથા ઘોડીને પાઇ તેથી બધાંને સાથે ગર્ભ રહ્યો. જ્યારે નવ માસ પુરા થયા એટલે સાતે રાણીને સાત પુત્ર જન્મ્યા અને ઘોડીને સાડાબાર મહીને એક ઘણો સુંદર—બળવાન વછેરો જનમ્યો. હવે રાજાની પાસે દાસીદ્વારા વધામણી તો છ માનીતી

રાણીઓનીજ_પહોંચી એટલે રાજા બહુ પ્રસન્ન થયા વધામણી લાવ-નાર દાસીને તથા સર્વે યાચકો-સેવકો જેને જેવું ઘટે તેવું ઇનામ આપી બધાને સાકર આપી આનંદ માન્યા પણ માનિતી રાણીઓએ ઈશ્વરની ચોરી રાખી અણમાનિતીનિ ફેરી ખાઇ જવાથી તેમનાપર ક્રોપાયમાન થયા તેણે કરી તે રાણીઓના પુત્રો ઘણા કદરૂપા અને ખોડ ભરેલા અવતર્યા અણમાનીતોનો ખરો ભરૂંસો ઇશ્વર પર હતો તેથી તેને દેવાંશી અને મહા રૂપવાન કુંવર જનમ્યો. પણ વાતની રાજાને મુદલ ખબર નહતી હવે દામાવંતીએ પોતાની દાસીને કહ્યું કે તું આપણા જોશીને તેડી લાવ એટલે કુંવરના જન્માક્ષર કરાવીએ. એવું કહેતાં દાસી તરત જોશીને તેડી લાવવા તૈયાર થઇ એટલે રાણી કહે છે દાસી સાંભળ.

દુહા:—દાસી મારી તુને વીનવુંરે તુંતો ઝટપટ તૈયાર થારે તુંતો૦ જન્મ મોત્રી કરાવીને પુછીએરે તુંતો જોશીને તેડવા જારે તુંતો૦

હે દાસી તું ઝટપટ તૈયાર થા અને જોશીને બોલાવી લાવ કે આપણા કુંવરની જન્મોત્રી કરાવીને નામ રાશી પુછીએ એવું સાં-ભળી દાસી ઉઠી જોશીને ઘેર જઇ કહે છે.

દુહા:—કુળના જોશી તમને વીનવુંરે હુંતો નમી નમી કરૂં જુહારરે હુંતો૦ મારી બાઇએ મુને મોકલીરે, તમે ઉઠી ચાલો આ વારરે તમે૦

હે કુળના જોશી મહારાજ મારી બાઇ તમને બોલાવે છે માટે વહેલા ચાલો તે સાંભળતાં જોશી ટીપણું તથા બીજુ જોઇતું પુસ્તક લઇ દાસીની સાથે તરત દામાવંતીને મહેલે પધાર્યા એટલે બાજઠ ઉપર બેસારીને પુછે છે.

દુહા:—કુળના જોશી તમને વીનવુંરે હું તમથી નાનેરી બાઇ બેનરે હુંતો૦ જન્મોત્રી કરજો જોઇને કુંવર જનમ્યો છે માઝમ રેનરે.

કુંવર૦ કીયા નક્ષત્રમાં કુંવર આવીયોરે, તમે પાડીને કહજો નામરે, તમે૦ ધરણી ધરજોરે, જેના તેજથીરે, એવું ધરજો કુંવરનું નામરે. એનું૦

હે જોશી મહારાજ તમે છત્ર રાખીને પુસ્તકમાં જુવો કે આજ રાત્રીએ કુંવરનો જન્મ થયો છે તે સમયે રાત્રીના અગીયાર કલાક અરોબર થયેલા હતા માટે તે સમયે કીયું નક્ષત્ર હતું ને તે નક્ષત્ર ઉપરથી કઇ રાશી આવે છે તથા રાશી ઉપરથી શું નામ પાડવું વળી એના ગ્રહ કેવા છે ને તે કેવો પરાક્રમી થશે એ વગેરે જન્મ-પત્રીકા જેજે જોવાનું હોય તે તમારા ટીપણામાં અને પુસ્તકમાં જોઇને મને કહો એવી રીતે રાણીનાં વચન સાંભળી જોશીએ ગણીત કરી જન્મ પત્રિકા તૈયાર કરીને રાણીને કહે છે હે રાણીજી સાંભળો.

દુહા:—શુભ નક્ષત્રમાં કુંવર જનમીયોરે એ તો રાખે પીતા કેરા ઠામરે એતો૦ ધરણી ધરજે એના તેજથીરે, એતો સતીયોમારૂ પાડો નામરે એનું આપમતે સહુને જીતશેરે, એતો ભરશે મોટી મોટી હામરે, એતો૦ જગદેશ્વર મહાદેવ એની સહાયમાંરે, એનું ગજરાભારૂ પાડો નામરે. એનું૦

હે રાણીજી તમારો કુંવર શુભ નક્ષત્રમાં જનમ્યો છે ને એના ગ્રહ એવા બળવાન છે કે એ દીર્ઘ આયુષ્યવાળો મહા તેજસ્વી કાંતીમાન પરાક્રમી અને અત્યંત દયાળુ તથા બહુજ બળવાન થશે, પણ તે પોતાનીજ મતી પ્રમાણે ચાલશે પિતાનાં કરતાં ઘણું આબ-રૂદાર નામ કહાડી એવો હીમતવાન થશે કે ગમે તેવું ભારે કામ કરવામાં બાથ બીડાવશે વળી પોતાની પ્રજા તથા સર્વ લોક પણ એના ગુણ ઉપર મોહિત થઇ બહુ પ્રિતિ રાખશે એ બધુંએ ખરૂં પણ બાર વરસની ઉમર થશે એટલે એના પીતાના વચનથી એને વનવાસ જવું પડશે તે વન જઇ પાછો કુશળ કલ્યાણથી ઘેર આવશે તે પછી પોતાના બાપની ગાદીએ બેસી રાજસુખ ભોગવશે ને તે

જગદેશ્વર મહાદેવનો આપેલો છે, માટે અહોનીશ તમારા કુંવરની રક્ષા કરશે અને એના જન્મના નક્ષત્ર ઉપરથી તો એનું નામ ગજરામારૂ આવે છે માટે એજ નામ અતી ઉત્તમ છે, તે જ રાખજો અને ઉપર મેં મતીયોમારૂ નામ કહ્યું તે તો એ ઉપરથી કે એ પોતાની મતી પ્રમાણે યોગ્ય રીતીએ ચાલશે માટે તે ઉપનામ સમજવું. ખરૂં નામ તો ગજરામારૂ છે તે માટે તેજ પાડજો એ પ્રમાણે તમારા કુંવરના જન્માક્ષરનું વૃત્તાન્ત છે તે બધું તમને કહ્યું તે સાંભળી દામાવંતી પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે.

દુહો:—ઝટપટ ઉઠો મારી દાસીયોરે તમે પેરો દક્ષણી ચીરરે. તમે૦ થાળ ભરી સગ મોતીયેરે તમે વધાવો જોશી વીરરે તમે૦

રાણીનાં વચન સાંભળીને દાસીઓએ જોશી મહારાજને મોતીએ વધાવ્યા. તે પછી બીજો હુકમ કર્યો કે હે દાસી જોશી મહારાજને એક થાળ ભરીને મોતી તથા સાલ પાઘડી વગેરે આપી રાજી કરીને વીદાય કર. એવો દામાવંતીનો હુકમ સાંભળી દાસીએ કહ્યા પ્રમાણે જોશીને રાજી કર્યા એટલે આશીરવાદ દઇ જોશી મહારાજ ખુબ ખુશી થઇ નવાં વસ્ત્ર પહેરી રસ્તે જતા હતા તેમને જોઇ ગામના લોક પુછે છે કે જોશી મહારાજ, આ નવો પોશાક કોણે પહેરાવ્યો ? ત્યારે ઉતર આપ્યો કે અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીને પુત્ર જન્મ્યો તેના જન્માક્ષર કર્યા તેમાં મળ્યો. તે સાંભળતાં લોકોમાં બધે ખબરો ફેલાઇ એટલે ઘણા યાચકો દાન લેવા ગયા, તેમને યોગ્યતા પ્રમાણે દાન આપી પ્રસન્ન કર્યા એ પ્રમાણે બીના બની પણ તે વાતની રાજાને તો કાંઇ ખબર નથી પણ ઇશ્વરની અકળ ગતી છે માટે કુંવર દિવસે ન વધે તેવો રાત્રીયે વધે એમ કરતાં પાંચ વરસનો થયો એટલે એક પંડીતને બોલાવી પોતાના મહેલમાં વિદ્યાભ્યાસ કરવા માંડયો, બે વરસમાં સર્વ વિદ્યા તથા રાજનીતી શીખી હુંશીયાર થયો.

શરીરની કાન્તિ પણ દેવરૂપ સમાન થઇ એટલે ગુરૂને ભારે પોશાક તથા બે હજાર સોના મહોર આપી રાજી કર્યા, તે પછી એક દિવસ એવો યોગ બન્યો કે રાજા જશોજામ પોતે કચેરી ભરી ખુરશીપર બેઠા હતા, એટલે કુલસંગ પ્રધાનને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રધાન! આજે મારા મનમાં એવો ઉમંગ આવ્યો છે કે મારી છએ રાણીના કુંવરો મેં બરાબર જોયા નથી. માટે તમે પોતે રાણીઓ પાસે જઇને કહો કે કુંવરોને ઘણા ભારે વસ્ત્રાલંકાર પહેરાવી તૈયાર કરીને મારી સાથે રાજસભામાં મોકલો. એવી રીતનો રાજાએ હુકમ કર્યો એટલે કુલસંગ પ્રધાન તરત રાણીઓ પાસે આવ્યા અને રાજાનો હુકમ કહી સંભળાવ્યો એટલે રાણીઓ પોતાના મનમાં પસ્તાવા લાગી, કે બધા કુંવર કદરૂપા છે તે જોઇને રાજા બહુ ખેદ પામી કોપાયમાન થશે, પણ શું કરે તે હુકમ માન્યા વગર છુટકો નહી, માટે વસ્ત્રાલંકાર પહેરાવ્યા ખરા પણ મનુષ્યમાં ઇશ્વરની કુદરતે જેવું રૂપ મુકયું હોય તે પ્રમાણે શરીરની શોભા દેખાય છે હવે છએ પુત્રોને તઇયાર કરી કુલસંગ પ્રધાન લઇ રાજસભામાં આવ્યો અને રાજાને સલામ કરી રાજાની બાજુમાં કુંવરને બેસા।। સારૂ ગાદી તૈયાર કરેલી હતી તેની ઉપર હારબંધ બેસાર્યા એટલે રાજા પ્રધાન અને આખી સભાના લોક નીરખીને મનમાં ખેદ પામ્યા. અને સભાના લોક માંહોમાંહે વાતો કરવા લાગ્યા કે અરે ભાઇઓ આ શો ગજબ રાજકુમાર બધાએ પશુ કરતાં વધારે કદરૂપા છે એમ ગરબડ સાંભળી રાજાએ જોયું તો એકનું નાક ચીબુ તો બીજાનો કાન બુચો, ત્રીજાનું મ્હોં વાંકુ; ચોથાની આંખો માંજરી, પાંચમો લુલો, છઠ્ઠાની જીભ તોતડી, અને આંખો માંજરો, બોલે તો તતતતત એ પ્રમાણે સર્વને છેક કદરૂપા જોઇ રાજા દીગમુઢ સરખો બની ગયો એ જોઇ કુલસંગ પ્રધાન પોતાના મનમાં સર્વ સમજી ગયો ને વિચારવા લાગ્યો જે

આ સમયે અણમાનીતી રાણી દામાવંતીનો કુંવર ગજરામારૂ જો આ સભામાં બીરાજેલો હોય તો તેના મોંનું તેજ દેખી રાજા અને સર્વ સભાજનોને આનંદ ઉભરાયા વગર રહે નહિ પણ શું કરૂં કેમ કે એ પુત્રના જન્મ્યાની રાજાને બીલકુલ ખબર નથી, અને હું જો તેડી લાવું તે રાજા મારી ઉપર કોપાયમાન થાય કે પીતા વીના પુત્ર કેમ નિપજ્યો એમ કહી તેની ખરી તપાસ કરશે, તે સમયે મારે સાક્ષી પુરવી પડશે એમ બનશે તો ચીંતા નથી કેમકે અંતે ખબર થયા વગર રહેનાર નથી માટે હવે તો વહેલું જાણું થાય તે સારૂં કેમકે ઇશ્વર પાસે સાચો ન્યાય છે માટે સત્ય હશે તેંજ તરશે, એમ વિચાર કરી સભામાંથી ઉઠી તરત દામાવંતીને મહેલે આવ્યો તેને જોઇને રાણીએ આસન આપી ઘણું માન દઇ બેસાડીને પાન સોપારીનું બીડું આપી પુછ્યું કે આપના મ્હોના ચહેરા ઉપરથી તો એવું જણાય છે કે બહુજ તાકીદના કામે આવ્યા હશો માટે જે હોય તે દયા કરી કહો કે, ખબર પડે. એવા શબ્દ સાંભળીને તે પ્રધાન વિચાર કરે છે કે રાણી ચતુર તો ખરાં કે મારા મનની વાત પણ પારખી કહ્યા વગર છુટકો નથી, એમ નિશ્ચય કરી દામાવંતીને કહે છે કે હું આપની પાસે માગું તે ખુશી થઇ આપવા વચન આપો તો કહું ત્યારે દામાવંતી કહે છે કે રાજાની તમારી ઉપર કૃપા ઘણી છે. તેમ છતાં તમારે શું ખામી છે, તે મારી પાસે કહો, ત્યારે પ્રધાન કહે કે જો વચન આપો તો બોલું. રાણીએ કહ્યું કે તમને હું પિતાતુલ્ય ગણું છું માટે મારાથી બને તેવું હશે તો આપીશ એમ કહી વચન આપ્યું એટલે પ્રધાન કહે છે કે આપના કુંવર ગજરામારૂને ઉત્તમ પોશાક તથા આભુષણ પહેરાવી મારી સાથે રાજસભામાં મોકલો તે સાંભળી રાણી કહે છે કે રાજાની છ માનીતીના છ પુત્ર છે છતાં મુજ અણમાનીતીના કુંવરનું રાજસભામાં શું કામ છે, વળી રાજાની

મારી ઉપર કૃપા નથી અને રાણીઓ બહુ ઝેરીલી છે, માટે મારા કુંવરને કોઇ કડુ વચન કહે તેથી તે દીલગીર થાય માટે એ વાતની ક્ષમા કરો તો બહુ સારૂં. વજીર કહે મારા ધડમાં પ્રાણ છે ત્યાં સુધી કુંવરનો વાંકો વાળ થવા દેનાર નથી. વળી આ પ્રસંગે રાજાએ માનીતીના છએ કુંવરને રાજસભામાં બોલાવીને બેસાડ્યા છે તેમનાં કદરૂપાં સ્વરૂપ જોઇને રાજા તથા સભાના લોકો ખેદ પામીને ઝંખા થઇ ગયા છે તે તમારા કુંવરની કાન્તી જોઇ સર્વે ખુશી થશે અને તમારૂં સત્ય જાહેર થશે તેથી ઇશ્વર સઉ સારાં વાનાં કરશે એ રીતે પ્રધાનનું પ્રૌઢ વિચારનું બોલવું સાંભળીને દામાવંતીએ ગજરામારૂજીને સુંદર પોશાક પહેરવાની આજ્ઞા આપી એટલે ગજરામારૂજી પહેરે છે.

દુહો:—કસુંબી મંડીલ માથે બાંધીયુંરે, કાંઇ શીર પેચનો ઝગ કાટરે; કાંઇ૦ કલગી તોરારે માંહી શોભતારે, જેમાં મોતી મણીનો ચળકાટરે, જેમાં૦ જરકસી જામો પહેરીયોરે, માંહી, ઝાઝેરા ઝળકે તારરે, માંહી૦ હીરાજડીત કંઠે હારડોરે, તેની શોભાનો નહી પારરે તેની૦ સેલે કશી કમર બાંધી છેરે, કાંઇ કીનખાબી સુરવાળરે; કાંઇ૦ કનક કમરપટો કેડમાંરે તેમાં ઝોલાં ખાએ તરવારરે, તેમ કેડમાં કટારી છે વાંકડીરે, કાંઇ દીસે છે નાનેરૂ બાળરે, કાંઇ૦ હાથમાં ઝાલી છે ભમર ભાલડીરે, કાંઇ ખાંધે ચળકતી ઢાળરે, કાંઇ અત્તર ખુશબોઇ નાંખી શીરમાંરે, કાંઇ ઓળી મુક્યા છુટા કેશરે; કાંઇ૦ ધીરે ધીરે મારૂ ડગલાં ભરે, બહુ શોભે છે બાળેવેશરે, બહુ૦ કામ કુંવર બન્યા મારૂજીરે, જાણે તેજ તણો અંબારરે; જાણે૦ કુસંગ વજીરે ઝાલી આંગળીરે; કાંઇ મારૂજી ચાલ્યા દરબારરે. કાંઇ૦

એ રીતે મારૂજીએ પોતાનાં સુંદર આભુષણો પહેરીને વળી ઢાલ તરવાર કટાર વગેરે હથીયાર બાંધીને, શીરના કેશ છુટા મુકી

તેમાં મોગરાના પુષ્પનું તેલ ઘાલીને, બધા પોષાક ઉપર ભારે મુલનું અતર છાંટી કામ કુંવર જેવો બની, પોતાની માતાને દંડવત પ્રણામ કરી, આજ્ઞા માગી કે માતાજી આપ આજ્ઞા આપો તો રાજસભામાં જાઉં ત્યારે માતા કહે છે કે હે પુત્ર ! તું સુખેથી જા જગદેશ્વર મહાદેવ તારૂ રક્ષણ કરશે, અને કુશળકલ્યાણથી વહેલો આવજે એવું સાંભળી વજીરની આંગળી ઝાલી ચાલતાં રસ્તામાં પુછે છે કે હે વજીર રાજસભામાં જવાનો એક રસ્તો છે કે બીજો પાછળથી જવાય એવો રસ્તો હોય તો સારૂ, ત્યારે વજીર કહે તમારે પાછળના રસ્તાનું શું કામ છે. આપણે આગળ રસ્તેથી જઇશું, ત્યારે કુંવર કહે છે કે એ રાજાએ મારી માને કોઇ દિવસ કશું સુખ આપ્યું નથી માટે હું એને મારૂં મસ્તક નમાવનાર નથી, પ્રધાને ઘણો સમજાવ્યો પણલીધી વાત મુકે નહી માટે કુંવરના કહ્યા પ્રમાણે પાછળ બીજો રસ્તો હતો તે રસ્તે બન્ને જણ ચાલ્યા જ્યાં બારી હતી તે ઉઘાડી એટલે કુંવર કહે છે કે પ્રધાન પહેલા તમે જાઓ પછી હું આવું એમ કહી પ્રધાનને બારીમાંથી સભામાં મોકલ્યા, પછી પોતે વિચાર કરે છે કે જો હું આ નાની બારીમાંથી માથું નમાવી જાઉં તો નમ્યો કહેવાઉં માટે તેમ તો મારે કરવું નથી. નમવું નહિ અને જવું તો ખરૂં માટે એવી યુક્તિ શોધી કાઢી કે પ્રથમ પગ ઘાલી સભામાં પ્રવેશ કર્યો, વજીર જઇને રાજાની પાસે આવી ઉભો, એટલે વીજળીનો ઝબકાર થયો હોય એવો તેજનો પ્રકાશ પડતાં રાજા અને સર્વ સભામાં બેસનાર નીહાળીને જુએ છે તો જાણે કામદેવ કુંવર સ્વરૂપે પધાર્યા છે. એવું શરદપુનમના પ્રકાશીત ચંદ્રમા જેવું મુખ અને સ્વર્ગની શોભા સાથે વસ્ત્ર અને નાના પ્રકારનાં અત્તરની સુગંધીથી આખી સભા ગરકાવ થઇ ગઇ હોય એમ એ કુંવર સામે સર્વે એક નજરે જોઇ રહ્યા,

એ જોઇ રાજા ઘણું આશ્ચર્ય પામ્યા કુલક્ષંગ વજીરને પુછે કે હે પ્રધાન આ કોઇ દેવકુંવર અકસ્માત આપણી સભામાં ક્યાંથી આવ્યો અરે આવો તેજસ્વી કુંવર જેનો હશે તેનાં માતા પિતાને ધન્યવાદ છે માટે એ વાતનો ઝટ ખુલાસો કરો કેમકે મારા મનમાં ધીરજ રહેતી નથી માટે જે હોય તે કહો. એવું સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે હે રાજા આ તમારી સામે છે તે કુંવર કોના છે? રાજાએ કહ્યું એ તો મારી માનીતીના છે ત્યારે પ્રધાને કહ્યું, જેવા આ ૭ કુંવર તમારા છે તેવોજ આ સાતમો કુંવર પણ તમારોજ છે, એવું સાંભળી રાજા કહે છે કે મારી સાત રાણીઓ છે તેમાં ૭ માનીતી તેને મોહોલે હું જાઉ છું અને સાતમી અણુમાનીતી છે. પ્રધાન કાંઇ મારી સભા વચ્ચે મશ્કરી કરી કહો છો કે આ દેવાંશી કુંવર તમારો છે એ કેવી આશ્ચર્યની વાત છે. એવું સાંભળી પ્રધાને વિચાર કર્યો કે હવે બધી વાત વિગત સહીત કહ્યા વગર છુટકો નથી, એમ વિચાર કરી રાજાને કહે છે કે મહારાજ આપને શિવજીએ પ્રસન્ન થઈ કેટલાં ફળ આપ્યાં હતાં રાજાએ કહ્યું સાત આપ્યાં હતાં તે મેં મારી માનીતીઓને આપ્યાં, ત્યારે પ્રધાને કહ્યું કે તમે તો અંતર રાખ્યો પણ સાચનો બેલી ઇશ્વર છે, માટે તે સાતે ફળ ૭ રાણીઓ મળી ખાઇ ગઇ અને તેનાં છોતરાં ને ગોટલા બારીએથી રસ્તામાં નાંખી દીધા તે તમારી અણુમાનીતી દામાવંતીએ દાસી પાસે મંગાવી તેને વાટીને રાબ કરી મને બોલાવી બધી હકીકત કહી મારી સામે તે રાબ પી ગઇ, તેથી તેને ગર્ભ રહ્યો અને પુરે માસે આ દેવરૂપ કુંવર જનમ્યો છે. એ પણ તમારોજ કુંવર છે, તે મહા પરાક્રમી નીકળી નવખંડમાં પોતાનું નામ રાખશે એવું સાંભળી રાજા કહે છે કે મારો કુંવર હોય તો મારી સામે આવી મને સલામ કરી ઉભો રહે તે સાંભળી ગજરામારૂજી કહે છે કે હું કોઇને સલામ કરતો નથી અને કરૂં છું

તો સાત જણને કરૂં છું તે સાંભળી રાજા કહે છે કે એવા સાત મોટી પદવીવાળા છે કે જેને તું સલામ કરે છે. ત્યારે કુંવર કહે છે—

દુહા:—પહેલીરે સલામ મારી માતનેરે, જેણે નવ માસ રાખ્યો પેટરે; જેણે૦ કષ્ટ પામીને ઉછેરીયોરે, મારી ઘણી એક કીધી વેઠરે મારી૦ બીજીરે સલામ જગદેશ્વર મહાદેવનેરે જે પેટમાં ગર્ભજ ધરે; જેણે૦ જઠરાગ્નિ માંહી જાળવ્યોરે મારી રક્ષા ઘણેરી કીધરે; મારી૦ ત્રીજી સલામ મારા પ્રભુજીનેરે, જેણે બહાર આપ્યો અવતારરે; જેણે૦ જીવતા લગી જશ આપશેરે, એતો મુવે ઉતારે ભવપારરે; એતો૦ ચોથી સલામ મારા રેવતનેરે, એતો રણમાં રમાડી લાવે ઘેરરે, એતો૦ ગામથકી પળે પરગામરે, એની કોઈ ન જાણે પેરરે; એની૦ પાંચમી સલામ મારી તરવારનેરે, એતો રણમાં કરે મોટા ઘાતરે, એતો૦ દુશ્મન દુર રહે દેખીનેરે, મારૂં બુડતું તરે તે નાવરે, મારૂં૦ છઠીરે સલામ મારી ઢાલનેરે, એતો રણમાં હઈયા કેરી ઓથરે, એતો૦ દુશ્મન જોઈ ઝડપ લઈ ઉઠતારે, મારી પડતી બચાવે લોથરે, મારી૦ સાતમી સલામ ધરતી માતનેરે, એ તો મુવા જીવતાનો વીશરામરે; એતો૦ પ્રાણી સૌ એને આશરેરે, સાચું કરવાનું એતો ઠામરે, સાચું૦

હે રાજા પ્રથમ સલામ મારી માતાને કરૂં કે જેણે મહા દુઃખ વેઠીને નવ માસ પેટ રાખ્યો અને જન્મ થયા પછી પણ મારે માટે બહુ કષ્ટ વેઠી મોટો કર્યો. બીજી સલામ જગદેશ્વર મહાદેવને કે જેણે મારી માતાના ઉદરમાં ગર્ભ આપ્યો અને જઠરાગ્નિથી જાળવી રક્ષણ કર્યું ત્રીજી સલામ જગકર્તા પરમેશ્વરને કે જેણે મને અવતાર આપ્યો અને જીવીશ ત્યાં સુધી મારી કીર્તિ વધારી અંત સમયે મોક્ષ ગતીએ પહોંચાડશે ચોથી સલામ મારા રેવત ઘોડાને કે જે ગામ પરગામ લઈ જાય અને મહા અરણ્યમાંથી કુશળ કલ્યાણ ઘેર લાવે પાંચમી સલામ મારી તરવારને કે રણસંગ્રામમાં શત્રુનો નાશ કરી મને ફતેહ પમાડી

મારો જીવ બચાવે છઉ સલામ મારી ઢાલને કે દુશ્મનના આવતા ઝટકાને પોતે ઝીલી લઈને મારી લોહી પડતાં બચાવે અને ત્રીજી સલામ ધરતી માતાને કે જેની અંદર મુવા જીવતાને જગ્યા આપે છે અને જેમાંથી પેદા થઈ તેમાંજ સમાવાનું એ સાત જણ સીવાય બીજાને સલામ કરનાર નથી તમને તો મારા ઘોડાને ચાલતાં રજ ઉડે એટલી પણ સલામ કરનાર નથી એવાં કુંવરનાં વચન સાંભળી રાજાને અત્યંત ક્રોધ ચડયો એટલો બોલ્યો કે અરે કોઈ ચાકર હાજર છે ? ઝટ તરવાર લાવીને આ ક્ષણે કુંવરનું મસ્તક છેદી નાંખો એવા શબ્દ સાંભળી કુલસંગ વજીર જે પાસે બેઠેલો હતો તે બોલી ઉઠયો કે મહારાજ આપ એ શું બોલ્યા તમે કોનું મસ્તક છેદાવો છો ? ખબ-રદાર જો અવિચારથી હાથ ઉપાડશો તો પછી ઘણો પસ્તાવો થશે એ રીતે પ્રધાનનું બોલવું સાંભળી હીંમત ચાલી નહિ, એટલે પ્રધાને રાજાને કહ્યું કે, મહારાજ એ કુંવરને એની મા આપની પાસે મોક-લવાનીજ ના કહેતી પણ તેનું દેવરૂપ તથા પરાક્રમ દેખાડવાને અને તમારા ખાંડીયા મેડીયા કુંવરને જોઈ તમે તથા સર્વે સભાજનો શો-કાતુર થયા હતા તેને રાજી કરવા બળાત્કારે લાવ્યો છું એવી શરતથી લાવ્યો છું કે એને કુશળ કલ્યાણથી એની માતાના હાથમાં સોંપુ પછી આપ ગમે તેમ કરજો એમ કહી કુંવરની આંગળી પકડી પ્રધાન સભામાં ઉઠી દામાવંતીના મહેલ ભણી જવા નીકળ્યો, એટલે સર્વ સભાના લોકો રાજાને સલામ કરી પોતપોતાને ઘેર ગયા. અને સભા વિસર્જન થઈ હવે રસ્તે ચાલતાં એક નેવું વરસની ડોશી હાથમાં લાકડી લઈને ચાલી જતી હતી. તેને જોઈ ગજરામારૂએ પ્રધાનને કહ્યું કે આ ઘરડી ડોશીને બોલાવો મારે કાંઈ વાત પુછવી છે એવું સાં-ભળી વજીરે ડોસીને બોલાવી એટલે મારૂ ડોશીને પુછે છે કે ડોશી મા તમને કેટલાં વરસ થયાં ? ત્યારે ડોશીએ કહ્યું કે બેઠા નેવું

વરસ થયાં. કુંવર કહે ત્યારે તો તમોને સો સવાસો અને પોણોસો વરસની નજરની જોએલી અને પચાસની ગામનાં ઘરડાઓ પાસેથી સાંભળેલી વાતો યાદ હશે? ત્યારે કહો કે આ ગામમાં જસોજામ રાજ્ય કરે છે તે તેમનાં વડીલોનાં છે કે પોતાને મળેલું છે. તે સાંભળી ડોશી કહે છે કે ભાઇ પચાસ વરસની આગળ વીરાજી કરીને ઠાકોર હતો. તેનું અહીં રાજ્ય હતું તે ઘણાં વરસ ભોગવી અંતે તેનો મરણ દિવસ આવ્યાથી જસાજામને મળ્યું છે. કુંવરે કહ્યું વીરાજીના વંશમાં કોઇ જીવે છે કે નહિ ત્યારે ડોશી બોલી કે તેના દિકરાનો દીકરો સોળ વરસની વયનો છે તે સાંભળી કુંવરે ખીસામાંથી સાનાની વીસ મહોરો કાઢી ડોશીને આપી અને કહ્યું કે ડોશીમા એ છોકરાને આ ક્ષણે મારે મહોલે તેડી લાવો એવું સાંભળી ડોસીને મહોર મળ્યાથી પગમાં ખુબ જોર આવ્યું એટલે કુંવરને કહે છે કે હમણાંજ તેડી લાવું છું એમ કહી લાકડીના ટેકા વગર ચલાતું નહોતું, તે ધનના જોરથી લાકડી ખભે મુકી વીસ વરસના જુવાન માણસની બરાબર ડોસીએ ચાલવા માંડયું હવે બંને જણ મહેલે આવ્યા મારૂજીએ પોતાનો પોશાક ઉતારી બીજો ઘરમાંનો પોષાક પહેરીને એક ખુરશી ઉપર આસને બેઠા અને બીજી સામી બાજુએ ખુરશી નાંખી વજીરને બેસાડયો બેઉ જણ વાતો કરે છે એટલામાં તો ડોશી ઝડપથી વીરાજીના પુત્રને લઇ આવી અને કહ્યું કે મહારાજ તમારૂ કામ કર્યું હવે હું રજા માગુ છું એમ કહી ડોસી પોતાને ઘેર ગઇ એટલે મારૂજી પુછે છે કે તમારૂં નામ શું? છોકરો કહે મારૂ નામ ધીરાજી મારૂએ તેને ખુરશી આપી બેસાડયો અને કહ્યું કે તમારા વડીલો કોણ હતા તે સાચે સાચુ કહો ધીરાજીએ કહ્યું આ ગામમાં મારા બાપનો બાપ વીરાજી રાજ્ય કરતો હતો પણ દેવયોગે તેમના દહાડા નબળા આવ્યાથી એ રાજ્ય જસાજામના હાથમાં ગયું તેણે મારા બાપ વીરાજીને કાંઇ જાગીર આપી

છે તે ઉપર મારો ગુજારો ચાલે છે. મારૂ કહે છે કે ગામમાં કંઇ તમારી બીજી જમીન છે? ધીરાજી કહે છે કે છે તો ખરી પણ તેમાં જૂનાં ઘરો હતાં તે પડી ગયાં હશે તો ફક્ત હજાર વિઘાં છુટી ભોંય છે તે પણ અવાવર છે તેમાં લોકો છાણાં થાપે છે ને તે વિશે રાજાને અરજ કરી છે પણ તે કાંઇ દાદ આપતા નથી. મારૂ કહે એ ભોંય વેચાતી રાખું તો તમે શું લેશો? ધીરાજી કહે એક હજાર રૂપિયા લઇશ, મારૂ પ્રધાનને પુછે છે કે કેમ પ્રધાનજી આ વાતમાં આપનો શો વિચાર છે. વજીરે વિચાર્યું કે કુંવર નાની વયમાં મોટો પરાક્રમી નીકળ્યો, એના બોલવા ઉપરથી સાફ જણાય છે, કે આગળ જતાં રાજ્યાધિકારી પણ એજ થશે કેમકે માનીતીન છઓ છે તે ખાંડીયા મેડીઆ લુલા લંગડા બેબરા બોરડા છે તે કાંઇ રાજ્ય ચલાવનાર નથી માટે આપણે એ કુંવરોનું કાંઇ કામ નથી આપણે તો મારજી સાથે ભલું રાખવું એવું વિચારી ઉત્તર આપ્યો કે મહારાજ આપની મરજી છે તો સુખેથી લ્યો, પણ મારી સાથે બજારમાં પ્રેમાનંદ પારેખની દુકાને ચલો કે ત્યાં દાખલ કરીને સહી શાખ કરાવીને નાણું આપીએ પછી ત્રણે જણ બજારમાં ગયા. ત્યાં દુકાન ઉપર બેસી લખત કરી સહી કરાવી એક હજાર રૂપિયા રોકડા પારેખ પાસે પરખાવીને આપ્યા વળી ઉપરથી શાલ પાઘડી તથા કસુંબી મંડીલ વગેરે પાંચસો રૂપિયાનો પોશાક આપી ખુબ રાજી કરી વિદાય કર્યો એટલે તે પોતાને ઘેર ગયો મારૂજીએ પ્રધાનને કહ્યું કે આપને મેં બહુજ શ્રમ આપ્યો છે તેની ક્ષમા કરવી પણ કાલે સવારે આ શહેરના હુશીયાર કડીયા અને મીસ્તરીને બોલાવીને મારી પસે આવજો કેમકે એક મોટો અને સારો મહેલ બાંધવાનો છે તે કામમાં તમારે પોતાનાથી બનતી મહેનત લેવી પડશે પ્રધાન કહે વારૂ મહારાજ એમ કહી પોતાને ઘેર ગયો સવારે ઉઠીને પોતાના ચતુર કારકુનને બોલાવીને કહ્યું કે

ધામાવંશીના પુત્ર ગજરામારૂને એક સુંદર રાજમહેલ બંધાવવો છે
માટે આપણા નગરમાં જે સહુથી સરસ પંકાયલ કડિયા સુથાર અને
મીસ્ત્રીઓ છે તેને મારી પાસે બોલાવીને લાવો પણ ખબરદાર આ વાત
કોઇને જણાવશો નહી એમ કહીને કારકુનને મોકલ્યો એટલે તેતરત કડીયા
સુથાર મીસ્ત્રીને બોલાવી લાવ્યો અને તેમને લઇ ફુલસંગ ગજરામારૂજી
પાસે આવ્યો તેમને જોઇ મારૂજીએ તરત આદરમાન દઇ આસન આપી
બેસાડીને પુછ્યું કે હે કડીયા સુથારના મીસ્ત્રીઓ આ ગામમાં મારે
એક હજાર વિઘાં ભોંય ઉપર એક મોટા ને સુંદર શોભાયમાન રાજમહેલ
બાંધવો છે કે જેની અંદર બાગબગીચા નાના પ્રકારનાં પુષ્પોનાં ઝાડ તથા
ફુવારા વગેરે બાંધી ઘણું મજબુત અને શોભાયમાન કામ બનાવવું છે ને
વળી જે કામને એક વરસ લાગે તેની જગોએ વધારે કારીગર રાખી બે
માસમાં તઇયાર થાય તેમ કરવું છે, એ સાંભળી કડીયા સુતારના મીસ્ત્રીઓ
બોલ્યા કે મહારાજ આપ જેવું મનમાં ચાહો છો તેથી સરસ અને જલ-
દીથી બાંધી તઇયાર કરી આપીશું તે વિષે નિશ્ચિંત રહેવું એવો ઉતર મળતાં
મારૂજી પ્રસન્ન થયા ને ફુલસંગ વજીરને ભલામણ કરી, જોશી પાસે રૂડું મુ-
હુર્ત જોવરાવી કામનો આરંભ કરાવ્યો, પ્રથમ જગ્યા વાળીને સાફ કરાવીને
તેનું માપ લઇને પાયો ખોદીને કામ ચલાવવા માંડયું, તે કામ મધ્યે જે કાંઇ
સામાન જોઇએતે પ્રધાનના ફરમાવ્યાથી તેના માણસો તરત લાવી હાજર
કરે એટલે કડીઆ સુથારને કશી ચીજ વગર ખોટી થવું ન પડે ને
માણસો પણ વધારે રાખીને ઘણું ઉતમ નકશી કામ કરાવ્યું એમ
કરતાં છ માસ થયા. એટલે તે રાજમહેલમાં એવો બન્યો કે જગા-
જામલા મહેલ કરતાં પાંચસે કોસના બીજા રાજાઓના મહેલ કરતાં પણ
ઘણોજ શોભાયમાન બન્યો એટલે રૂડું મુહુર્ત જોઇ વાસ્તુ કર્યું તે સરવે
કારીગરોને ઓગ્યતા પ્રમાણે શીરપાવ આપ્યો મહેલની વચોવચ એક મોટો
ચોક રાખી તેમાં જુદા જુદા ભાગ પાડીને બાંધણી લીધેલી તેનાં નામ પણ

જુદાં જુદાં બાંધ્યાં. એકનું નામ રંગમહેલ બીજો આરસ મહેલ, ત્રીજો
વિલાસમહેલ, પાંચમો નાટકશાળા છઠ્ઠો રાજકચેરી ભરવાનો મહેલ, સા-
તમો ઈશ્વર સ્તુતિ કરવાનો તથા ભક્તિ મહેલ. એ રીતે ૭ મહેલોમાં
ઝરૂખા ગેલેરીઓ તથા અગાસીઓ વગેરે જુદી જુદી રચના બનાવેલી
છે ચારે કોરે ફરતો કોટ કરીને તેમાં નાના પ્રકારનાં ફળફળાદ ઝાડ
તથા સર્વ જાતનાં પુષ્પોનાં ઝાડવાંઓ ઘટાબંધ બગીચો બનાવેલો તેમાં
આંબા જાંબુ, સીતાફળ, દાડમ, મરગ, નાળીએર, કેળ અને સાંઠા [illegible]
તે ઉપર નાના પ્રકારના વેલાઓ વાવી તેને ઝાડ ઉપર અને માંડવા
ઉપર ચડાવી દીધેલા છે તેથી તેની શોભા બહુ સુશોભીત દેખાય છે
વળી આરસપહાણના સુંદર ફુવારા મુકી તેની ફરતી બેઠકો બનાવેલી
જોતાંજ સર્વને બહુ સુખ ઉપજવા લાગ્યું એ રીતનો ઉત્તમ મહેલ જે
એકવાર જુવે તે જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં ત્યાં સદાય તારીફ કરે. તે સાંભ-
ળીને દેશવીદેશના લોકો જોઇને બહુ પ્રસન્ન થાય ને વિચાર કરે કે આ
મહેલનું કામ દેવતાઈ મહેલના સરખું દેખાય છે. એ રીતે સર્વને ખુશી
થયેલા જોઇ મારૂજી પ્રસંગ વજીરને કહે છે કે જોશી મહારાજે આજે
સભા ભરવાનું મહુર્ત આપેલું છે પણ જે રાજસભામાં બેસનાર પુખ્ત
ઉમ્મરના મોટા માણસો રાજની કચેરીમાં જાવાનું મુકી મારી કચેરીમાં
એકાએક આવશે નહી માટે તમે આ ગામના વેપારીઓના છોકરાઓ
જે રસ્તામાં રમતા હોય તેને સમજાવીને કહો કે તમે ગજરામારૂજી
પાસે રમવા જાઓ ત્યાં તમને ઘણું માન મળશે, એવું સાંભળી વજીરે
ગામના છોકરાઓને જાહેર કર્યું કે તમે ઉત્તમ પોશાક પહેરીને મારૂ-
જીને મેહેલે રમવા જશો તો તમને બહુ માનપાન અને મીઠાઇમેવા
વગેરે ખાવા મળશે એવી લાલચ મળતાં છોકરાઓ ઉત્તમ પોશાક
પહેરીને તરત મારૂજી પાસે આવ્યા એટલે તેઓને પોતાની [illegible]
કચેરીમાં ગાદીતકીયા ઉપર બેસાડીને બહુ આદરમાન દીધું. પછી

છોકરાઓને ન ચઢે તેવો પાતળો કસુંબો કહાડી તેઓને પાયો પછી પીસ્તાં બદામ, ચારોળી, સાકર, ને બીજા લીલા મેવા તરેહતરેહના આપ્યા; તે બાદ કઢેલા દુધમાં સાકર એલચી, જાયફળ વગેરે નાખેલું મશાલેદાર દુધ પાયું અને છેલીવાર તેઓને સોનેરી વરખનાં પાનનાં બીડાં તથા ગુલાબના, તોરા આપી બહુજ પ્રસન્ન કર્યા છેલીવારે કચેરી બરખાસ્ત થતી વેળાએ મારૂજીએ સરવે છોકરાઓને કહ્યું કે મારા સ્નેહી મીત્રો આજે તમોએ મારા મેહેલમાં આવી મને બહુ આનંદ ઉપજાવ્યો છે તેથી હું તમારો આભાર માનું છું એમ કહી સરવેને વીદાય કર્યા તે વેળાએ કહ્યું કે મીત્રો તમો દરરોજ સવારે તથા સાંજે મારી પાસે આવજો આપણે પરસ્પર મળી આનંદ પામીશું, એ રીતે કહી સરવેને વીદાય કર્યા પછી છોકરાઓ માંહોમાંહી કહેવા લાગ્યા કે આજે તો બહુજ મોજ મળી છે વળી કુંવરનો ભાવ છે તેથી આપણે ભેગા થઇ નીત્ય ત્યાં જઇશું પછી બીજે દીવસે સોના બસો ભેગા થયા ને કચેરીમાં જઇ માનપાન પામી ઘેર આવ્યા, એ રીતે પાંચ દીવસમાં વધતાં વધતાં પાંચસો છોકરા એકઠા થયા, તેઓ દીવસે દીવસે અધીક સુખ પામવા લાગ્યા ને મારૂજીએ પણ જે આવે તેને ઘણું માન દેવા માંડયું, તેની કીર્તિ સાંભળી ગામના અફીણીયા પણ થોડા થોડા જવા લાગ્યા, તેમને જોઇને તેવો ધાડો કસુંબો પાઇને નાના પ્રકારના મેવા તથા દુધ સાકર મળવા માંડયું એટલે અફીણીભાઇ જ્યાં ત્યાં ખુબ તારીફ કરવા લાગ્યા તે સાંભળી મોટી ઉંમ્મરના અને સારા માણસો સભામાં બીરાજવા માંડયા અને છોકરાઓની સંખ્યા બંધ થઇ એમ કરતાં રાજાની કચેરીમાં નીત્ય જનારા રજપુત અફીણીયા તથા બીજા લોકો સર્વ ગજરામારૂજી પાસે આવીને મન માન્યા અફીણ કસુંબા પીને તે ઉપર મીઠાઇ મેવા, તથા દુધ વીગેરે પીને કેફની લહેરમાં કેટલાક ઝોકાં માર્યા કરે, અને કેટલાક

રંગમાં આવી ઘણા રમુજ ભરેલા ગપાટા મારી મારૂજીને અને બધી કચેરીને ખુબ ખુબ હસાવે છે એ રીતે છ માસમાં રાજાની કચેરી તુટીને મારૂજી પાસે ભરાવા માંડી એટલે રાજા જસાજામે પોતાના ફુલસંગ વજીરને કહયું કે હે વજીર આપણી સભામાં જે સાડાસાતસો અફીણીયા આવતા હતા અને બીજા પણ કેટલાએક માણસોનો ખુબ જમાવ થનો હતો તે હવે કેમ આવતા નથી, તે સાંભળીને પ્રધાન કહે છે કે, મહારાજ અફીણીયા લોકોને તો કસુંબો મળ્યો એટલે ત્યાં આસન વાળી બેસે છે અને બીજા લોકોમાંથી કેટલાક પરગામ ગયા હશે કોઈ માંદા પડયા હશે ને કેટલાક મરી ગયા હશે, માટે માણુસોનો જમાવ ઓછો થાય છે એમ કહીને રાજાને સમજાવ્યો પણ મારૂજીની વાત પોતે જાણે છે તે કહી નહી કેમકે વજીરને મારૂજીનો દિવસે દિવસે પ્રેમ વધતો ગયો એટલે પ્રધાન પણ તેમને સદાય રાજીમાં રાખે એમ કરતાં એક દીવસ એવું બન્યું કે એક અફીણનો બંધાણી ભાટ ઘોડા ઉપર બેસીને એ ગામમાં આવી પહોંચ્યો. તે રસ્તે જતાં ગામના રહેવાશી લોકોને પુછે છે કે હે ભાઇ આ ગામમાં રાજા નીત્ય અફીણ કસુંબા રાવણું કરે છે કે નહી? તે સાંભળી પુરવાસીએ ઉતર આપ્યો કે ભાઈ ઉભી બજારે થઈ ચાલ્યા જાઓ ત્યાં એક સુંદર મોટો મહેલ આવશે તે મહેલમાં અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીનો પરાક્રમી પુત્ર ગજરોમારૂ છે: તે તમને ચડે ઘોડે તરત કસુંબો પઇ પ્રસન્ન કરશે બાકી જસા-જામ રાજા પાસે જતાં વેંત તરતજ કસુંબો મળશે નહી એવાં વચન સાંભળીને બંધાણી ભાટ મારૂજીના મહેલના સામો ચાલ્યો એટલે બારીમાંથી મારૂજીએ ભાટને દુરથી આવતો જોયો ને મનમાં તરત પરીક્ષા કરી કે આ ખરો બંધાણી ભાટ આવે છે તે કસુંબો પીવાની આશાયે ઝડપથી આવે છે એવું વીચારી પોતાના ત્રણ ચાકરને બોલાવીને કહયું કે, પેલો દુરથી ઘોડે બેસીને બંધાણી ભાટ આવે છે તે

આપણા મહેલ નજીક આવે તે પહેલાં એક જણ માળવી અફીણનો ખાંડવો કસુંબો કહાડી તેમાં કેસર ઘોળીને એક તાંસળી ભરી તૈયાર કરી તેને હાંક મારીને ચડે ઘોડે તરત કસુંબો પાઈ દે। બીજાને કહ્યું કે દુધ સાકર કહેલું તૈયાર છે, તેમાં વાટેલી એલચી નાખીને તાંસળી ભરી કસુંબા ઉપર પાજે ને ત્રીજા ચાકરને કહે છે કે પાઘડી ૧ રૂ. ૨૫ ની અને પચીસ રૂપીયા રોકડા લઈને તું પણ જા તે કસુંબો પીને પાછળથી દુધ પીધા પછી આ શીરપાવ આપજે. એ રીતે આજ્ઞા કરતાં ત્રણે ચાકરો કહ્યા પ્રમાણે વસ્તુ લઈને નીચે જઈ ઉભો રહ્યા એટલે ભાટ આવી પહોચ્યો. તેને હાંક મારી ઉભો રાખ્યો ને વિનતી કરી કહ્યું કે અમારા મારૂજીએ કહ્યું છે કે આ તાંસળીમાં આપને યોગ્ય કસુંબો છે. તે પીતા જાઓ, તે સાંભળી ભાટ તરત ગટગટાવી ગયો એટલે બીજાને દુધ સાકર આપ્યાં તે પણ પી ગયો એટલે ત્રીજાયે સેલું પાઘડીને પચીસ રૂપીઆ રોકડા આપ્યા તે લઈ ખુશી થયો. આ બનાવ મારૂજી પોતે બારીએ ઉભા રહીને જોતા હતા તેથી ભાટ પોતાના મનમાં સમજ્યો કે આ કોઈ મહાદેવાંશી રાજકુંવર છે માટે મને ઘણું માન આપી પ્રસન્ન કર્યો એમ જાણીને ભાટે મારૂજીને સલામ કરી કહ્યું કે હું ઉદાર મનના રાજકુંવર તું જેવું સર્વને માન આપે છે તેથી સહસ્ત્ર ગણું માન પરમેશ્વર તમારૂં વૃદ્ધિ પમાડો એમ કહી ભાટ ચાલી નીકળ્યા જસાજામના મહેલ આગળ પોતાનો ઘોડો બાંધીને દરવાજાના સીપાઈને ભલામણ કરી પોતે રાજાની કચેરીમાં જઈ ઉભો રહ્યો પણ તેનો કોઈએ સત્કાર કર્યો નહીં. તે જોઈને ભાટે વિચાર કર્યો કે મેં સલામ કરી પણ કોઈએ મારી સલામ સરખી લીધી નહી તો આ ઠેકાણે ઉભુ રહેવું યોગ્ય નથી. વળી ભાનીતીના ૭ પુત્રો જે બાંડીયા મેંડીયા હતા તે પણ ગોળખીને ભાટ કોપાયમાન થઈને કહે છે.

કુહો:—ખાંડીએ મેડીએ લુલે લંગડે, કાંઇ લજવી માહ્યું બધુ ગામરે કાંઇ. ધન્ય અણુરેમાનીતીના કુંવરમે એનું નવ ખંડ રહેશે નામરે, એનું.

એવી રીતે ભાટને મોઢે કવિતા સાંભળીને રાજા બહુજ ક્રોપાયમાન થઇને બોલ્યો કે અરે કોઇ હાજર છે કે નહી? એવો શબ્દ સાંભળતાં ચાકરો બોલ્યા કે હાજર સાહેબ, શો હુકમ છે? રાજા કહે છે કે હમણાંને હમણા અણુમાનીતીના કુંવર ગજરાને જઇ કહો કે આ ક્ષણે તારા બાપનો એવો હુકમ થયો કે તને દેશપાર કરવો માટે જ્યાં સુધી તારા બાપની હદ છે ત્યાં સુધી તારે રહેવું નહી કદાપી એ હુકમને માન્ય નહી કરે તો તને તારા જીવથી મારી નાંખવામાં આવશે એ રીતે કહો ને માને તો સારૂ નહી તો તેને બાંધીને મારી પાસે લાવજો એ રીતે રાજાનું બોલવું સભામાં બેસનારા સર્વે માણુસોએ સાંભળ્યું પણુ કોઇ ચાકરની એવી હિંમત ચાલી નહી જે એ વર્તમાન કહેવાને તૈયાર થાય એમ કોઇ બોલ્યું નહી ત્યારે રાજા બહુ ક્રોપાયમાન થઇને કહે છે કે અત્રે શું સ્ત્રીઓમાંથી પાણી જ રહ્યું એવી રીતે રાજાને બોલતો સાંભળી કચેરીમાંથી પાંચ સાત મુસલમાન સીપાઇ બોલ્યા કે મહારાજ આપકા હુકમ સીર ધરકર હમ જાતે હે ઓર જો આપને કહા સો ગજરાકુ બોલ દેઇંગે ઓ બાતકી કુછ ફીકર મત રખીએ, એવું કહી સીપાઇ મારૂજીના મહેલ ભણી જવાને નીકળ્યા તે રસ્તે ચાલતાં વીચાર કરી માંહે માંહે બોલવા લાગ્યા કે રાજાકા હુકમ શીરપર ઉઠાયા તો સહી પણુ ઓ લડકાકી સારા ગામમે બહોત તારીફ હોતી હે ઓ માનીતી કે લડકે ખાંડીએ, મેડીએ લુલે, લંગડે કુછ રાજ કરનેકે નહી પાંચ દિન અગાડી પીછાડી ગજરામારૂ રાજ કરેગા ઉસકે ખાતર વહાં જાકે કુછ અબેતબે મત બોલના, કયુંકે મારૂજી બડા નસીબદાર હે. સો રાજ કરેગા તબ અપનેકું ઉસકી નોકરી

ઉઠાકર રોટી ખાનેકી હે ઉસકે ખાતર બડી લાયકીસેં દો સુકન બોલના આવી રીતે સીપાઇઓએ વીચાર કર્યો ને તરત મારૂજીના મહેલ પાસે આવ્યા ત્યાં કચેરી ભરાયેલી જોઇને સીપાઇ ભાઇ તો આશ્ચર્ય પામી ગયા એટલે કચેરીમાં જવાની કોઇની હીમત ચાલી નહી ને એક બીજાને કહે છે કે ભાઇ મેરી તો જીગર ચાલતી નહી કે જાકર બોલુ એ રીતે સરવે હીમત હારી ગયા પછી છેવટે તેમાં બે પુખ્ત ઉમરના બુજરંગ સીપાઇ હતા તે બોલ્યા કે મારૂજીની પાસ જાકર લાયકીસે બોલને સીવાય છુટકા નહી હે, એમ કહીને પાસે જવા માંડયું ને જુવે તો રાજા જસાજામની કચેરીમાં જે અપીણીઆ હતા તે સરવેને જોયા ને તેઓ અપીણુ કસુંબા પી બહુ ગપ્પાં મારે છે તે જોઇને એક સીપાઇ બીજાને કહે છે કે અબે દેખો તો સહી કયા મઝા ચલ રહી હે એ મેરે બેટે સારે ગામ કે અપીણુીયે તો સબ ઇધર આ કર કસુંબાપી કે કયા ગપાટે હાક રહે હે ઓર જો કુ કચેરીકી મઝા તો સબ ઇહા હે અપને રાજાકી કચેરીમાં કયા ધુળ ઉડતી હે એ રીતે એક બીજાને કહે છે પછી આગળ જુવે છે તો કેટલાક અપીણુ ઘોળી રહયા છે તેની પાસે બીજા પાંચ સાત જણા બેઠેલા છે. તે મધ્યે પીસ્તાં, બદામ, ચારોળી, સાકર અંજીર વગેરે સુકો મેવો વીણીને સાફ કરી એક ખુમચામાં મુકે છે. મસ્તકી દાડમ ફોલી તેમાંથી દાણા કાઢે છે ને સીતાફળ જામફળ, મીઠાં લીંબુ નારંગી પાકાં કેળાં અને ખજુર વગેરે ફોલી એક રૂપાના ખુમચામાં જુદી જુદી ઢગલીઓ કરે છે. ચોથો પાકાં પાનને ધોઇ સાફ કરી તેને કાથો ચુનો લગાવી તેમાં સફેદ સેવંતરાની સોપારીનો ભુકો મુકી તે મધ્યે એલચી જાયફળ વગેરે મુકી તેનાં બીડાં બનાવે છે, અને પાંચમો જેમ ઘટે તેમ તેમ આપી આદરમાન દે છે, અને જે કોઇ બહારથી આવે તેની પાસ કેટલા અમીર ઉમરાવ બેઠા છે ને સામે અપીણીયા રજપુત નીશામાં ચકચુર

થઇ ખુબ રંગમાં આવી તરેહ તરેહનાં ગપ્પાં મારી રહયા છે અને કેટલાક ભાટ ભવૈયા એવી રસીક વાતો કરે છે કે જેથી મારૂજી અને આખી સભાના લોકો ખડખડ હસી બહુ આનંદ પામે છે એવી રીતનો દમામ જોઇ સીપાઇઓ પોતાના મનમાં બહુજ આશ્ચર્ય પામી ગયા અને વિચારમાં પડયા કે આપણાથી આવા ધર્મ ધોરીધર કુંવરને મોઢે હલકીવાત કેમ બોલાય? એવું ધારી કચેરીમાં ઉભા રહ્યા, એટલે મારૂજીએ તેમના મુખનો ચહેરો જોઈ પરીક્ષા કરી કે આ પુરૂષો કાંઇ અગત્યના કામ સારૂ આવેલા છે પણ બોલી શકતા નથી એવું ધારી પોતે તેમને પાસે બોલાવ્યા અને ચાકરોને કહયું કે અમને કેસરી કસુંબો પાઇ ઉપર લીલો અને સુકો મેવો આપો તે સાંભળતાં ચાકરોએ બધા સીપાઇઓને કસુંબો પાઇ તરેહવાર મેવો આપી પાન સોપારી આપ્યાં. તે ખાઇ સ્વસ્થ થયા પછી મારૂજી પુછેછે કે હે ભાઇઓ તમે અહીં શા કામ માટે આવ્યા છો? જે તમારા મનમાં હોય તે કહો, આ સાંભળી બે શાણા અને ઘરડા સીપાઈ હતા તે બોલ્યા મહરાજ અમે આપની પાસે કંઇ સમાચાર કહેવા આવ્યા છીએ પણ કહયા વગર છુટકો પણ નથી, એવું સાંભળી મારૂજીએ કહયું કે ભાઇઓ તમારે જે કાંઇ કહેવાનુ હોય તે સુખેથી કહો કેમકે જે કાળે જે વસ્તુ બનવાની હોય તે બન્યા વગર રહેતી નથી. માટે આ સંસારને વિષે સુખ દુઃખ લાભ અને ખોટ એ સદાય માણુસો ઉપર પોતાની અવધીએ આવી પડે છે તેનો હરખ શોક શાણા માણુસો કરતા નથી. માટે તમે સુખે કહો.

આવી રીતે મારૂજીએ હીંમત આપી એટલે તે બોલ્યા કે મહારાજ આપની નાની ઉમર છે તો પણ આપનામાં જે વિવેક વિચાર અને દયા છે તે ઘણાં વખાણવા જોગ છે. તેથી અમારાથી બોલી શકાતું નહોતું પણ આપ ધીરજવંત આજ્ઞા આપો છો ત્યારે કહીએ છીએ કે

તમારા બાપ જસાજામ રાજાએ એવો હુકમ કર્યો કે તું આ ઘડીએ મારૂં નગર છોડી દુરદેશાવર જતો રહે જ્યાંલગી મારા રાજ્યની છાંયા પડે ત્યાં લગી તારે રહેવું નહીં અગર ના પાડશ ઉપર રહીશ તો તને મુસ્કે ટાટ બાંધી મારી સામે મંગાવી તારો જીવ લેવામાં આવશે માટે મારા કહેલો સમાચાર સાંભળી તારે એક પળવાર પણ ઉભું રહેવું નહીં એવી રીતે હુકમ કર્યો છે તે તમને કહ્યો આ સાંભળી મારૂજી બોલ્યા એમાં તમારો કાંઇ ગુન્હો નથી, તમે તમારા રાજાને જઇ કહો કે ગજરામારૂજીએ કહ્યું છે કે, મેં જે જમીન ઉપર મહેલ બાંધ્યો છે, તે જુના રાજાના વારસ પાસેથી વેચાતી લઇ બાંધ્યો છે, માટે હું કાંઇ તમારી જમીનમાં રહેતો નથી, તેથી તમારા કહ્યાથી તો જનાર નથી પણ મારી જન્મ પત્રીકામાં એવું લખ્યું છે કે મારી બાર વરસની ઉમ્મર થશે એટલે વનવાસ જવું પડશે: તે મુહુર્ત નજીક આવી છે તેથી મારી મેળેજ જઇશ બાકી તમારો કાઢ્યો કદાપી જનાર નથી. એમ કરતાં તમારે લઢાઇ કરી મારવો હોય તો લઢવાને તઇયાર છું એ પ્રમાણે જઇને કહેજો. બાકી જેમ તમને રૂડું ગમે તેમ કહેજો. એ પ્રમાણે મારૂનો ઉત્તર સાંભળી સીપાઇ જસાજામની પાસે આવી વિગત સુદ્ધાં સરવે હકીકત કહી સંભળાવી. રાજા મોટા વિચારમાં પડ્યો, અને પોતાના પુલસંગ વજીરને કહેવા લાગ્યો કે હે વજીર ગજરો કુંવર આવો આકરો જવાબ કેમ આપે છે? પ્રધાન કહે મહારાજ એ કુંવર ખરૂં કહે છે કેમકે એ જુના રાજાની જમીન તેના વારસ પાસેથી લઇ મહેલ બાંધી રહ્યા છે એવું સાંભળી રાજાએ વિચાર કર્યો કે પેટ પાક્યું ત્યાં પાટો ક્યાં બાંધવો આ મારો જુનો વજીર છે તે પણ એની તરફેણ બોલે છે માટે ખાલી વીરૂદ્ધતા વધારી શું કરૂં એમ ધારી પોતાના મનમાં જે વાત કરવાની હતી તે બંધ રાખી. હવે મારૂજી પોતાના મહેલમાં ખાઇ પી મોજમજા મારે છે એમ કરતાં એક દીવસ પોતાની

જન્મોતરી જોશી મહારાજ પાસે જોવરાવી, તેમણે કહ્યું મહારાજ આ-પને અગીઆરમું વરસ ચાલે છે. આપના ગ્રહો બળવાન છે પણ બારમું વરસ બેઠા પછી તરત તમારે વનવાસ જવું પડશે એમ જોઈ દક્ષીણા લઇ ઘેર જતા હતા તેને દામાવંતીએ જોયા એટલે બોલાવીને પુછયું કે મહારાજ કેમ પધાર્યા હતા. જોશીએ કુંવરની જન્મોતરી જોવાના સમાચાર કહ્યા ને પછી પોતાને ઘેર ગયા બાદ દામાવંતી મહા ચીંતા કરવા લાગી કે બારમું વરસ બેઠા પછી કુંવર વનમાં જશે તો પાછો કયારે આવશે માટે જો એનું વેવીશાળ કરી પરણાવી દીધો હોય તો પોતાની સ્ત્રી સાથે માયામાં પડે ને તેની દયા જાણી કોઇ દહાડો પણ પાછો આવે એવો વીચાર કરી પોતાનો આશ્રત એક બ્રાહ્મણ હતો તેને બોલાવી કહે છે.

દુહો:—બ્રાહ્મણ વીરા તને વીનવુંરે તુંતો જાને જે ગામોગામરે; તુતો૦ કુંવર જેવી રૂડી કન્યા લાવજે, મારૂં એટલું કરને કામરે મારૂં૦ રૂપે ગુણે કંઇ શોભતીરે, તેમાં ન હોય ખાંપણુ કે ખોડરે તેમાં૦ જેથી મારૂંરે મારા મોહી રહેરે તેની મેળત્ર જુગતી જોડરે; તેની૦ ગુણ નહી ભુલું હું તાહરોરે તને રાખીશ મારી પાસરે, તને૦ ધન આપું જોઇએ એટલુંરે, તારા મનડાની પુરીશ આશરે, તારા૦

દામાવંતી કહે છે બ્રાહ્મણ વીરા તને વિનંતી કરીને કહું છું કે, તને વાટે ખરચવા જે ધન જોઇએ તે આપું છું હવે તે લઇને તું ગામે ગામ જઈ રૂડી રીતે શોધ કરી અમારા ઘર લાયક કોઇ કુળવાન અને ગુણવાન કન્યા જોઇને તેના બાપના પણ ગુણની તપાસ કરી મારા કુંવર ગજરામારૂજીનું વેવીશાળ કબુલ કરી પાછો અત્રે વહેલો આવજે હે ભાઈ તું બહુ ચતુર છે માટે મારૂજીનું મન રાજી થાય અને જોતામાં તરતજ મોહ પામે એવી કન્યા સાથે સગાઇ કરી અત્રે આવવા વધાઇ ખાઇશ, તો તેજ વેળા તને શેલા પાઘડીના શીરપાવ તથા પુષ્કળ ધન

આપી તારાં દરીદ્ર દુર કરીશ એવું સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે બાપ સાહેબ તમારી પરીપુર્ણ ખાત્રી છે માટે હાલ વાટ ખર્ચીના એકસો રૂપિયા આપો એટલે તરત પંથે પડી ગામેગામ શોધ કરીને તમને અને મારૂજીને પસંદ પડે તેવી કલ્યાણથી ભરેલી, અને તેવીજ કુળવાન તથા સ્વભાવે પણ ઘણીજ ચતુર ને સારી વિદ્યા ભણેલી શોધી લાવું બ્રાહ્મણ બહુ પ્રસન્ન થઇ વિચાર કરે છે કે કમળાવતી નગરીના રાજાની કુંવરી મારૂજીને યોગ્ય છે. માટે ત્યાં જઇ મારાથી બનતો પ્રયત્ન કરૂં ને જો ગુલાબસીંગ એ મારી વાત કબુલ કરે તો વધારે ભટકવું મટે ને વળી રૂડી કન્યા મળેથી મારૂ પણ દરિદ્ર દુર થાય એમ ધારી નગર ભણી ચાલ્યો જાય છે હવે ગુલાબસીહજીની કુંવરી ચંપાદે એક સખી પ્રસંગોપાત વાત થતાં બોલી કે હે બ્હેન મારા સાંભળવામાં આવ્યું છે કે માંડવગઢ શહેરમાં જસાજામ કરીને છે તેને સાત રાણીઓ છે તેમાં ૬ માનીતી ને સાતમી અણમાનીતી છે તે રાજાને કંઈ સંતાન નહોતું માટે વનમાં જઇ બાર વરસ સુધી જગદેશ્વર મહાદેવ પાસે તપ કર્યું ત્યારે મહાદેવજીએ પ્રસન્ન થઇ રાજાને દર્શન દીધાં ને પુછયું કે તારે કેટલી રાણીઓ છે, રાજાએ કહ્યું સાત એવું સાંભળતાં મહાદવે તેને આંબા ઉપરથી સાત કેરીઓ પાકી મંગાવી આપીને કહ્યું કે આ તારી રાણીયોને ખવરાવજે તેથી તેમને પુત્ર થશે, એવું કહી મહાદેવ અંતરધ્યાન થયા ને રાજા પોતાને ઘેર આવ્યો તેણે પોતાની માનીતીને મહેલે ફળ આપી કહ્યું કે બધાં મળી સરખે ભાગે વહેંચી ખાજો એટલે પુત્ર થશે એમ કહી રાજા પોતાના ઓરડામાં ગયા એટલે માનીતીએ ઠગલબાજી કરી છએ ફળ છ જણીઓ ખાઇ ગઇ ને તેનાં છોતરાં ગોટલા બહાર નાંખી દીધાં તે અણમાનીતીએ દાસી પાસે મંગાવી તેને વાટીને તેની રાબ કરીને શીવજી ઉપર ભરોસો રાખ્યો તેથી તેને શીવજી પ્રસન્ન થયા તેણે કરીને તેને દેવરૂપ કુંવર જનમ્યો

છે. તેનું નામ ગજરામારૂ મહારૂપ ગુણને પરાક્રમનો ભંડાર છે. તે વર જેનાં પૂર્ણ ભાગ્ય હશે તેને મળશે. માનીતીએ દગો કર્યો તેથી તેને ખાંડીયા મેંડીયા ને લુલા લંગડા કુરૂપ કુંવર જનમ્યા છે. એવી સખીને મોઢે વાત સાંભળીને ઉત્તર આપ્યો કે પ્રીય સખી! તું ખરૂં કહે. ઇશ્વરની અકળગતી છે. તેથી તેની ઇચ્છા હશે તેમ બનશે. એવી વાતો કરી રહ્યા પછી સખીયો પોતાને ઘેર ગઇ. એટલે ચંપાદેના મનમાં બહુજ મોહ લાગ્યો તેથી તે જગદેશ્વર મહાદેવની સ્તુતી કરી કહે છે કે ભોળાનાથ તમે અનેક ભક્તોને વરદાન આપી તેઓના મનોરથ સફળ કર્યા છે. તેમ હું પણ તમને વીનંતી કરી કહું છું કે ગજરામારૂજીને મેં મારા મને કરીને વર્યો છે. માટે એજ વર મને દેજો. કદાપી એ વાતમાં મારો બાપ કાંઈ હરકત કરશે તો મારો પ્રાણ ત્યાગ કરીશ. એવી રીતનો નીશ્ચય કરી રહી છે. એટલામાં બ્રાહ્મણભાઇ તે જ નગરમાં આવો પહોંચ્યો. તે ચંપાવતીના મહેલ નીચેથી નીકળ્યો. તે સમયે ઝરૂખામાં કુંવરીને દેવરૂપ બેઠેલી જોઇ ઘણું આશ્ચર્ય પામીને તેના મોં સામું એક નજરે જોઇ રહ્યો છે. તે જોઇ કુંવરી મહા ચતુર તેથી તેના મનનું કારણ સમજીને પોતાની દાસીને આજ્ઞા કરી કે પેલો બ્રાહ્મણ ઉભો છે તેને બોલવ. એવું સાંભળી દાસી તરત જઇને બોલાવી લાવી એટલે તેને માન દઇને આસન આપી બેસારીને પુછે છે.

દુહો:—કીયારે મુલકથી આવીયારે તમે કીયા મુલકમાં જાઓરે કહોને કોની જુવો છો વાટડીરે વીરા શા કામે ખોટી થાઓરે વીરા૦

ચંપાદે કહે છે કે હે મહારાજ! તમે કીયે મુલકથી આવ્યા ને ક્યાં જાઓ છો? આ શહેરમાં તમારે કોની સાથે કામ છે સત્ય કહો તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે.

દુહો:—ઉત્તર ખંડથી આવીયારે અમે મુલક જોવાને કાજરે

અ૦ જોયું નગર અતિશી આ શોભતુંરે તેવો ગુણવતો હશે રાજરે તે૦

બ્રાહ્મણ કહે છે કે બાઇ હું ઉત્તર ખંડમાંથી મુલક જોવા નીકળ્યો છું તે કેટલાંક શહેર જોયાં પણ આ શહેરની શોભા સારી જોઇ વિચાર કર્યો કે જેવી શહેરની શોભા છે તેવો રાજા પણ ગુણવાન હશે તેથી તેની પ્રજા પણ સુખી હશે, એમ વિચાર કરતો હતો એટલામાં તમે બોલાવ્યો એટલે તમારી પાસે આવ્યો બાકી આ શહેરમાં મારે કોઇ સાથે ઓળખાણ નથી એવી વાત સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં વિચારે છે કે આ કોઇ રાજાનો મોકલેલો લગનીયો બ્રાહ્મણ ઘણો ચતુર છે તેથી કોઇ રાજપુત્રનું વેવિશાળ કરવા સારૂ નિકળ્યો છે પણ એ પોતાના મનનો ખરો વિચાર જણાવતો નથી માટે એને સમ દઇ પુસ્કુ એટલે તે સત્ય બોલશે.

દુહો:—શારે કામે તમે આવીયારે, તે તો સાચું બોલોને આપરે તેતો૦ જુઠું બોલો તો મારા સમ છે તમને સ્ત્રી હત્યાનું પાપરે તમને૦

ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે આ શહેરમાં શા કામે આવ્યા છો તે સાચું ન કહો તો તમને મારા સમ અથવા સ્ત્રી હત્યાનું પાપ છે એવું સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે.

દુહો:—સાચું કહું છું તે સાંભળી તમને મોહરૂપી વાગશે બાણરે તમને૦ માંડવગઢથી હું આવીઓ રૂડી કન્યા જોવાને કાજરે. રૂડી૦ કોઇની માયે નથી જનમીયોરે કોઇ નથી સાંભળ્યો કાનરે. કોઇ૦ નામ સાંભળી નારી ઢળી પડે બહુ વાગે મોહનાં બાણરે, બહુ૦

બ્રાહ્મણ કહે છે કે હે કુંવરી મને આકાર સમ દઇ પુછ્યું માટે તને સત્ય કહું છું કે માંડવગઢના રાજા જસાજામના પુત્ર ગજરામારૂજી સારૂ રૂપાળી અને ગુણવાન કન્યા જોવાને નીકળ્યો છું કેમકે મારૂજી રૂપ ગુણમાં અને વિદ્યા ચતુરાઇમાં ચોતરફ પંકાયેલા છે, તેથી એનાં વખાણ કરવાની જરૂર પડે તેવું નથી જો રૂપ ગુણનું વર્ણન કરૂં તો

તું બહુ મોહીત થાય તેથી મુર્છા આવે એવું સાંભળી ચંપક મોહ પામીને વિચાર કરે છે આજકાલ ગજરામારૂજી બહુ રૂપવાન તથા ગુણવાન સંભળાય ને મેં તો તેના નામથીજ તારીફ સાંભળી છે માટે તે જ હશે કે બીજો હશે; તે બ્રાહ્મણ પાસે નામ દેવરાવ્યા વગર શી ખબર પડે માટે ફરીને બ્રાહ્મણને પુછે છે.

દુહો:—કેઇરે જનેતાએ પુત્ર જન્મીયોરે એતો કીયારે રાજાનો કુમારરે, એતો૦ સાચું બોલોને બાંધવા માહરારે તને આપુ એકાવન હારરે. તુને૦ વચન સુણીને વીહ્વળ થઇરે મારૂં મનડું તે નવ રહે ધીરરે, મારૂ૦ વરમાળ ઘાલું હું તો હેતથીરે કરી રાખું નણદલ કેરો વીરરે. કરી૦

કુંવરી કહે છે કે મહારાજ એવો કઇ માતાયે પુત્ર જનમ્યો છે કે કે જેના નામ ગુણની તારીફ સાંભળતાં મારૂં મન મોહ પામી ગયું છે વળી હવે વધારે વાર ધીરજ રહેતી નથી ઝટ નામ દ્યો કે તે સાંભળી મારૂં મન કાંઇક શાંતિ પામે ને પછી પ્રાણપતિ કરવાને તૈયાર થાઉ, એવી રીતની કુંવરિની આતુરતા જોઇને બ્રાહ્મણ કહે છે કુંવરી સાંભળ.

દુહો:—કુંવર કહેવાય જસાજામનોરે, એનું માંડવગઢ છે ગામરે એનું૦ એતો દામાવંતીનો દીકરોરે, એનું ગજરામારૂજી છે નામરે; એનું ગોરો પુંજી હશે પ્રીતથીરે તેતો પામશે એ ભરથારરે. તેતો૦ કાંઇ સફળ જન્મ થશે તેહનોરે તેના ભાગ્ય તણો નહિ પારરે. તેના૦

હે કુંવરી માંડવગઢના રાજા જસાજામની અણમાનીતી રાણી પણ પતીવ્રતા અને નીતી ભક્ત ને પાળનારી એવી જે દામાવંતી નામે રાણી છે. તેને જગદેશ્વર પ્રસન્ન થઇને દેવ રૂપ કુંવર આપ્યો છે. ને તેનું ગજરામારૂ નામ રાખ્યું છે. માટે જેણે પેલે ભવ પુણ્ય તપ કર્યું હશે તથા આ ભવમાં ગોરની પુજા કરી નાના પ્રકારનાં વ્રત કર્યાં

હશે તે શ્રી ગજરામારૂજી ભરથાર પામશે. એવાં વચન સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં ઘણો હર્ષ પામી અને પરમેશ્વરની સ્તુતી કરી કહેવા લાગી.

હે પરમેશ્વર, મેં તમારી સાચા દીલથી ભક્તી કરી તેથી મારા મનમાં જે વરની ઇચ્છા હતી તે પ્રાપ્ત થવાનો સમય નજીક આવ્યો છે. પણ તે કૃપા કરીને નીરવીઘ્ને પાર પાડી મારા બાપના મનમાં પ્રેરણા કરજે. એવી પ્રાર્થના કરીને પછી બ્રાહ્મણને દક્ષણામાં સો મોહોર આપીને કહ્યું કે મહારાજ તમે મારા પીતાની પાસે જઇને યુક્તીબંધ વાત કરી તેમનો ભાવ ચોટે ને એ વેવીશાલ કબુલ કરે એવું કરજો તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે તે તમારે કશી ચીંતા કરવી નહી. ઇશ્વર પરમ દયાળુ છે. તેથી તે સારૂ કરશે. એવું કહી રાજસભામાં ઉભો રહ્યો; ને રાજાની પોતા સામી નજર થએલી જોઇ આશીરવાદ દીધો. એટલે રાજા પોતે મહા ચતુર તેથી તરત ચેતી ગયો. કે આ કોઇ પરદેશી બ્રાહ્મણ કંઇ કામ સારૂ મારી પાસે આવ્યો હોય એમ જણાય છે. પછી રાજાયે તેને આદરમાન દઇ પોતાની પાસે બોલાવી આસન આપી બેસાડયો, પછી તેના કુશળ સમાચાર પુછીને કહ્યું કે, હે બ્રહ્મદેવ, આપ કીયે દેશથી શા કારણ માટે અત્રે પધાર્યા છો તે કહેશો? તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે, મહારાજ! માંડવગઢમાં જશોજામ રાજા રાજ કરે છે, તેના પુત્રનું વેવીશાલ કરવાને નીકળ્યો છું તે જ્યાં લખીત હશે ત્યાં યોગ બનશે. તે સાંભળી રાજા ગુલાબસીંગ કહે છે કે મારા સાંભળવામાં એમ આવે છે જે, જશાજામની સાત રાણીને સાત પુત્ર થયા છે, તેમાં કોઇ મુંગો, ૧ કોઇ બેહેરો ૨ ચીબો, ૩ કાને બુચો, ૪ તોતડો, ૫ લંગડો, ૬ અને વાંદરા જેવા મ્હોં વાળો, ૭ એવા અતી કદરૂપા અને છેક મુર્ખા છે, તેવાને પોતાની દેવરૂપ અને ગુણવાન કન્યા કોણ આપશે? તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે મહારાજ! આપ કહો છો તે સર્વ સત્ય છે, પણ હું જેનું

વેવીશાળ કરવા આવ્યો છું, તે જશાજામની સાતમી રાણી દમાવંતી પરમ દયાળુ તથા પરોપકારી, પરમ દુઃખ ભંજન. નીતી ભકતીવાન, અને રૂપવંતી છે, તેથી તેની ઉપર જગદેશ્વર મહાદેવે બહુ કૃપા કરી રત્ન જેવો તેજસ્વી પુત્ર આપ્યો છે, તેમ ભણેલો પણ બહુ સારો છે એવી રીતે વખાણ સાંભળીને રાજાયે પોતાની રાણી પાસે જઇ સરવે સમાચાર કહ્યા ત્યારે તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, મેં પણ દામાવંતીના પુત્ર ગજરામારૂજીની બહુ કીરતી સાંભળી છે, પણ તે અણુમાનીતી છે તેથી તેની પાસે રીધ સીધ કયાંથી હોય અને મારી પુત્રીને સુખ શી રીતે મળે. તે સાંભળી બ્રાહ્મણે સમ ખાઇને કહ્યું કે બાઇ સાહેબ! ઇશ્વર આગ્નાથી સત્યું કહું છું કે દામાવંતી અણુમાનીતી છે ખરી, પણ તેનો ભાઇ સાનાસુલા બહુ હુશીયાર અને ધનવાન છે, તેથી તે પોતાની બહેન દામાવંતીની સારી બરદાસ લે છે, તેમ રાજા પણ તેને ખરચવા સારૂ જે જોઇયે તે આપે છે માટે તે વીષે બે ફીકર રહેવું પછી તો તમારૂ ધ્યાન પોહોંચે તેમ કરો. તે સાંભળીને રાણીએ ચંપાવતીને પુછ્યુ કે હે પુત્રી! આ બ્રાહ્મણ માંડવગઢના રાજા જશાજામના પુત્ર ગજરામારૂનું વેવીશાળ કરવા આવ્યો છે તે બહુ તારીફ કરી કહે છે કે "ગજરામારૂજી સર્વ સદગુણથી ભરપુર, મનનો ઉદાર અને મહાવીદ્વાન છે તેમ સ્વરૂપમાં કામદેવ સરખો કાંત્તિમાન છે. માટે જે કન્યા પરીપુર્ણ ભાગ્યવાન હશે તે જ એ કુંવરને વરશે." એવી રીતે આ બ્રાહ્મણ વખાણ કરે છે, માટે જો તારી મરજી હોય તો આપણે એ વાત કબુલ કરી શ્રીફળ આપીયે. તે સાંભળીને ચંપાવતીને અત્યંત આનંદ થયો તોપણ પોતાની માતુશ્રીની મર્યાદા રાખી બોલી કે હે માયાળુ માજી મારૂજી વિવેકસાગર અને મહા વિચારવંત છે માટે જેમ તમારી બેઉની નજરમાં આવે તેમ કરવાને તમેજ મુખ્તીયાર છો, જે તમે કરશો તે રૂડુંજ કરશો એ વીશે હું બાળકી શું જાણું? એવી

રીતનાં કુંવરીનાં વચન સાંભળી રાણીએ તરત પોતાના પતીને કહ્યું કે હે સ્વામીનાથ આ બ્રાહ્મણ માંડવગઢથી જશાજામના પુત્ર ગજરામા-મારૂજીનું વેવીશાળ કરવા નિકળ્યો છે ને બહુજ વખાણ કરે છે, માટે જો આપની આજ્ઞા હોય તો ચંપાનું વેવીશાળ કરીને બ્રાહ્મણને શ્રીફળ આપીએ તે સાંભળી રાજાએ તેના મ્હોં સામુ જોયું તો તેનું મન પ્રફુલ દીસવા લાગ્યું, એવી રીતે રાજા રાણીયે પરીક્ષા કરી પોતાની પુત્રીનું વેવીશાળ કબુલ કરીને શ્રીફળ તથા દક્ષણા આપી બ્રાહ્મણને વિદાય કર્યો તે થોડા દીવસમાં માંડવગઢ આવી તરત હસતો હસતો દામાવંતીના મહેલે ગયો, તેને જોઇને દામાવંતી પુછે છે કે કેમ ગોર-મહારાજ આજે તો ખુબ પ્રસન્ન જણાઓ છો તે શું કામ કરતેહ કરી આવ્યા ? તે સાંભળી ગોરે સરવે બીના કહી તે સાંભળી પોતે પ્રસન્ન થઇને તત્કાળ ગોરને પાંચસો સોના મહોર ને પાંચ વસ્ત્ર આપ્યાં એટલે ગોર બહુ રાજી થઇને કહે છે કે હે બાઇ સાહેબ આપની ઉપર જગદીશ્વર મહાદેવની ઘણીજ કૃપા છે માટે તેના પ્રતાપથી કમળગઢની નગરીના રાજા ગુલાબસીંહજીની પુત્રી ચંપાદે નામે મહારૂપ ગુણ ભર-પુર છે તે આપના કુંવરને બહુ પડશે એમ કહી ગોરે આજ્ઞા માગી. એટલે તેને ગોળધાણા તથા સાકર ખવરાવીને મીઠું મ્હોં કરા-વીને પ્રસન્ન કર્યા, પણ એ વાતની જશાજામને કંઇ ખબર પડી નહીં પણ ગજરામારૂજીએ માંડવગઢમાં તેમજ આસપાસના ગામોને મીજ-બાની આપી સર્વ જનોને પ્રસન્ન કર્યા હતા તેથી કરીને કીરતી ચો તરફ ફેલાઇ ગઇ હતી તેથી જ્યાં સરવે લોકોને મોંદે મારૂજીની તારીફ સાંભળી એટલે જશોજામ બહુ ક્રોધાતુર થઇને પોતાના મનમા વિચાર કરવા લાગ્યો કે આજકાલ મારા પુરવાસી લોકો જ્યાં ત્યાં ગજરામારૂની બહુ તારીફ કરે છે માટે એણે નાની ઉમરમાં મોટુ નામ મેળવ્યું તેથી એ કોઇ દીવસ મને પણ નહીને મારી ખરાબી

કરે એમાં કંઇ શક નથી માટે કાલે ખુબ તાકીદ કરીને એને વનવાસ કાઢું તો મને કશી વાતનુ નડતર ન થાય એવી રીતે નિશ્ચય કરીને પોતાની દાસીને કહયું કે આપણી ઘોડારમાંથી એક કાળો ઘોડો અને કાળાં વસ્ત્ર એટ્ટે વાનાં લઇને આજે એક પહોર રાત રહે તે વેળા કોઇ ન જાણે એમ ગજરામારૂના મહેલના બારણા આગળ જઇને ઓટલાના થાંભલા સાથે આ ઘોડો બાંધીને કાળાં વસ્ત્ર તેના બારણા આગળ મુકજે. તે પછી કોઇ ન જાણે એમ પાછી મને આવીને સમાચાર કહેજે. એવો હુકમ સાંભળી દાસીએ કહયા પ્રમાણે કામ કરીને પાછા રાજાને સમાચાર કહયા કે મહારાજ આપના ફરમાન મુજબ કામ કરી આવી છું એમ કહી દાસી પોતાને ઠેકાણે ગઇ પછી રાજા વિચાર કરે છે કે જો ખરા ટેકવાળો હશે તો પછી મારા નગરમાં ઉભો નહી રહે એવો નિશ્ચય કર્યો એટલે મારૂજી પોતાના નિત્ય નિયમ પ્રમાણે પરોઢીયે ઉઠીને બારીયે આવી ઉભા રહ્યા તો પોતાના બારણા આગળ કાળો ઘોડો બાંધેલો જોયો તે ઉપર કાળા રંગનાં વસ્ત્ર મુકેલાં હતાં તે જોઇને તત્કાળ વિચાર કર્યો કે આ ઘોડો ને કાળાં વસ્ત્ર મારા પિતાજીએ મને વનવાસ કાઢવા મોકલ્યાં છે તે મારે કબુલ કરીને જવું જોઇએ જો ન જાઉં તો મારી માની કુખ લાજે માટે હવે અહિં રહેવામાં મારી આબરૂ નહિ એવો નિશ્ચય કરી ઝાડે જઇ આવીને દાતણપાણી કરીને કબાટમાંથી પોતાની જન્મપત્રીકા કાઢીને પોતે ગ્રહ તપાસ્યા તો તેમાં પણ વનવાસનો યોગ તે જ દીવસે હતો પછી ખરી ખાત્રી કરવા મહેલને પાછલે બારણેથી જન્મોત્રી કરનાર જોશીને બોલાવી જન્મપત્રીકા દેખાડી કે કેમ જોશીજી મહારાજ હાલમાં મ્હારા ગ્રહ કેવા છે. તે સાંભળી જોશીએ ગ્રહ જોઇને કહ્યું કે હે મારૂજી હાલમાં રાહુ મંગળ અને શની એ ત્રણે વાંકા છે તેથી તમારા પીતા તમારી ઉપર કોપ કરી આજ કાલમાં

જરૂર વનવાસ કાઢશો. પણ બીજા ગ્રહ સારા છે. તેથી તમારે કશી ચીંતા નથી, તમારી જન્મોતરીમાં એવું લખ્યું છે કે બાર વરસ પુરાં થયેથી તત્કાળ વનવાસ ભોગવવો પડશે. માટે એ મુદત આજે પુરી થઈ છે, તેથી તમારા કમનસીબ યોગે આજે દિવસ ઉગ્યા પહેલાં તમારે વનમાં જવું પડશે. જ્યાં જશો ત્યાં ફતેહ મેળવીને પાછા લાભ અને જશ મેળવીને પોતાને ઘેર આવશો. માટે હાલમાં બારમું વરસ દેશવટો દેવરાવશે. તે સાંભળી જોશીને દક્ષીણા આપી વિદાય કરીને નીત્યનો પોશાક બદલી કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને પોતાની માતા પાસે આજ્ઞા માગવા સારૂ આવે છે. તેને છેટેથી કાળાં વસ્ત્ર પેહેરી કાળા ઘોડા ઉપર બેઠેલો જોઈને પેટમાં અત્યંત ફાળ પડી કે આજે કુંવરજી કાળો પોશાક પહેરીને કેમ આવે છે ? એટલામાં મારૂ નજીક આવ્યા તેને જોઈને દામાવંતીની આંખોમાંથી અષાડા મેઘનાં નેવાં પડે તેવી રીતે આંસુની ધારા ચાલીશ. મુખે કાંઇ બોલી સકાતું નથી તોપણ રડતાં રડતાં પુછે છે કે અરે લાડકડા પુત્ર ! તેં કયાં જવાની તઈયારી કરી છે ? તે ઝટ કહે. હવે એક ક્ષણ વારની મ્હારા મનમાં જરાય ધીરજ રહેતી નથી. માટે તું બોલ્ય. તોય કુંવર બોલતો નથી. એટલે માતા કહે છે.

**દોહા:**—કોનાં કોડયાં કોનાં ઢોળીયાંરે, કુંવર કોનો કર્યો ભજવાડરે કુંવર કાળે ઘોડાને કાળે લુગડેરે જોઈ લાજી મરે રજવાડરે જોઇ.

દામાવંતી કહે છે કે મારા વ્હાલા અને લાડકડા પુત્ર એવો તેં શો અપરાધ કર્યો છે, જે કાળો પોશાક પહેરીને કાળે ઘોડે બેસી તું વન જવા નીકળ્યો છે, અરે પુત્ર તું મને વહેલું કહે કે મારાથી બને તે ઉપાય કરૂં હુ મુળથી અણુમાનીતી છું પણ તારો જન્મ થયા પછી હું ક્શાય દુઃખને ગણતી નથી પણ જો તું મને મુકી વનમાં જાય તો તારા વિયોગથી મારે શી રીતે દીવસ કાઢવા અરેરે આ જગતના

લોક તને તરેહવાર બોલશે. વળી તારો મામો સાલોસુલો મને ઠપકો દેશે માટે જે હોય તે ખઈ કહે જો બીજા કોઇયે વિના અપરાધે તને કશી વાતે દુભ્યો હોય તો તારા મામાને બોલાવી તેનું મુળ કઢાવું, માટે તને મારા સમ છે જે હોય તે સાચ્ચું કહે, તે સાંભળી મારૂજી વિચાર કરે છે કે મારી માતાની મારી ઉપર ઘણી મમતા છે, માટે જો મારા પિતાનો વાંક કાઢીશ તો તેને ઘણું ઓછું લાગી આવશે દરેક માણુસોને નસીબમાં સુખ દુઃખ લાભ અને ખોટ લખ્યા પ્રમાણે અવધીયે ભોગવવાં પડે છે, તેમાં બીજા કોઇને દોષ ન દેવો. એવો વિચાર કરીને પોતાની માયાળુ માતાજીને કહે છે.

દુહો: નથીરે ઢોળ્યાં નથી ફોડીયાંરે, મેંતો નથી કર્યો ભંજવાડરે, મેં ૦ કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, આવી પહોંચી કરમની આડરે આવી૦ જોશીયે કરીતી જન્મોતરીરે, તેના લખ્યા હતા લેખરે, તેના૦ તેમાં બારમે વરસે જરૂર વન આવશે, તેમાં મીથ્યા નહિ મીન મેખરે, તેમાં૦ માટે વ્હાલી મારી માવડીરે, મુને ઝટપટ આપજો શીખરે: મુને૦ ક્ષણ રહેવું ગમતું નથી શહેરમાંરે, હુંતો દેખું હલાહલ વીષરે, હુંતો૦

ગજરામારૂ કહે છે કે મેં કોઇનો કશી વાતનો અપરાધ કર્યો નથી તેમ મારે કોઇ સાથે કશી વાતનું વેર નથી, પણ મારી જન્મોતરીમાં એવું લખ્યું છે કે બાર વરસ પુરાં થયેથી તતકાળ વનવાસ ભોગવવો પડશે માટે એ મુદત આજે પુરી થઇ છે. તેથી મારા કમનશીબ યોગે આજે દિવસ ઉગ્યા પહેલાં મારા મહેલના ઓટલા આગળ કાળો ઘોડો થાંભલા સાથે બાંધીને તેની ઉપર વનવાસ પહેરવાનો કાળો પોશાક તૈયાર મુકેલો હતો તેથી હું ઉઠયો તેવોજ વસ્ત્ર સુદ્ધાં ઘોડો મારી નજરે પડયો તે પછી દાતણ કરી મોં ધોઇને આ પોશાક પહેરી આપની પાસે આજ્ઞા માગવા આવ્યો છું તો માતાજી ઝટ વિદાય કરો તો હું મારે રસ્તે પડું જો લખીત હશે તો પાછો આવી તમારી સેવા

કરીશ ને કદાપી દૈવયોગે પાછો મીલાપ ન થાય તો તમને મારો જન્મ થયા પછીથી તે આજ સુધી મારી ઉપર જે મમતા રાખી મને પાળી-પોષી મ્હોટો કરતાં જે જે કષ્ટ પડ્યું છે તે બધું હું સમજુ થયા પછી મારા ધ્યાનમાં છે માટે મારી માયાળુ માજી હું જીવું ત્યાં સુધી આપનો અત્યંત ઉપકારી સેવક છું પણ આ વખત તમારાથી જુદો પડું છું એમ કહી માતાને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કર્યાં તે જોઇ દામાવંતીની આંખ્યો-માંથી અશાડો મેઘ ટુટી પડયો કુંવરનાં મધુરાં વચન સાંભળીને મુરછા આવી અને શુદ્ધી આવ્યા પછી પોતાના કુંવરને રડતી રડતી કહે છે.

દુહાઃ તમેરે ચાલ્યા મારૂ ચાકરીરે, હવે અમને કોનો આધારરે હવે૦ દુઃખની વાતો કોને કીજીએરે, મારી કુણ તે કરશે વારરે; મારી૦

દામાવંતી કહે છે હે પુત્ર ! તારા આનંદયુકત મુખને જોઇ આનં-દથી દીવસ કાઢતી હતી તે હવે તારા વિયોગથી શી રીતે દુઃખના દીવસ ગત કરૂ અરેરે ! હુ કેવી અભાગ્યણી છું મને પોતાના પતિનું જરાએ માન નહી તેનું મન વાળવા જગદેશ્વરમહાદેવે તારા જેવા રત્નતૂલ્ય પુત્ર આપ્યો તેથી બીજાં દુખ વીસારી મુકયાં હતા પણ હવે તું વનમાં જાયતો હું શી રીતે દીવસ ગુજારૂ અને મારા દુખની વાત કોને કહું એવી રીતે માતાનાં દીલગીરી ભરેલાં વચન સાંભળી મારૂજી દીલાસો આપી કહે છે.

દુહોઃ તમને સોંપીરે સમરથ સાસરીરે માના સુંપી મહીવરની વાટરે મા૦ અહીયાં રહોરે તમે સુખથી પીયર ગયેથી ઉચ્ચાટરે, પી૦

કુંવર કહે છે કે હે માતાજી અત્રે સાસરીમાં તમને પતીના માન વગર બીજાં બધાં સુખ છે, તેમ પીયરમાંતમારો ભાઇ ધનવાન, ઉદાર દયાળુ ને માયાળુ છે માટે તમને કશી વાતનું દુઃખ નહી હે એવું સાંભળી માતા કહે છે.

દુહોઃ સાસરીયામાં પતી રૂસણુરે મારા પીયરમાં ભોજાઇ લાંડરે;

મારા૦ પ્રાણઆધાર તું ચાલીયોરે, મારા જીવતરમાં ઉડી વાટરે, મા૦

હે કુંવર ! તું મને સાસરામાં રહેવાનું કહે છે તે ખરૂં. પણ તારા બાપનું હેત મ્હારા ઉપર કેવું છે તે તું સારી પેઠે જાણે છે વળી તું પીયરમાં રહેવાનું કહે છે તે ઠીક છે. કેમકે મારો ભાઇ મહારી ઉપર ઘણી જ માયા રાખે છે પણ મારી ભોજાઇનો સ્વભાવ આકરો છે. તેથી તે કોઇ સમયે આકરા બોલ બોલે તો મહારાથી વેઠાય નહી વળી સાસરીયામાં રહું કે પીયરમાં જાઉં તોપણ તારી માયા મને એક ક્ષણવાર વીસરશે નહી તારા વિયોગ દુઃખથી મને ભોજન ભાવશે નહી તેમ નીંદ્રા પણ આવનાર નથી માટે મારા દુઃખ વીરામ દીકરા તને મહારી દ્રષ્ટિથી દુર જવા દેનાર નથી. એમ કહીને અત્યંત રૂદન કરવા માંડ્યું તે જોઇ કુંવરજી કહે છે કે હે પરમદયાળુ માજી ! તમારા ખરા અંતઃકરણની માયા માહરી ઉપર કેટલી છે તે હું સારી પેઠે જાણું છું ને મહારા વિયોગથી તમને જે દુઃખ થશે તે પણ સારી-પેઠે જાણુંછું માટે તમને મુકી દુર જાઉ નહિ પણ મ્હારી જન્મોત્રીમાં લેખ લખેલો છે કે બારમું વરસ પુરૂં થતા જરૂર વનવાસ જવું પડશે તે વાત તમારાથી અજાણી નથી વળી મારા તીર્થ રૂપ પીતાજીની પણ એવી મરજી જણાય છે કે મને વનમાં મોકલવો, તે જો ન જાઉ તો મને અને તમને સુખે રહેવા દેશે નહિ તે સારૂં મહારાજા જોશીએ કહ્યું છે કે તમે વનવાસ નીકળી જ્યાં જ્યાં જશો ત્યાં લાભ અને જશ મેળવી કુશળ કલ્યાણથી પાછા ઘેર આવશો એવી રીતનો ગ્રહયોગ છે માટે મહારી કશી ચીંતા ન કરવી જો તમો આજ્ઞા આપો તો હું પંથે પડું એવી રીતે કુંવરના વચન સાંભળીને માતા વિચાર કરે છે કે મહારો પુત્ર બુદ્ધિનો સાગર છે તો પણ બાલહઠ કરે છે તેથી તે હાલ મહારૂ વચન માનતો નથી, માટે જો હકીકતનો પત્ર લખી એક રબારીને હમણાંજ પવનવેગી સાંઢ ઉપર બેસાડીને મ્હારા ભાઇ

સાલાસૂત્રા પાસે પત્ર લઇને મોકલું તો તેને ખબર થતાં તે હજાર કામ પડતાં મુકી આજે રાતની રાતમાં મ્હારી પાસે આવીને પોતાના ભાણે-જને વનવાસ જતાં અટકાવશે, અથવા તેમ નહી માને તો મ્હારા ભા-ઇને કહીને આજે રાતમાંજ એનાં લગ્ન કરાવું એટલે માયામા નાંખી રોકી રાખશે. એવી રીતે પોતાના મનમાં પકો વિચાર કરીને પોતાના લાડકડા કુંવરને કહે છે.

દુહો:—આજનો વાસોરે રહો મેહેલમાંરે, તમને વહાણુામાં દેશું શીખરે ત૦ ના કહ્યા ઉપર નીસરે તો હું ઘોળીને પીઉ વીખરે; તો ૦

દામાવંતી કહે છે કે પુત્ર મ્હારે જે તને કહેવાનું હતું તે બધુએ તને કહયું તોપણ તું મારી કશીએ વાત માનતો નથી તે મહારાથી તારી માયા મુકાતી નથી માટે હે પુત્ર! તું આજની રાત મારી પાસે રહી કાલે વ્હાણામાં જજે એટલું વચન તો તારે જરૂર માનવું જોઇએ એમ કરતાં જો નહિ માને તો આ ક્ષણે ઝેર ઘોળીને પીશ તો તને મારી હત્યા લાગશે. એવી રીતે માતાની મમતા જોઇ કુંવરના મનમાં બહુજ દયા આવી તેથી એક રાત રહેવાનું વચન આપ્યું એટલે કુંવરને કહે છે કે પુત્ર ઉનું પાણી તૈયાર છે માટે તું નાહી લે એમ કહી પોતાના સેવક પાસે નાના પ્રકારના સુવર્ણના બાજઠ ઉપર બેસાડી સારી રીતે ચોળી નવરાવ્યો એટલે રસોડામાંથી રસોઇયો કહે છે કે બાઇસાહેબ રસોઇની સર્વે સામગ્રી તૈયાર છે, માટે કુંવરને લઇ જમવા વહેલા પધારો, તે સાંભળી માજી પીળું પીતાંબર પહેરીને રસોડા આગળ સુવાસિત ચંદનના પાટલા ઉપર બેઠો એટલામાં માતા પણ નાહી વસ્ત્ર બદલી કુંવર પાસે આવીને બેઠી એટલે કુંવર કહે છે કે આવો મારી માયાળુ માજી! આપણે બંને ભેગાં બેસી ભોજન કરીએ, તે સાંભળી માતા પ્રસન્ન થઇને પુત્ર સાથે બેસી, જમતાં જમતાં કહે છે કે, અરે! લાડકડા આજે તો તારો આરો સંજોગ છે માટે બધી

ચીંતા દુર છે, માટે તારી સાથે ઘરાઇને જમુશું તું પણ જે જોઇએ તે પદાર્થ માગી સારી રીતે જમજે. વળી પરમેશ્વર ભેગાં કરશે ત્યારે થઇશું એવું સાંભળી કુંવર કહેછે કે માજી આજનું સર્વ ભોજન અતિ ઉત્તમ છે તેમ સ્વાદીષ્ટ પણ છે તે જમી પ્રસન્ન છું, એમ વાતો કરતાં બેઉ જણાં રૂચી પ્રમાણે જમી રહ્યાં એટલે સેવક પાનનાં બીઢાં એલચી લવીંગ, સોપારી કાથો, ચુનો વગેરે નાંખી બનાવીને તરતજ આપ્યાં ને બેઉ જણાંયે ખાધાં પછી બીજા સેવકોને જમવાની આજ્ઞા આપી ને પોતે પોતાના ઓરડામાં આવીને એક કોચ ઉપર પુત્રને સાથે બેસારી પોતે બેઠી એટલે કુંવર કહેછે કે માતાજી મારો વન જવાને કાળો ઘોડો તથા પોશાક ગુપ્ત ઠેકાણે રખાવજો કેમકે હું તમારી પાસે આજનો દીવસ ને આજની રાત રહેવાને કબુલ થયો છું એ વાત સાંભળી માતાએ સરવે બંદોબસ્ત કર્યો પછી પરસ્પર વાતો કરતાં રાત્રી પડી એટલે પાછાં રૂચી પ્રમાણે વાળુ કરી શયન-ગ્રહમાં જઈ મા દીકરો વાતો કરેછે એટલે એક પહોર રાત્રી ગઇ ત્યારે કુંવરને નિંદ્રા આવી નહી તે પોતાના પલંગ ઉપર સુઈ ગયો ને થોડીકવારે ભરનિંદ્રાવશ થયો એટલે દામાવંતીએ વિચાર કર્યો કે હવે બેસી રહે કાંઇ સિદ્ધિ નથી માટે જેજે ઉપાય કરવાના તે કુંવર ઉઠયા પહેલાં કરી લઉં એવો નિશ્ચય કરીને મધ્ય રાત્રી થઇ એટલે સર્વ લોક નિંદ્રાવશ થયા ત્યારે દામાવંતી ઓરડો બંધ કરી પોતે એકલી રૂડીયા રબારી પાસે જવાને નીકળી તે તરત રબારીને ઘેર પહોંચી. પણ તેનાં બારણાં બંધ હતાં તેથી પોતે રૂડીઆને હાંક મારી તોપણ કોઇએ ઉત્તર ન આપ્યો વળી દામાવંતી કહે છે.

દુહો: રૂડીયા રબારી વારા વીનવુંરે, હું તો તુજથી નાનેરી લાગુ બેનરે, હું તો૦ કામની છે મહારે ઓપટી માટે આવીછું માઝમ રેનરે માટે૦ ઝટપટ ઉઠી તું તો જાગજેરે કાંઇ લાગી મારા પર મહેરરે કાંઇ૦

મોંનાં માગ્યાં મુલ આપીયે, તું તો જાય અમનગર શહેરરે; તું તો૦ કુંવર મ્હારો જાયછેરે; કાંઇ જોબત બાળે વેશરે કાંઇ૦ સાલાસુલાને એમ કહેજે, તારો ભાણેજ જાય પરદેશરે તારો૦

એવી રીતે શ્રી દામાવંતી રૂડીયાના બારણા આગળ ઉભી રહીને પોકાર કરે છે પણ રૂડીયો ખાટલો તળાઇ નાંખીને ભર ઉંઘમાં સુઇ રહેલો છે ને તેની સ્ત્રી જાગતી બેસીને પોતાના ધણીના પગ ચાંપ્યા કરે છે તેણે અવાજ સાંભળી વિચાર કર્યો કે અત્યારે મધ્યરાત ગઇ છે તે વખતે ઘણા જરૂરના કામ વગર કોઇ આટલી બુમો પાડે નહી માટે તેને હુંજ ઉત્તર આપું નહીં તો મારા ધણી ભર ઉંઘમાંથી જાગી ઉઠશે એવો વિચાર કરીને રૂડીયાની વહુ બારણે આવીને દામાવંતીનેપુછે છે.

દુહો:—ટાઢી રાતે તું તો ટળવળેરે, કાંઇ સાર તારો બંધ રાખરે કાંઇ૦ રબારી ગયોછે એને સાસરે, તેની ડાબી તે દુખેછે આંખરે તેની૦

આ રીતે રૂડીયાની વહુએ કહયું કે બાઇ તમે અડધી રાતના શીદ પોકાર કરો છો; રબારી ઘરમાં નથી તેતો એમને સાસરે ગયા છે ત્યાં તેમની આંખ દુખે છે તેથી તે હાલ તમને મળનાર નથી માટે ખાલી શીદ હાંકો મારો છો? એવા રબારણના બોલ સાંભળીને દામાવંતી વિચાર કરેછે કે રૂડીયાને ઉંઘમાં ન જગાડવો એટલા માટે રબારણ જુઠું બોલે છે, કેમકે રબારો એને સાસરે ગયો છે ને ત્યાં તેની ડાબી આંખ દુખે છે એ વાતની કેમ ખબર પડી માટે તેના બોલવા ઉપરથી પરીક્ષ થાય છે કે તે ખરૂં બોલતી નથી ને મારે ઘણીજ ઉતાવર છે તેથી એને કાંઇ લાંચ આપું તો મારૂં કામ સહેલથી થાય એવો નિશ્ચય કરીને દામાવંતી કહે છે. બાઇ સાંભળઃ—

દુહો:—રબારીને દઉ મ્હારો રોકડીરે. તને આપું તે સોનાનો હારરે, તને૦ માટે ઝટ જગાડ તારા નાથનેરે મ્હારે કામ પડયું દરબા-રરે મારે૦

દામાવંતીએ કહ્યું કે હું તારા ધણીને મહેનતના બદલામાં સો-

નાની મ્હોરો રોકડી આપીશ અને આ સોનાનો હાર પાંચસેં રૂપિયાનો છે તે તને આપું એમ કહી રબારણને હાર આપ્યો, તે જોઇને તે બહુજ રાજી થઇ એટલે તરત ઘરમાં જઇને પોતાના ધણીને જગાડીને કહે છે કે દરબારમાંથી એક બાઇ આવી છે ને કહે છે કે મારે આ વખત રૂડીયા સાથે ઘણી તાકીદનું કામ છે તે સાંભળી રૂડીયો બહુજ બીહીને વિચાર કરે છે કે મેં કોઇનો કશી વાતનો ગુન્હો કર્યો નથી પણ કદાપી મારા ચાકરનો કાંઈ વાંક આવ્યો હોય તો પછી જોઇશ એવા વિચાર કરી પોતાના ચાકરને પુછે છે કે આજે તેં ગાયો અને ભેંસો ક્યાં ચારી હતી કે દરબારમાંથી એક બાઇ આ વખત આવી છે માટે જે હોય તે સાચું કહે જો ગાયો ભેંસોએ કોઇના ખેતરમાં પેસી અનાજ વગેરેનો બગાડ કર્યો હશે તો રાજા મારી નાંખશે એવું સાંભળી કહે છેઃ—

દુહાઃ—ઉગમણી ગાયો ભેંસો ચારીયોરે મેંતો આથમણી ચારી સાંઢરે, મેંતો૦ કોઇનાં ખેતર નથી ભેળવ્યાં નથી કોઇનો કર્યો ભંજવાડરે નથી૦

એ રીતે ચાકર કહે છે કે મેં કોઇના ખેતરમાં અથવા બીજે ઠેકાણે કશી વાતનો કાંઇ ભંજવાડ કર્યો નથી માટે તે વીશેની કશી ફીકર કરશો નહિ કદાપી બીજા કાંઇ કામ સારૂ દરબારનું તેડું આવ્યું હોય તો તમે બારણે જઇને પુછી જુઓ એટલે જે હશે તે બધીએ ખબર પડશે એવી રીતે ચાકરની વાત સાંભળીને રૂડીયો તરત બહાર આવીને જુવે છે તો ગજરામારૂની મા દામાવંતી વાટ જોઇને ઉભી છે તેને દીવો લાવી મોં જોઇ તરત ઓળખીને પુછે છે કે બાઇ સાહેબ તમે આપો આપ અડધી રાતે શા કારણ માટે આવ્યાં છો અરે બાઇ તમે ચાકરને મોકલ્યો હોત તોપણ તરત આવત તે સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે ભાઇ આ વખત તારૂં જરૂરનું તેમજ બહુજ તાકીદનું કામ

છે માટે હું પોતે આવી છું તે સાંભળી રૂડીયો કહે છે કે જે કામ હોય તે કહો એવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે હે ભાઇ, સવારે મારો પુત્ર ગજરામારૂ કાળો પોશાક પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને વનવાસ જવાને તૈયાર થયો હતો તે મારી રજા લેવા આવ્યો એટલે તેને ઘણો સમજાવ્યો કે તું વનવાસ ન જા પણ તે મારૂં કહેવું માનતો નથી માટે જેમ તેમ સમજાવી આજની રાત રાખ્યો છે માટે તું તારી પવનવેગી સાંઢ ઉપર બેસીને અમારો સર્વે હકીકતનો કાગળ લઇ પવનવેગે અમનગર જઇને મારા ભાઇ સાલાસુલાને આ પત્ર આપીને તરત તૈયાર કરીને પહોર રાત રહે તે પહેલાં જો તેડી લાવે તો તે ગજરામારૂને સમજાવી વનમાં જતાં અટકાવે તો બહુ સારૂં થાય ભાઇ જો આ વખત તું મારૂં આટલું કામ કહ્યા પ્રમાણે કરી આપીશ તો તારો ગુણ હું અને મારો ભાઇ જીવતાં સુધી ભુલનાર નથી માટે તું હમણાં વહેલો જા ને અમનગરથી મારા ભાઇને તરત તેડીને એક પહોર રાત રહે તે પહેલાં અહીં આવી મને વધામણી. આપજે કે હું કામ ફતેહ કરી આવ્યો છું મને ઘણી વાટ જોવરાવીશ નહિ એવી રીતે દામાવતીની બહુ તાકીદ જોઇને રૂડીયો પોતાની સાંઢનાં વખાણ કરી કહે છે.

**દુહા:**—ત્રણુસોને સાઠ મહારે સાંઢણીરે, તેમાં ગંગા જમનાની જોડરે; તેમાં૦ જાય મન વેગે ચાલતીરે, એમાં કાંઇ નથી ખાંપણ ખોડરે, એમાં૦ અખંડ દીપક ઘીના જળહળેરે; તેને ધુપ અગરના થાયરે તેને૦ એતો ચારો ચરે નાગરવેલનોરે, તેતો પલકે જોજન એક જાયરે તેતો૦ માટે વેગે હું જાઉં છું રે બેની મનમાં ન રાખજો અધીરરે. બેની૦ અમનગર પહોંચું પલકમાંરે તેડી લાવું તમારો વીરરે તેડી૦

રૂડીયો કહે છે કે હે બાઇ? મારે ત્રણુસોને સાઠ સાંઢો છે તેમાં ગંગા જમનાની જોડ છે તે બે દેવાંશી છે માટે તેની પાસે બે બાજુએ બે અખંડ ઘીના દીવા બળે છે. અને અગર ચંદન વગેરે સુગંધીદાર

પદાર્થનો ધુપ થાય છે તેવીજ તે ગુણવાન છે તેનું બઇ પારખું આજે તમારા જોવામાં આવશે; બાઇ સાહેબ અત્યારે તમારા કહ્યા પ્રમાણે વહેલું કામ કરી આવીશ તેનો પાકો ભરૂસો રાખજો એવી રીતે રૂડીયાનાં હીમત ભરેલાં વચન સાંભળીને દામાવંતી કહે છે.

દુહા:—રસ્તે જજો તુંતો જાળવીરે વીરા અંધારી રાતનું કામરે વીરા૦ ખરો વાલેસરી તુંતો માહરો માટે ખાલી જવા દેની હામરે; માટે૦ ગુણ નહીં ભુલું વીરા તાહરોરે, મારા ભાઇને વહેલો તેડી લાવ્યરે: મા૦ સવાલાખ રૂપિયા આપીશ રોકડા, ઝટ કામ કરી ઘેર આવ્યરે ઝટ૦

દામાવંતી કહે છે કે ભાઇ, તારા હીંમત ભરેલા શબ્દ સાંભળી હવે મારી પુરી ખીત્રી થાય છે તારા બોલવાનો બધો અર્થ હું સમજી માટે હવે બીજી કશી વાત કરી એક પલવાર ખોટી થઇશ નહી. એવી તાકીદની વાત સાંભળી રૂડીયો રબારી કહે છે કે બાઇ સાહેબ હવે સાંઢ ઉપર પલાણ નાંખી તરત રવાને થાઉં છું તે નજરે જોઇ આપને ઘેર પધારો એમ કહી સાંઢ ઉપર સાજ નાંખે છે.

દુહો:—સાંઢની કોટેરે સોના સાંકળીરે એની પાસે મોતીના હારરે. એની૦ પગમાં પહેરાવ્યાં રૂડાં ઝાંઝરાં તેના થાએ ઝણુઝણુ ઝણુકારરે. તેના૦ સોના રૂપાનો એનો કાંઠલોરે, રૂડું રત્નજડીત પલાણુરે; રૂડું૦ હીરે જડીત એની મોજડી, જાણે આકાશે ઝળકે છે ભાણુરે, જાણે૦ કસંબી મંડલ શીરપર ધર્યુંરે, પછી રૂડીયો થયો અસ્વારરે માઝમ રાતે પરવાર્યોરે, તેની ઉતાવળનો નહી પારરે તેની૦

એવી રીતે રૂડીયો પોતાની સાંઢ ઉપર પલાણ નાંખીને પોતે ઉત્તમ પ્રકારનો પોશાક પહેરી ઢાલ તરવારને બંદુક સાથે લઇ હાથમાં ચાબુક લેઈ સાંઢની ફરતી પાંચ દક્ષણા કરી તેને પલાણ કરીને દામાવંતીની રજા લઇને તરત અસ્વારી કરી પવનવેગે પરમેશ્વરનું નામ

દઇને ચાલ્યો. જોતજોતામાં એક કોશ પહોંચ્યો એટલે દામાવંતીની પરીપુર્ણ ખાત્રી થઇ કે રૂડીયો કહ્યા પ્રમાણે આવશે એવો નિશ્ચય કરી દામાવંતી મહેલમાં કોઇ ન જાણે એવી રીતે પાછલે બારણે થઇ સુવાના ઓરડામાં ગજરામારૂ પાસે આવીને જોયું તો ભરઉંઘમાં સુનેલા આનંદી મોં સામું જોઇ પોતે મહાદેવજીનું સ્મરણ કરી કહે છે કે, હે ભોળાશંભુ તમે મને કૃપા કરી આવો રત્ન જેવો પુત્ર આપ્યો તે સદા સંજોગે રહેવો જોઇયે તેનો વિયોગ થવા દેશો નહિ. કદાપી મારૂ ધાર્યું ન થાય તો એની જ્યાં જાય ત્યાં રક્ષા કરજો, એ તમારી પ્રસાદીનો પુત્ર છે એવી રીતે મહાદેવની સ્તુતિ કરી પુત્રના ખુશનુમા ચહેરા સામું જોયા કરે છે દામાવંતીની રજા લઇ રૂડીયે પવનવેગે સાંઢને ચલાવી છે. તેણે ચાલતાં ચાલતાં અમનગર બે કોશ રહ્યું એટલે એક સુંદર રૂપવંતી સ્ત્રી જોઇ. તે પણ સમસમાટ કરતી ઉતાવળી ચાલી જાય છે તેને જોઈ રૂડીયો પુછે છે કે હે બાઇ, તું જાતે કોણ છે, અને આ અંધારી રાતે કયાં ચાલી જાય છે તે ઇશ્વર આજ્ઞાથી સાચું કહે તે સાંભળી તે સ્ત્રી કહે છે કે હે ભાઇ હું પોતે સ્ત્રીને વેશે રાત છું તે થોડી વારે મારો અમલ પુરો થશે એટલે અમનગરમાં જઇ વાણું કરીશ એવી રીતે રાતનાં વચન સાંભળી રૂડીયાએ વિચાર કર્યો એને કાંઇ લાંચ આપુ તો મારૂં કામ સહેલથી થાય એનો કે આ રાત વેગેથી જઇ વહાણું કરશે તો મારૂને દામાવંતીનું ધાર્યું થશે નહી માટે પ્રપંચ રચીને એને મારે કબજે કરી લઉં તો ધારેલું કામ પાર પડે એવો નિશ્ચય કરી રાતની સાથે મીઠી મીઠી વાતો કરી માયા લગાડી પોતાના હાથમાંની ચાબુક નીચે નાંખી દઇ રાતને કહે છે કે માસી મારી ચાબુક નીચે પડી ગઇ છે તે લઇ મારા હાથમાં આપો ત્યારે રાત કહે છે કે નારે ભાઇ મારાથી ખોટી થવા જેવું નથી, માટે તું તારા હાથે લે ત્યારે રબારી કહે છે કે માસી ! મારે

સાંઢ નીચે બેસાડી ખોટી થવું પડશે માટે મેહેરબાની કરી ચાબક આ-
પશો તો તમારો પાડ માનીશ. એવું સાંભળી રાતને દયા આવી તેથી
ચાબુક લઇ રબારીને કહે છે કે લે, ભાઈ, એમ હાથ ઉંચો કર્યો
એટલે રૂડિઆએ તેનું કાંડું મજબુત પકડી સાંઢ ઉપર ખેંચી લઇ
કરજે કરીને ચાલતો થયો ને વિચાર કરે છે કે આપણે ઠીક તાલ
આવી ગયો. માટે એને મુકુ નહિ. એમ કરતાં અમનગર આવી પહોં-
ચ્યો, પણ શહેરના દરવાજા બંધ જોઇ દરવાનને હાંક મારી કહે છે

દુહો:—દરવાન વીરા તને વીનવુંરે, મારે જાવું છે રાજાની પાસરે
મારે૦ માટે ઝટ જાવા દે મુજને, પછે દરવાજો તારો વાસરે; પછે૦

રૂડીઓ કહે છે કે દરવાન વીરા તું ઝટ દરવાજો ઉઘાડી મને
જવા દે કેમકે રાજાની પાસે મારે બહુ તાકીદનું કામ છે માટે જરા
પણ વાર ન લગાડતાં દરવાજા ઉઘાડ, નીકર તું રાજાના ઠપકામાં
આવીશ એવાં વચન સાંભળી દરવાન કહે છે ભાઇ સાંભળ.

દોહરા:—બંધ દરવાજો કેમ ઉઘડેરે, કોઇ કુંચીયો પડી દરબારરે
કાંઇ રાત રહોને અત્યારે બારણે; સુતા ઉઠીને આવો સવારરે સુતા૦

દરવાન કહે કે હે ભાઇ, રાત્રીએ દરવાજો ઉઘાડવાનો રાજા સાહે-
બનો હુકમ નથી, કેમકે રાતે દરવાજા બંધ કરી કુંચીઓ દરબારમાં
લઇ જાય છે; માટે અત્યારે ગામ બહાર ધર્મશાળામાં જઇ સુઇ રહો,
સવાર થાય એટલે દરવાજા ઉઘડશે તે વેળા આવજો, તે સાંભળી રૂડોયો
વિચાર કરે છે કે હું મનની ધારણા પ્રમાણે વહેલો આવી પહોંચ્યો તો
દરવાજો બંધ છે ને મારે તો રાણીના કહ્યા પ્રમાણે કામ કરી અમનગર
જવું જોઇએ, પણ એટલી વાત સારી બની છે કે રાત મારા કબજામાં
છે તોપણ ફરી નમૃતાથી વીનવીને કહું. તેને જો દયા આવે ને દર-
વાજો ઉઘાડે તો મારૂ કામ કરી પંથે પડું એમ ધારી બીજી વાર દર-
વાનને કહે છે કે હે દયાવંત દરવાન સાંભળ—

દુહો:—લળી લળી લાગુ તારે પાવલેરે જઇ દરબારને જગાડરે;
જ઼૪૦ વહેલો વહેલો લાવ્ય તુતો કુંચીયોરે પછી દરવાજો ઝટ ઉઘાડરે.

રબારી કહે છે કે હે દરવાન આ વખત મારે એવું જરૂરનું કામ છે તેથી હું લળી લળીને તારે પગે લાગી અતિ નમ્રતાથી વિનંતી કરૂં છું કે તું હમણાં જઇ દરબારને જગાડી .કુંચીઓ માગી લાવી દરવાજો ઉઘાડીશ તો તારો મોટો પાડ માનીસ તે સાંભળી દરવાન કહે છે કે ભાઇ તારા અતી નરમાસ ભરેલા બોલ સાંભળી મને તારી બહુ દયા આવે છે છતાં તારો બોલ પાળી શકનો નથી. માટે શરમ પણ આવે છે એમાં કંઇ શક નથી પણ ભાઇ રાજાનો હુકમ કેમ તોડાય કદાપી રાજા પોતે બહાર ગયા હોય ને દરવાજો બંધ થયા પછી આવે તોપણ દરવાજો ઉઘાડવાનો હુકમ નથી, એ સાચુ માની મારી ઉપર વગર સજી રીશસ કરીશ નહી નીરપરાધી હુકમને તાબેદાર છું, આવાં દરવાનનાં વચન સાંભળી રબારી છેક નિરાશ થઇ પોતાની સાંઢને કહે છે મારી વહાલી તેં ઘણીવાર મારાં કામ પાર પાડયાં છે તેથી આજે પણ તારે ભરોંસે આવ્યો છું તેથી તું મને નિરાશ કરીશ નહિ હો ?

દુહા:—ચતુર વહાલી તું સાંઢણીરે, મને પુર્ણ તારો વિશ્વાસરે,
મને ખેપ કરી તે સહુ ખાલી જશે, દામ મળવાની પછે શી આશરે,

રૂડીઓ પોતાની સાંઢને કહે છે કે હે વ્હાલી તારા રૂપ ગુણને ચતુરાઇનો મને પરીપુર્ણ વિશ્વાસ છે, કેમકે ઘણી વખત મારા મનમાં ધાર્યા મુજબ કામ પાર પાડી મને બહુ લાભ આપ્યો છે માટે આ વખત ધાર્યું કામ પાર પાડતાં વાર લાગશે તો તારી ને મારી ભેગી આબરૂ જશે ને ફરીથી ભરૂંસો કરશે નહિ; માટે કોટ કુદી અંદર દાખલ થયા વગર બીજો ઉપાય નથી, તેમાં વળી બીજી મોટી હરકત નડે છે તે એ કે ગઢની પાસે અંદરની બાજુ મોટી ઉંડી ખાઇ છે તે

કુદતાં જો તેમાં પડીયે તો તારે ને મારો જીવ જાય તેથી દામાવંતી નિરાશ થાય ને આ જગતના લોક હાંસી કરે માટે મારી વ્હાલી આ વખત તારી ને મારી પરમેશ્વર લાજ રાખે તો સારૂં થાય એમ કહેતાં રબારીની આંખોમાંથી ચોધાર આંસું સાંઢણીની પીઠ ઉપર પડતાં સાંઢે જાણ્યું જે મારો પાલન કર્તા મને પોતાના પેટના પુત્ર કરતાં અધીક લાડ લડાવે છે તેને હું શી રીતે હીમંત આપું કેમકે મારાથી કાંઇ માણસની પેઠે બોલી શકાતું નથી. એમ વિચાર કરી સાંઢણી પોતાના મનમાં ઇશ્વરનું સ્મરણ કરી કહે છે હે ચૌદ લોકના નાથ તારાં હજાર નામ છે તે પ્રત્યેક નામના અસંખ્ય ગુણો પ્રાણી માત્રને સ્તુતી કરવા છે તારા ગુણનુ વર્ણન હજાર મુખથી શેષનાગ ન કરી શકે તો બીજાં પ્રાણી કોણ ગણત્રીમાં છે હે દીનદયાલ ! આ વખત મારી પશુ જાતિથી જો બોલી શકાતુ હોત તો હું રૂડીયાને હીંમત આપત માટે મહારાજ આ વખત તને હું ખુલાસાબંધ ઉત્તર અ પું એટલીવાર મને મનુષ્યની વાચા આપે તો સારૂં એવી દીનવાણી સાંભળી ઇશ્વરે સાંઢને વાચા આપી એટલે કહે છે.

દુહો:—મુજ છતાં શીદ સોચના કરેરે, તુંતો આવડો દુખી કેમ થાયરે, તુતો૦ કહેતાં જાઉં આકાશમાં તને આંચ ન આવે કાંઇરે તને૦ તણીને તંગ જોરથીરે કાંઇ ઢીલી તે મેલજે દોદરે કાંઇ૦ એક ખેતરવા પાછી ફેરવી મુને ઠેકાવજે કરી જોરરે, મુને૦ કોટના પાડું કહે તો કાંગરારે વેગે જઇ પડું શહેરની માંહ્યરે.

સાંઢ કહે છે તેં મને બહુ લાડ લડાવી સુખ આપ્યું છે તેથી પરમેશ્વરની કૃપાથી આજ તને નિરાશ નહિ કરૂં તું કહે તો પંખીની પેઠે આકાશમાં ઉડી જાઉં તું એક ખેતરવા મને પાછી હઠાવીને મારો તંગ તાણી દોર ઢીલી મુકીને જોરમાં દોડાવી ગઢ નજીક આવતાં ઠેકાવજે તો ગઢ અને ખાઈ એક પલમાં કુદી જઇશ તોપણ તમામ

પેટનું પાણી નહી હાલવા દઉં માટે એ વિષે તું જરાય ચિંતા કરીશ નહી એવી રીતે સાંભળીને રૂડીયાયે કહ્યા પ્રમાણે થેકડો મરાવ્યો તે વેળા સાંઢ પક્ષીની માફક ઉડી તે ગઢ અને ખાઇ એઉ ઠેકીને નીચે ઉતરીને તરત સાલ્લાસુલ્લાની પોળ આગળ ઉભી રહી એટલે રૂડીઓ પોળીયાને હાક મારી કહે છે:—

દુહો:—પોળીયા મારા તુંતો બાંધવોરે કાંઇ સાલ્લાસુલ્લાને જગાડરે કાંઇ૰ કામ ઓપટીનું મારે ઘણુંરે માટે ઝટ દરવાજો ઉઘાડરે; માટે૰

એવી રીતે રબારીનો અવાજ સાંભળીને પોળીયાયે તરત પોળનો દરવાજો ઉઘાડ્યો એટલે સાલ્લાસુલ્લાના મહેલમાં જઇને તેને જગાડી ને કહે છે.

દુહો:—સાલ્લાસુલ્લા તમને વીનવુંરે કાંઇ કાંઇ લળિલળિ લાગુ પાયરે કાંઇ૰ માંડવગઢથી વેગે કામે આવીયો, મને વાર ઘણેરી થાયરે મુને૰ માટે વહેલા તમે ઉઠોનેરે કાંઇ તત્પર થાઓ નરેશરે કાંઇ૰ રાણી દામાવંતીના કુંવરને, એનો પીતા કાઢે પરદેશરે. એનો૰ માટે રાણીએ મને મોકલ્યોરે, તમ ભાણેજ જાય પરદેશરે. તમ૰ તેથી વેહેલા પધારીને રોકીયે, કુંવર છે અતી બાળે વેશરે, કુંવર૰

એવી રીતે રૂડીયાનાં બહુ તાકીદનાં વચન સાંભળીને સાલ્લાસુલે સારી રીતે હુંશીયાર થઇને રૂડીયાને સરવે હકીકત પુછી ત્યારે દામાવંતીયે એને જે બીના કહી હતી તે સર્વે વિગત સુદ્ધાં સંભળાવી તમારા ભાણેજ ગજરામારૂને એના બાપે દેશવટો દીધો છે તેથી તે કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસી વનવાસ જવાને પોતાની માતાજીની રજા લેવા આવ્યો હતો તે વાત જાણીને દામાવંતીએ ઘણી રીતથી સમજાવી કહયું કે હે પુત્ર તું મને શોક સાગરમાં નાખી વનવાસ જઇશ નહિ એમ કહયું પણ તે માનતો નથી. માટે છેવટે કાલાવાલા કરી આજની રાત રાખ્યો છે. સવારમાં તો તે જરૂર

વનમાં જવાને માટે દામાવંતીએ અરધી રાતે મારે ઘેર આવી મને હુકમ કરી તાકીદથી મોકલ્યો છે કે અત્યારેજ મારા ભાઈને તરત તેડી લાવ, માટે બીજી વાત કરવી જવા દઇ તમે વહેલા તઈયાર થાઓ તો આપણે વહેલા જઇ પહોંચીયે, એવી રીતે રૂડીયાનાં વચન સાંભળી સાલોસુલો પોશાક પહેરીને હથીયાર બાંધી રૂડીયાની સાથે સાંઢ ઉપર બેસીને દરવાજો ઉઘડાવી પંથે ચાલ્યા, તે જોતાં જોતાં પવનવેગે માંડ-વગઢ પહોંચીને દામાવંતીને મેહેલે જઇ વધામણી ખાધી કે, બાઇસાહેબ તમારા ભાઇને તેડી આવ્યો છું તે સાંભળી દામાવંતીએ પોતાના ભાઇનું મોહ્રું જોતાં રૂડીયાને કબુલાત પ્રમાણે પોશાક તથા ધન આપી રાજી કર્યો એટલે તે રજા લઇ પોતાને ઘેર ગયો તે વખતે દામાવંતીએ બહુ શાબાશી આપી પછી પોતાના અને સર્વે કુટુંબ કબીલાના સમાચાર પુછ્યા તે બાદ પોતાના પુત્રના સમાચાર કહ્યા કે ભાઇ તારો ભાણેજ મને શોકસાગરમાં નાખી વન જવાને તઇયાર થયો છે તેને નાના પ્રકારથી સમજાવ્યો પણ રહેવાની ના કહે છે માટે રૂડીયાને અત્યારે તારી પાસે મોકલીને તને તેડાવ્યો તે સવાર થતાં પહેલાં અગત્યનો ઉપાય કરી રોકી રાખવો જોઇએ, તેનો એક ઉપાય હાલ મને સાંભર્યો છે તે જો તારી નજરમાં આવે તો રોકી રાખીએ, ભાઇ કહે છે કે બેન સુખેથી કહે તે સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે કમલાવતી નગરીના રાજા ગુલાબસીહની પુત્રી ચંપાદેવી સાથે આ તારા ભાણેજનું વેવિશાળ કરવું છે. કન્યા બહુ રૂપગુણની ભરેલી મહા ચતુર તેમજ માયાળુ છે પણ હજુ કુંવરીનાં લગ્ન નથી. તું એને ગમેતેમ સમજા-વીને અત્યારેજ જઇને તેના સસરાસાસુને સમજાવી ઘડીયાં લગ્ન લઈ પરણાવી દે તો તેની સ્ત્રીના પરગુણથી મોહ પામી રહેશે અથવા તેની સ્ત્રી ગમેતેમ સમજાવી રાખશે, માટે એ કામ હાલ કરવાની જરૂર છે, તે સાંભળી સાલોસુલો કહે છે કે બેન, તું કહે છે તે મારા ધ્યાનમાં છે

પણુ જો હાલ રૂડીયો હીમત કરી સાથે આવે તોજ એ કામ બની શકે, તે સાંભળી દામાવંતીએ પોતાની હુંશીયાર દાસીને બોલાવીને કહયું કે હે દાસી ! તું રૂડીયાને ઘેર જઇને તરત મારી પાસે તેડી લાવ, તે સાંભળતાં દાસી જઇને તરત તેડી લાવી. તરત રૂડીઆએ દામાવંતીને તથા સાલાસુલાને સલામ કરીને પુછ્યું કે હું હમણાંજ તમારી પાસેથી ઘેર ગયો. એટલામાં પાછો બોલાવ્યો તે શું કામ છે? જે કામ હોય તે સુખેથી કહો તે સાંભળી સાલોસુલો કહે છે કે આજે સવાર થતાં પહેલાં કમળાવતી નગરી જઇને ગુલાબસીંગ રાજાની પુત્રી ચંપાદે સાથે ગજરામારૂને પરણાવીને પાછો ઘેર લાવવો છે તે કામ તારી હીમત હોય તોજ થાય એવું સાભળીને રૂડીયાએ ઉતર આપ્યો કે મહરાજ મારા ઘટમાં પ્રાણ છે ત્યાંસુધી તમે જે હુકમ ફરમાવશો તે કરવાને હું હાજર છું એવું સાંભળી દામાવંતીને સાલો-સુલો બેઉ રાજી થયાં પછી ગજરામારૂને ધીરેથી હાંક મારી જગાડિને હુશિયાર કર્યાં એટલે મારૂજી પુછે છે કે મામા સાહેબ ! આ વખતે તમે કયાંથી પધાર્યા ત્યારે મામો કહે છે કે ભાણેજ ! મોસાળમાં તારી મામી તથા બેન ભાઇઓ તથા તારી મોટી મા વિગેરે બહુ સંભારે છે કેમકે તું ઘણા દિવસથી મોસાળ આવ્યો નથી માટે તને તેડવા આવ્યો છું તે સાંભળી મારૂજી કહે છે કે મામા એ વાતની ક્ષમા કરો. સવારના પોહોરમાં વનવાસ જવું છે. તેથી કોટી ઉપાય કરેથી પણ રહેનાર નથી ત્યારે મામો કહે છે કે વારૂ જેમ તું કહીશ તેમ કરીશું પણ હાલ તું મારી સાથે મોસાળ આવીને સરવેને મળીને પછી જવું હોય તો જજે એમ કહી તે વાત કબુલ કરી ત્રણે જણ સાંઢ ઉપર બેઠા એટલે રૂડી-યાયે પવનવેગે ચલાવીને કમળાવતી ધાર્યા પ્રમાણે આવી પહોંચ્યા એટલે તુરત ગુલાબસીંહને મોહોલે ગયા ત્યાં સેવકને કહ્યું કે તારા રાજાને હમણાં જગાડ, કેમકે મારે જરૂરનું કામ છે તે સાંભળી સેવકે

ગુલાબસીંહને હાંક મારી કહ્યું કે મહારાજ, આપને મળવા કોઇ ત્રણ માણસ આવ્યા છે તે સાંભળી તેઓને બોલાવીને એક મઢેલા કોચ ઉપર બેસાડી કુશલ વર્તમાન પુછીને રાત્રીએ આવવાનું કારણ પુછ્યું, ત્યારે સાલોસુલો કહે કે આ તમારા જમાઇને તેના બાપે દેશવટો દીધો છે તેથી આજ સવાર થતાં તે જરૂર વનવાસ જવા તૈયાર થયો છે તેને નાના પ્રકારથી એની માએ વીનવી સમજાવ્યો, પણ રહેતો નથી માટે અત્યારે તમારી પુત્રીને ઘડીયાં લગ્ન લઇ પરણાવવી જોઇએ, તે સાંભળી ગુલાબસીંહ બહુ શોકાતુર થયા એટલે મારૂતો મામો કહે છે કે મહારાજ આ વખત વધારે વીચાર કરી ખોટી થવાનો નથી માટે ઝટ કામ કરી લ્યો તે સાંભળી ગુલાબસીંહ પોતાની રાણી પાસે જઇ, તેને જગાડીને કહે કે હમણાંને હમણાં તમારી દીકરીને પરણાવો. તેનું સર્વ કારણ કહ્યું ત્યારે રાણી પણ બહુ ચીંતાતુર થઇ પોતાના પતીને કહે છે કે હે સ્વામીનાથ! મારી એકની એક મહા ચતુર રૂપગુણના ભંડાર જેવી દીકરીને મોટો માંડવો રચી ધામધુમથી પરણાવવાની છે તેને અત્યારે ઘડીયાં લગ્ન લઇ શી રીતે પરણાવું? ત્યારે રાજા કહે છે કે સાલાસુલાને આપણાથી નિરાશ કેમ કઢાય! હે રાણી પ્રાણી માત્રને જે નસીબમાં જે કાળે સુખ દુઃખ લાભ ખોટ ભોગવવાનાં આવે છે તે ભોગવ્યા વગર કોઇનો છુટકો થતો નથી. માટે આપણી સાથે પુત્રીને એવીજ લેણાદેણી હશે તેથી તું પુત્રીને ઝટ જગાડીને સર્વ વર્તમાન કહે તે સાંભળી રાણી પુત્રીને કહે છે કે લાડકડી તને વાત કહું તે એક ચીતે સાંભળ.

દુહો:—મામોજી આવ્યો છે તાહરોરે તારા વરને લઇને હાલરે, તારા૦ એના બાપે દીધો એને દેશવટો, માટે પરણીને વન જાશે કાલરે, માટે૦ મનના મનોરથ મનમાં રહ્યારે; કાંઇ અકલગતિ અવિનાશીરે; કાંઇ લખ્યા લેખ જે તારા ભાગ્યમાં, તારો વર જાશે વનવાસરે; તારો૦

રાજકુંવરને પરણીને, જાણે મોહોલે બેઠી ચાવું પાનરે, જાણે૦ તે વાત-નો રહી જશે ઓરતોરે, હું તો મારૂં કહ્યું સત્ય માનરે, હું તો૦

રાણી કહે છે કે હે પુત્રી ! મેં અને તારા પિતાજીયે તને અપાર સુખમાં નાંખવા માટે માંડવગઢના જસાજામના પરાક્રમી પુત્ર ગજરા-માર સાથે તારૂં વેવિશાળ કર્યું હતું તેથી મોટી ધામધુમ કરી તેને પરણાવત પણ દૈવની અકળગતિથી એવો યોગ બન્યો કે તારા દેવરૂપ અને સદગુણી વરને એના પિતાએ દેશવટો દીધો છે, તેથી તે વન જવા તૈયાર થયો હતો, તેને અટકાવીને તેનો મામો રૂઠીયા રબારીની સાથે સાંઢ પર બેસી આપણા મહેલમાં આવી કહે છે કે હમણાં ને હમણાં તમારી પુત્રીને પરણાવી દો, માટે અમે અત્યારે આવ્યા છઈએ પણ સવારે તો તે વન જનાર છે, એમ કહે છે માટે હે લાડકી તારી શી મરજી છે તે મારે જરૂર જાણવું જોઇએ, કેમકે અત્યારે પરણી સવારે વન જશે, તે લખીત હશે ત્યારે આવશે. માટે હાલ સુખની આશા રાખવી નહિ, તેમ તે વાતમાં અમારો કશો દોષ કાઢીશ નહિ જો તુ હા પાડીશ તોજ પરણાવીશું તે સારૂ ઇશ્વર આજ્ઞાથી સાચું કહું તે સાંભળી ચંપાવતી પોતાના મનમાં ઉંડો વિચાર કરી કહે છે, કે હે મારા વિવેકી ને પરમદયાળુ માતાપિતા તમે સર્વ પ્રકારે મારા સુખસાગર છોમાટે તમને રૂડું ગમે તેમ કરવાને તમે મુખત્યાર છો, અહો સુખદાતા, તમો બહુ અગત્ય કરીને પુછો છો માટે શરમાતી તમને કહું છું તે સાંભળો.

દુહો:--સુખ દુખ કરમે જે લખ્યું. તે મિથ્યા ન થાયે માબાપરે; નેતો૦ એકવાર જીભે કહી જ વર્યો; માટે બીજા વરતાં બેસે પાપરે, માટે૦

ચંપાદે કહે છે કે મારાં સુખસાગર માતપિતા, તમો સર્વગુણ સંપુર્ણ છો માટે જે તમે કરશો તે રૂડું કરશો મારા ભાગ્યમાં જે ભરથાર લખ્યો હતો તેની સાથે તમે વચને બંધાઇ સગઇ કરી છે તે મારે વારંવાર કબુલ છે એવી રીતે કુંવરીનાં વચન સાંભળીને તેનાં મા

અને બાપ બેઉ વિચાર કરી માંહોમાંહી વાત કરી કહે છે કે, પુત્રી કહે છે તે સત્ય છે, માટે અત્યારેજ પરણાવી દઇએ એવો નિશ્ચય કરી એક સેવકને મોકલી પોતાના ગોરને બોલાવી તે સમયે શુભ ચોઘડીયું જોઇ લગ્ન નકી કરીને પ્રધાનને સામાનની ટીપ આપી તે જ વેળા જોઇતી જણસો મંગાવી કન્યાદાન આપીને મંગળફેરા ત્રણવાર ફેરવ્યા અને ચોથો ફેરો બાકી રહયો એટલે ગજરામારૂજીએ પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો કે જો હું ચારે ફેરા પુરા કરી આ રૂપવતીને ગુણવંતીના મોહના ફંદમાં પડીશ તો પછી મારાથી વન જવાનું બને નહિ તા મારા પિતાનુ વચન જાય તે ઠીક નહિ. એવો નિશ્ચય કરીને પોતાની તલવાર મ્યાનમાંથી કાઢીને વરમાળા કાપી નાંખીને ત્યાંથી નાસવા માંડયું એટલે તેના મામા- એ ઘણો સમજાવ્યો પણ કંઇ માન્યુ નહિ ને પોતાના મામાને કહયું કે મારે વન જવાનો સમય થયો છે માટે કૃપા કરીને મને રજા આપો હવે ખોટી કરશો નહી એવાં વચન સાંભળી મારૂજીની તરવાર સાથે ચોથા મંગળના ફેરા ફેરવી લગ્ન સમારંભ પુરો કરી ઘટારત પ્રમાણે દાન માન આપી વાતચીત કરી; સાંઢ તઇયાર કરાવી ત્રણે જણને વિદાય કર્યા, ને ચંપાદેને પોતાને ઘેર રાખી, હવે રૂડીયો પોતાની સાંઢને પવન વેગે ચલાવી તે થોડીવારમાં એક સુંદર ગામમાં આવ્યા પછી ગામ વચ્ચે થઇ જતાં ત્યાં ભવાયા રમતા હતા તે જોવાને રૂડીયાએ થોડીવાર સાંઢ ઉભી રાખી ભવાઇનો ખેલ જોયો, એવામાં તરગાળા માંહોમાંહી વાત કરે છે કે ભાઇઓ આજે આપણે તરેહતરેહના વેશ કાઢી ઘણીવારથી રમીએ છીએ તોપણ રાત નીઠતી નથી એનું કારણ કાંઇ સમજી શકાતું નથી, તોપણ હું જાણું છું જે રાતને કોઇએ બાંધી રાખી છે તે સાંભળી રૂડિયાએ વિચાર કર્યો કે રાતને મેં બાંધી રાખી છે તેથી ઘણા જનનાં ગોરસ ખાટાં થઇ જશે. વળી માળીયોનાં ફુલ કરમાઇ જશે એ વિગેરે ઘણા લોકોને નુકશાન લાગશે માંટે હવે તો આ તરગાળાને રાજી કરી

ઘર તરફ રવાને થઇએ તે પછી રાતને માંડવગઢની ભાગોળે જઇ છોડી મુકીએ એવો વિચાર કરીને પોતાના પગમાંથી રૂપાનો તોડો કાઢીને તરગાળાને આપ્યો, એટલે તેના ટોળાના સરવે તરગાળા બહુ પ્રસન્ન થયા એટલે રૂડીયાનું નામ પુછી તેનો જશ બોલાવી, ભુંગળ વગાડી એટલે રૂડીયાએ પોતાની પવનવેગી સાંઢને જોરમાં ચલાવી તે થોડી વારમાં આવી દામાવંતીને મેહુલે સાંઢને ઉભી રાખી એટલે મારૂજી તેનો મામો અને સાલોસુલો એ ત્રણે જણ નીચે ઉતરી દામાવંતીના મેહેલમાં ગયા એટલે તેઓને જોઇને પોતાના મનમાં બહુ રાજી થઇ પોતાના ભાઇને પુછે છે કે કેમ ભાઇ ધારેલું કામ ફતેહ કરી આવ્યા, તે સાભળી સાલોસુલો કહે છે કે હા બહેન જગદેશ્વર મહાદેવની કૃપાએ અને રૂડીયાની મહેનતથી ગજરામારૂજીને પરણાવી કુશળ કલ્યાણથી તારી પાસે આવ્યા છીએ. તેવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે ભાઇ, તું મારી જનમથી સંભાળ કરે છે તેમ આ વખત પણ બહુ મહેનત લઇ ખરી ઓપટીની વેળાએ કામ કર્યું તેથી તને આશિષ દઉં છું.

જગદેશ્વર મહાદેવ તારા મનના સરવે મનોરથ પૂરણ કરો; તેમજ પરમેશ્વર કલ્યાણ કરો એવો મારો આશીર્વાદ છે. પછી પોતાના કુંવરને કહે છે કે હે પુત્ર તારો જન્મ થયા પછીથી તે આજ સુધી હું તારા આનંદી મુખને જોઇ સદાય પ્રસન્ન રહું છું. એવું સાંભળી મારૂજીએ પોતાની માને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરી કહ્યું કે મારી માતાજી! તમારી અપાર માયાનો બદલો મારાથી કદી પણ વળી શકવાનો નથી માટે હું જન્મ પુરો થતાં સુધી આપનો આભારી છઉં પણ હવે મને આજ્ઞા આપો તો બહુ સારૂં એવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે હે પુત્ર તેં મારી અત્યારે સુધી આજ્ઞા પાળી છે. માટે એક કલાક સબુર કર, કેમકે રસોઇયાને હુકમ કરી રસોઇ તરત તૈયાર કરાવું તારો મામો તથા તું અને હું આપણે ત્રણે સાથે બેસીને જમીયે

અને રૂડીયાને પણ જમાડીયે, પછી તેને મહેનતના બદલામાં ઇનામ અપાય. તે સાંભળી મારૂજીએ કબુલ કર્યું એટલે દામાવંતીએ કહ્યા પ્રમાણે રસોઇયા પાસે ઘણી સ્વાદિષ્ટ અને તરેહવાર રસોઈ તઇયા- કરાવી, મામાભાણેજને એક થાળામાં તૃપ્ત કરી જમાડીને પોતે જમીને રૂડીયાને જમાડી પાન સોપારીનાં બીડાં આઇ રૂડીયાને ફરીથી પાંચ પોશાક પહેરાવીને સવાલાખ રૂપીયા રોકડા આપી રાજી કરી, પોતાના ભાઇને કેહે છે કે ભાઇ તું થોડા દહાડા રહે તો સારૂં તે સાંભળીને તેના ભાઇ કહે છે કે બહેન તારૂં કામ થયું એટલે હવે મને ખોટી કરીશ નહિ પછી રૂડીયાને હુકમ કર્યો કે જા મારા ભાઇને એને ઘેર મુકી આવ્યા. તે સાંભળી રૂડીયાયે સાંઢ તૈયાર કરીને માલાસુલાને અમનગર મુકી આવ્યો પછી દામાવંતીયે તેને ઘેર જવાની રજા આપી એટલે પોતાને ઘેર જઇ રાતને બાંધી હતી તે છોડી મુકી, એટલે સરવે ઠેકાણે વાણું વાયું, તે જોઇ ગજરામારૂયે પોતાને વન જવા- ના ઘોડા ઉપર સાદુ સાજન નાંખી કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને પોતાની માતા પાસે જઇને કહે છે કે માજી હવે રજા આપો એટલે હું પંથે પડું. એવું સાંભળી માતા કહે છે કે તું વન જા એમ મારાથી કહેવાતું નથી.

**દુહા:**–સુત પ્રભાતે સંચરોરે. તમે રચી ઉગમતે સુરરે: તમે૦ પર ધરતી પર રાજમાં વીરા વધો ઘણેરૂં નુરરે, વીરા૦ સુનો થશે તારો ઢોલીયોરે વળી ઘોડા સુના ઘોડારરે વળી૦ મારૂ સુનીરે મેડીને સુની માવડી સઉ સુના તારા શણગારરે, સઉ સુનાં તે દાસ ને દાસીઓરે વળી વહાલા સુના મુકયા ખવાસરે, વળી૦ સુંના તે બાગને બંગલા તુજ જાતાં સુના આવાસરે તુજ૦

દામાવંતી કહે છે કે હે પુત્ર તું અત્રેથી જતાં તારા ઘોડા રથ બળદ, પાલખી દાસ દાસીયો તથા મોર પોપટ મેનાં કોયલ વગેરે પક્ષીયો સરવે સુનાં થઇ વિયોગથી ઝુર્યા કરશે વળી તારાં નાના પ્રકારનાં

વસ્ત્ર અલંકાર અને સોના રૂપાનાં રમકડાં વગેરે જોઇ મારૂં હૃદયું અ-હોનીશ અફસોસ કરશે માટે મારો ઉપાય ન ચાલતાં તને જવા દઉં છું તે યાદ રાખજે, તને રસ્તે રામની ગામમાં ગોવરધન નાથની વનમાં વનમાળીની જગમાં જગદીશની દિવસે સૂર્યની અને રાત્રીયે ચંદ્રમાની વગેરે સર્વ દેવ રક્ષા કરો એવો આશીર્વાદ દીધો એટલે મારૂજીયે પોતાની માને પ્રણામ કરી કહ્યું કે માતાજી તમે મારી કશી ચીંતા કરશો નહિ હું કુશળ કલ્યાણથી વહેલો આવીશ. એમ કહી ઘોડા ઉપર બેસી ને પોતાની માતાને કહે છે કે તમારા કહ્યા પ્રમાણે સુરજ પણ ઉગ્યો માટે એક પલવાર રહેનાર નથી એમકહી પવન વેગે ઘોડો ચલાવી વનને રસ્તે ચાલ્યો તે સાંજ પડે વનમાંથી ફળ ખાઇ પાણી પીને ઘોડાને વીસામો આપીને પાછો પરોઢીએ પંથે પડયો તે વિચારમાં ને વિચારમાં રસ્તો ચુકયો એટલે મહા વનમાં ઘણું અથડાતાં પાંચ સાત દિવસ જતા રહયાને એક ભોમીયાને પુછી રસ્તે પડયો તે ત્રીજે પહોરે એક શહેરમાં પહોંચ્યા તે કયું શહેર છે તેની મારૂજીને ખબર નથી પણ તે પોતાના સાસરાનું ગામ હતું. ત્યાં રાણી ચંપાદે પોતાના મનમાં વિચાર કરે છે કે પરમેશ્વરેકૃપા કરી મને ઉત્તમ કુળનો રાજકુંવર મહા ચતુર વર આપ્યો તે સ્વરૂપે પણ અતિ સુંદર છે પણ હાય શા કામનો. અરે પ્રભુજી મેં પૂર્વ જન્મે શાં પાપ કર્યાં હશે; જે મારા વિના મને કશુંએ ગમતું નથી માથામાં ધુપેલ સરખું ઘાલતી નથી તેથી મારૂં માથું દુખ્યા કરે છે. માટે આજે તો દાસી પાસે ચંબેલીનું તેલ મંગાવી માથે ઘાલું તો કાંઇ માથું દુખતું રહે એવો વિચાર કરી પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે કે હે દાસી, આપણા સરઇયાની દુકાને જઇને કચોલામાં ચંબેલી તેલ લેઇ આવે તો માથે તેલ ઘાલું, તે સાંભળી દાસી કચોલું લઇ સરઇયાની દુકાને જઇને કહે છે.

દુહો:—સરઇયા તુતો સારૂં જોઇનેરે મને આપજે ચંબેલી તેલરે,

મુને. ઝટપટ કરી તુંતો જોજે તારૂં કામ પડયું સહુ મેલરે તારૂં.

દાસી કહે છે હે સરઇયા, તું મને સારૂં જોઇને ચંબેલી તેલ આપ્ય તે સાંભળી સરઇયો પુછે છે કે દાસી, તું આજે ઘણે દહાડે તેલ લેવા કેમ આવી ? એવું સાંભળી દાસી કહે છે કે, મારી બાઇએ આજે હુકમ કર્યો ત્યારે આવી અમારી ઉપર જે વખત જે હુકમ થાય તે કામ કરવું જોઇએ. માટે તું વધારે વાર ન કર. તે સાંભળી સરઇયાયે ઝટ તેને સારૂં સુગંધીદાર ચંબેલી તેલ આપ્યું તે લઇને દાસી ચાલતી થઇ એટલામાં રસ્તામાં એક કાળા ઘોડા ઉપર કાળો પોશાક પહેરેલો સુંદર સ્વરૂપવાન માણસ જોઇ પોતે તેની સામું નીરખીને જુવે છે એટલામાં તેણે એક ચમત્કાર જોયો જે ગજરામારૂજી કાળા ઘોડા ઉપર વસ્ત્ર પહેરી બેઠેલા જોયા એટલે તેના મનમાં એકાએક ફાળ પડી કે આ શો જુલમ એવું મનમાં આવતાં હાથમાંથી તેલનું કચોલું નીચે પડ્યું તેથી તે બધુ ઢોળાઈ ગયું તે જોઇ સરઇયો પુછે કે હે દાસી તેં કચોલું કેમ પાડી નાંખ્યું અને એકદમ શા વિચારમાં પડી ગઇ છે તે સાંભળી દાસી કહે છે કે ભાઇ, પડી ગયું તો બીજું લેઇશું, તેની તું ચિંતા કરીશ નહિ એવો ઉત્તર આપી તરત દોડતી પોતાની બાઇ પાસે આવીને તેને કહે છે.

દુહો:—કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, બેઠા ગજરામારૂ અસવારરે, બેઠા. સાચું માનોને મારી બાઇજી, એતો નિશ્ચય તમારા ભરથારરે.

દાસી કહે છે કે બાઇસાહેબ આપની આજ્ઞાથી હું સરઇયાને ત્યાં ચંબેલ લેવા ગઇ હતી તે લઇને તમારી પાસે આવતાં એકાએક ચમત્કાર જોયો કે કાળા ઘોડા ઉપર કાળાં લુગડાં પહેરી તમારો સ્વામી ગજરામારૂજી અસ્વાર થઈ ચાલ્યા જાય છે તે જોઇ ને મારા પેટમાં ફાળ પડી કે મારૂજી આવા વેશે ક્યાં જવા નીકળ્યા હશે ! એવો વિચાર આવતાં તેલનું કચોલું હેઠું પડી ગયું તેથી તે બધું ઢળી ગયું

માટે તે આપને જાહેર કરૂં છું તે સાંભળી ચંપાદે દાસી ઉપર રીસ કરીને કહે છે.

દુહો:—જારે જુઠા બોલી વાંદરીરે, સુણતાં વાગ્યા કટારીના ઘાવરે સુણતાં૦ મનમાં વિચાર તેં નવ કર્યો કરી મશ્કરી તેં જોઇ દાવરે કરી૦ ચંપાદે રીસ કરીને કહે છે કે જુઠા બોલી દાસી તેં મને ફાળ એવા જુઠા સમાચાર કહી મને શોક સાગરમાં નાંખી એ તેં ઠીક ન કર્યું, અરે તેં નીચ જાતે મારી મશ્કરી કરી જા રાંડ ધિક્કાર છે તને જે મારૂં મન વિના કારણે દુખાવ્યું. તે સાંભળી દાસી કહે છે કે બાઇ સાહેબ, હું તમારૂં રાત દિવસ નિમક ખાઇ તમો સદા રાજી રહો તેવી સેવા કરૂં છું તે આજે તમને ફાળ પડાવી એવો અપરાધ મુકયો તે તપાસ કર્યા વિના મુકયો છે માટે જરા તસ્દી લઇ તમે મારી સાથે અગાસી ઉપર ચાલો, એટલે તમને ખરી કે ખોટી જે હશે તે વાત સમજાશે. તે સાંભળી બેઉ જણ અગાશી ઉપર ચઢી રસ્તામાં જુવે છે તો ખરેજ ગજરામારૂજી દાસીના કહ્યા પ્રમાણે જોયા એટલે દાસીને કહે છે કે તારી વાત બધીએ સાચી છે માટે તું નીચે જઇ મારી વહાલા પતીને મારી પાસે તરત માન આપી બોલાવી લાવ હું પણ અહીંથી કહું છુ.

દુહો:—ઘોડોરે બાંધુ ઘોડારમાંરે, કાંઇ પલાણુ મેલું પરસાલરે; કાંઇ૦ ધન્ય દામાવંતીના દીકરા, મારે મોહોલે પધારોને વ્હાલારે, મારે૦

એવો શબ્દ સાંભળી મારૂજીએ વિચાર કર્યો કે બાઇ કીયા શહેરમાં આવ્યો છું તે મને ખબર નથી એ બોલાવનારી મને શાથી ઓળખે છે. તેથી મારૂં સગુંવાલું હશે માટે થોડીવાર મળતો જાઉં એવો નિશ્ચય કર્યો એટલે દાસી કહે છે કે માહારાજ આપના ઘોડાને એકતિ ઘોડારમાં બાંધી તેને ઘાસ નાંખી દાણો પણ ખવરાવુંછું તેને તમારૂં પલાણુ મેહેલની પરસાળમાં એક બાજુએ મુકું છું. આપ નિ-

ર્ય્યતાથી મેહેલમાં પધારો, તે સાંભળી મારૂજી ઘોડા દાસીને સોંપી મેહેલમાં ગયા ત્યાં રાણી ચંપાદેએ બહુ આદરમાન આપી એક જડીત્ર કોચ ઉપર બેસાડીને ઠંડું પાણી લાવીને પાયું તે પછી પાન સોપારી એલચી જાયફળ વગેરનું બીડું આપી મધુર શબ્દોથી તેમના કુશળ વર્તમાન પુછ્યા તે શબ્દો સાંભળી મારૂજી પ્રસન્ન થયા. એટલે તેની સાથે નાના પ્રકારની વાતો કરી મોહજાળમાં ફસાવી દીધા. પછી રસોઇયા પાસે સ્વાદિષ્ટ રસોઇ નાના પ્રકારની કરાવી તેનો કાળો પોશાક ઉતરાવી સેવકો પાસે સુગંધી તેલ ચોળાવી ગરમ પાણીએ નવરાવ્યા તે પછી દીલ કોરૂ કરી પીતાંબર પહેરાવી સોનાને પાટલે બેસાડી સુવર્ણ થાળમાં સર્વે સાહીત્ય પીરસી બહુ જમાડયા તેની સાથે હાસ્યવિનોદનાં વચનથી તૃપ્ત કરી મસાલેદાર પાનનું બીડું આપી પોતે પણ જમીને મારૂજી પાછળ આવી બીજાં સર્વે હજુરી દાસદાસીને જમવાની રજા આપી. એ રીતે ત્રણ દિવસ રાખી સુખશાન્તી પમાડયા પછી સ્ત્રીઓ સોગટાંબાજી રમવા માંડી, તેમાં મારૂજીની બાજી જીતપર જોઈ કહે છે કે મહારાજ આપ બાજી રમવામાં મારાથી ઘણા ચતુર છો તેથી બાજી પણ જીતપર છે તે છે તે સાંભળી મારૂજી કહે છે કે હે સુંદરી આ સંસારમાં હારવું જીતવું, સુખ દુ:ખ લાભ ખોટ વગેરે પોતાની અવધીએ ચાલી પોતપોતાનું ફળ આપી અવધી પૂરી થયે જાય છે. માટે જેમ લખીત હોય તેમજ બને તે સાંભળી ચંપાદે કહે છે કે હે સ્વામીનાથ ! આપ જે કહો છો તે સર્વે ખરૂં છે. થોડા દિવસ ઉપર આપ પોતાના મામા સાથે અડધી રાત્રે આવી મારી સાથે ઘડીયાં લગ્નથી પરણ્યા. તે સમયે ત્રણ મંગળફેરા કરી ચોથો ફેરો બાકી રહ્યો, તે વેળા તરવારથી વરમાળ કાપીને નાસી ગયા હતા, એવા હઠીલા છો તોપણ મને મારા પ્રાણ કરતાં અધીક વ્હાલા છો, હું અહોનીશ પરમેશ્વરનું ભજન કરી આપનું સર્વ પ્રકારે કલ્યાણ ઇચ્છની

હતી. તેમજ મળવાને પણ બહુ આતુર હતી તેથી પરમકૃપાળુ પરમેશ્વરે મારા ઉપર દયા કરી, આપને અહી મોકલ્યા તેથી મારા જીવને ઘણોજ આનંદ થયો. એ રીતે ચંપાવતીના બોલ સાંભળીને મારૂજીને બહુ અફસોસ થયો અને મ્હોટા વિચારમાં પડયા કે કેવો બનાવ બને છે જે હું વન જવાને જેમ જેમ ઉતાવળ કરૂં છું, તેમ તેમ વધારે હરકત નડી રોકાણ થાય એ ઠીક નહી, એવો વિચાર કરી ચંપાદેને કહે છે.

દુહો:—ઇશ્વર આજ્ઞાએ વનમાં જવુંરે, હવે અન્ન ખાવું મારે વીખરે હવે હવે૦માટે જાવાદોને મુજને, રાણી રાજી થઇ આલોને શીખરે, રાણી૦

મારૂજી કહે છે કે હે રાણી હું વન જવાની ઘણી ઉતાવળ કરૂં છું તેમ તેમ નાના પ્રકારની હરકતો નડતી જાય છે. તેથી મારો જીવ બહુ કચવાય છે માટે હવે તો રાજી થઇને રજા આપો તો બહુ સારૂં કેમકે હવે હું તમારી પાસે ઘડીએક રહેનાર નથી. જો હું મોહમાયામાં પડું તો મારાથી વન શી રીતે જવાય વન ન જાઉં તો મારા પીતાનું વચન જાય તે ઠીક નહી. એવી રીતે મારૂજીનાં વચન સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં પસ્તાવા લાગી કે મેં મારા સ્વામીને બધી વાત જણાવી તે ઠીક ન કર્યું કેમકે મારા શબ્દ સાંભળી પાછા વન જવાની બહુ ઉતાવળ કરે છે તે હવે રહેનાર નથી. અરર પ્રભુજી હું કેવી અભાગણી જે મારાં લગ્ન મોટી ધામધુમથી થવાનાં હતાં તે છતાં ઘડીયે લગ્ને પરણવું પડયું કદી જોગે એમ બન્યું તે વિષેનો અફસોસ મુકી દેત જો મારા સ્વામી જીનો સંજોગ રહેત તો મને નાના પ્રકારનાં સુખ મળત તેને બદલે વિજોગી દુઃખ સેહેવાં પડશે એવો વિચાર ભરાતાં રાણીના નેત્રમાંથી આંસુની ધારા ચાલી, તોયે રડતાં રડતાં પોતાના પતીને બેઉ હાથ જોડી વિનતી કરે છે

દુહો:—આજનો વાસો રહો મ્હારા મહેલમાંરે; પ્યારા પ્રભાતે

વનમાં જાઓરે; પ્યારા૦ કહ્યું માનો પ્રમખુમારા કંથજી જ્યાં જાઓ ત્યાં સુખીઆ થાઓરે; જ્યાં૦

ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે આજનો વાસો કૃપા કરીને મ્હારા મહેલમાં રહી પ્રભાતે વનમાં જજો કેમકે આપણે ઘર કોઇ પરોણો આવે છે તેની પણ બનતી બરદાસ કરી બે ચાર દીવસ રાખવો પડે છે તો તમે મારા શીરછત્રને પ્રાણપ્રીય પતિ છો વળી રૂપ ગુણ અને વિદ્યા સાગર છો જેથી મુજ અબળાનો જીવ દીલગીર કરશો નહી હું તમને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરૂં છુ એમ કહી પોતાના પતીને લળી લળીને પગે લાગી એટલે મારૂજીને ઘણીજ દયા આવી તેથી ચંપાદેની વિનંતી કબુલ કરી એટલે રસોઇયાને કહીને તરેહવાર ઘણી સ્વાદીષ્ટ રસોઇ કરાવી પાસે બેસી દંપતીએ ભોજન કરી તૃપ્ત થઇ હાથ ધોઇ ગાદી ઉપર બેસી પાનસોપારી લવીંગ, એલચી કાથો ચુનો નાંખી તાજાં બીડાં તૈયાર કરેલાં હતાં તે ખાઇને મધુર ભાષણો મીઠી મીઠી વાતો કરી તે સાંભળી મારૂજીને શાંતી થતાં નિદ્રા આવી એટલે છત્રપલંગપર સુઇ રહ્યા ત્યાં ભરનિંદ્રા વશ થયા તોય રાણી તેના પગ ચાંપ્યા કરે છે. એમ કરતાં મધ્યરાત્રી વિતી, ઘડીયાળમાં કડિંગ કડિંગ એમ ત્રણ ટકોરા વાગ્યા, એટલે પાછલી રાતના પહેલી વારનો મરઘો બોલ્યો તેનો શબ્દ કાને પડતાં મારૂજી ઝબકીને જાગી ઉઠયા. એટલે રાજા કહે છે કે મરઘાએ બાંગ દીધી, પરોઢીયું થયું તેથી મને જવાની આજ્ઞા આપો તો સારૂં તે સાંભળી રાણી કહે કે અહો પ્રાણપતી, તમે શીદ ચીંતા કરો છો. હજુ તો અડધી રાત ગઈ છે ને અડધી બાકી છે. એ મરઘાને તો ટેવ પડી છે તેથી તે સહુથી પહેલો બોલે છે તે ખરો નથી માટે તમે સુખેથી નિંદ્રાવશ થાઓ; વેળા થશે એટલે હું તમને ઉઠાડીશ એવું સાંભળી મારૂજી સુઇ રહ્યા ત્યારે ચંપાદે મરઘા ઉપર કોપ કરીને કહે છે.

દુહો—મધ્યરાતે મરઘા તું બોલીયોરે; મારા મારૂને પડાવ્યો ત્રાસરે

મા૦ સવારે બોલાવું મુવા વાઘરી; તને પકડી મંગાવવી મારી પાસરે
તને૦ થોડે થોડે ચુંટું તારાં પીંછડાંરે, તારી ચાંચે દેવરાવું ડામરે તારી૦
મારો સ્વામી ઝબકીને જાગીયા, મારૂં સુખડું બગાડે કામરે. મારૂ૦

હું આશા ભંગ મરઘા તેં વહેલી બાંગ દઈ મારા સ્વામીને ઝબકીને જગાડયા, તેથી સવાર થવાદે, એટલે વાઘરી પાસે તને પકડાવી મંગાવીને શિક્ષા કરૂં તે સાંભળી મરઘો કહે છે.

દુહો-તમારે કારણે નથી બોલીયો, હું તો બોલ્યો ગરીબોને
કાજરે હું તો૦ કામે જાયે સહુ જાગીને, તમે સુખે સુવાડો મહારાજરે તમે.

મરઘો કહે છે સાહેબ ઇશ્વરના નિયમ પ્રમાણે બોલ્યો ગરીબોને ઉદ્યોગી લોકો વહેલા ઉઠીને પોતાનાં નિયમીત કામ કરે તેથી તેઓ લાભ મેળવી સુખ થાય માટે હું બોલ્યો છું તમે અને તમારા સ્વામી સુખે સુઇ રહો. વિના અપરાધે મારી ઉપર રોશ કરશો નહિ એવો ઉત્તર આપ્યો એટલે ચાર વાગવાનો અમલ થયો ત્યારે ફરીને બોલ્યો, તેનો શબ્દ સાંભળી મારૂજી બીજીવાર જાગીને કહે છે કે હવે તો નક્કી પરોઢીયું થયું માટે રજા આપો, તે સાંભળી ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે વારે વારે ઝબકીને કેમ ઉઠો છો હજુનો એક પહોર રાત બાકી છે માટે નિશ્ચત થઇને સુઇ રહો એમ કહી પાછા સુવાડીને બીજીવાર મરઘાને ઠપકો દઇ કહે છે.

દુહો:—પાછલી રાતે પાછો બોલીને બીજીવાર પડાવી ફાળરે,
બીખ પકડી મંગાવું હું તુજને કાલા વાઘરી પાસે કાલ્યરે, કાલા૦ લાજ
નથી મુવા તુજને તને કહીયે કેટલી વારબ. તને૦ ફરી તે જગાડયો
મારા નાથને કાલે કઢાવું ગામની બહારરે કાલે૦

રાણી કહે છે કે તને એક વાર સમજાવીને કહ્યું તોપણ બીજીવાર ફાળ પડાવી માટે કાલે તને કાલા વાઘરી પાસે પકડાવીને ગામની બહાર કાઢી મુકાવીશ તે સાંભળી મરઘો કહે છે કે બાઇ સાંભળો.

દુહા:—તમારે કારણુ નથી બોલીયોરે, હુંતો બોલ્યોછું તસ્કરને કાજરે, હુંતો૦ સહુ સંતાઇ જાયે સહેજમાં તમે સુખે સુવાડો મહારાજરે

મરઘો કહે છે કે રાણી હું તારા જેવા સુખીઆ માણસોને દુખ દેવા નથી બોલતો હું તો ગરીબ ગવબાં તથા ચોર લોકોને ચેતવણી આપવા બોલું છું જે ગરીબ લોકો વહેલા ઉઠીને પોતાનાં જરૂરનાં કામો કરેને ચોર લોકો ચેતી પોતપોતાને ઠેકાણે જાય તે માટે બોલું છું એ વાતની તમે બુદ્ધિવાનને દયાળુ થઇ મુજ પક્ષી ઉપર વિના અપરાધે આટલી રીસ ધરોછો તે યોગ્ય નથી. એવો ઉત્તર સાંભળી ચંપાદે સમજી કે મરઘો ખરૂં કહે છે, એટલે પાંચ વાગ્યા તે ટકોરાનો અવાજ સાંભળી મારૂજીયે બારીમાંથી રસ્તા તરફ જોયું તો સવાર થવાની તૈયારી દેખીને પોતાની રાણી ચંપાદેને કહે છે.

દુહો: શીખ દીયોને રાણી સત્યવતીરે, અમે જઇશું હવે વનવાસરે અમે૦ બાર વરસે તે પાછા આવીશું, તમે મુકો અમારી આશરે તમે૦

મારૂજી કહે છે કે હે સત્યવાદી રાણી! હવે તમે રાજી થઇને રજા આપો હવે હું એક પળવાર રોકાનાર નથી. જો લખ્યું હશે તો બાર વરસે પાછાં મળીશું. એવું સાંભળી રાણી રૂદન કરીને કહે છે.

દુહો:-રહો તો રાંધું રૂડી લાપશીરે, ઉતાવળ હોય તે, ઓસાવું સેવરે; ઉતાવળ૦ મ્હોલમાં રહોને મારા સાહીબા હઠીલાજી મુકો હઠ ટેવરે, હઠીલાજી૦

મારૂજી કહે છે કે તમો જેજે કહો છો તે સર્વ સમજુ છું પણ હવે એક પળવાર રોકાવાનો નથી માટે તરત રજા આપો એવું સાંભળી ચંપાદે રૂદન કરતી કહે છે.

દુહો:—તમેરે ચાલ્યા વ્હાલા વન વિષેરે, મારી કોને ભલામણ દોછોરે; મારી૦ વિયોગ દુઃખની વાતો કોને કુહું, ઉત્તર આપો તમે શું કહો છોરે, ઉત્તર૦

રાણી કહે છે મહારાજ તમે પોતાનીજ વાત મુખ્ય રાખી હઠીલા થઇ વનમાં સીધાવો છો તો મારી કોને ભલામણ કરો છો અરે દુઃખ વિરામ નાથજી તમારા વિયોગના દુખની વાતો તમારા સિવાય બીજાને કહી શકાય નહી તેનો કાંઈ વિચાર આવે છે કે નહિ? સાંભળી મારૂજી કહેછે

દુહો:—તમને સોંપ્યાંરે મંદિર માળીયાંરે રાણી સોંપી હીંચોળા ખાટરે રાણી૦ ખાઓ પીઓને ખેલો મોજમાં તમે મ્હાલો મહીયરીઆની વાટરે તમે૦

દુહો:—મહેલ બંદીખાનું માનીયેરે મારે હીંચોળો સુળી સુમાનરે, મારે૦ મોજ છુટતાં રૂદન રાણી માંડીયું, મ્હારે મહીયર ઉજડ રાનરે૦ મારે૦ રાજા કહે છે.

દુહો: તમને સોંપ્યા કણ કોઠારનારે, તમને સોંપ્યાં તે દુઝણાં ઝોટરે; તમને૦ દુધ સાકર પોયો ભાવતાં વસ્ત્રાભુષણની નથી ખોટરે વસ્ત્રા૦

દુહો: કણ કોઠાર મારે કાયલારે, દુઝણાં ઝોટાં ચામયોયાને દઉંરે. દુઝણાં૦ દુધ સાકર ઝેરીર તમ વિના વસ્ત્રો બાળી રહ્યા કરી રહુરે. વ૦ રાજા કહે છે

દુહાઃ—તમને સોંપ્યો છે રાણી રેંટીયોરે, તમને સોંપ્યો તે મણુ કપાસરે.ત૦ સરખી સહીયરો ગમ્મત કરી કાંતજો; તેથી તમે નહિ રહો ઉદાસરે. તે૦ રાણી કહે છે.

દુહા—રેંટીયો ભાગીને રાંધુ ખીચડીરે, વળી કપાસે મુકું લાહ્યરે વ૦ સહીયરોનો સંગ નથી કામનો, મેં તો ઝાલી તમારી બાંહ્યરે મેં તો૦ તમને સોંપ્યોરે પારસ પીંપળોરે; રાણી ગણજો પીંપલીયાનાં પાનરે, રા. બાર વરસે તે પાછા આવશું; ત્યાં સુધી ભાવે ભજી લો ભગવાનરે. ત્યાં સુધી૦ રાણી કહે છે.

દુહા—સાથે તેડોરે મારાં સાહીબારે, મારા બાર વરસ કેમ જાયરે મારાં૦ મારૂં સંજોગી સુખ જાય વેગળું, એક દિવસ વરસ સમો થાયરે

એક૦ એવું જાણુતી તો ન પરણુતીરે, રાજા બાળકુંવારી રહેતરે રાજા૦ ખાલી હાથ તમારો ઝાલીયો, તો હું તમને દોષ ન દેતરે તો૦ સાસરી જોવાનો રહ્યો ઓરતોરે ઘુંઘટ તાણ્યાના રહ્યા મન કોડરે. ઘુંઘટ૦ રાજા તમે ચંપાને હું કેતકી, મારી ભલી બનીતી જોડરે મારી૦ પહેરી ઓઢીને ફરવું સાસરેરે, તેતો હરખ થયો મારો ભંગરે. તેતો૦ નથી છુટયાં તે હાથનાં મીંઢલારે, નથી ઉતર્યો પાનેતરનો રંગરે. નથી.

રાણીએ વિલાપ કરીને કહ્યું કે—

રાગ પરજની દેશી—પીયુ શું થાશેરે થાશે, મારી રજની કઇ પેર જાશે. એ ટેક૦ તમે મુકીને ચાલ્યા વનવાસરે, સ્વામી કોઇની નથી મારે આશરે હું તો થઇને બેઠી નીરાશ પીયુ૦ સ્વામી દીસો નાના બાળ; સાથે નથી કોઇ રખવાળ, તમારી કોણુ લેશે સંભાળ પીયુ૦ તમે હઠ કરી નવ જશોરે, તમે ભાવતાં ભોજન કયાં ખાશોરે; સ્વામી દુઃખીયા ઘણા તમે થાશો, પીયુ૦ સ્વામી હજુ છો બાળે વેશરે, તમે રખે જતા પરદેશરે; મારૂં કહ્યું માનો લવલેશ. પીયુ૦ મારી સગી નણંદના વીરરે મારે નયણે વહે છે નીરરે, મુને નથી રહેતી ધીર પીયુ૦ મારી ભલી બનીતી જોડીરે, દેવે કોપ કરી જોડ તોડીરે; તમે શીદ નાંખો તરછોડી. પ્રાણુનાથ પાછા તમે આવોરે મારા ઉપર દયા તમે લાવોરે; સ્વામી અબળાના પ્રાણુ બચાવો. પીયુ૦ મારૂં ગોરૂં ગુલાબનું અંગરે, ફીકુ પડી પીળો પડયો રંગરે; મારા હરખ થયા સૌ ભંગ પીયુ૦ મેં તો જાણ્યું જે રતનરે; તેને રાખીશું કરી જતનરે; સ્વામી શીદને છોડો છો વનનરે પીયુ૦ મારૂં રત્ન તે રજમાં રોળ્યુરે, મારૂં પાપ કરમે બોળ્યુંરે; મારૂં કોમળ કાળજુ કોર્યુરે પીયુ૦ વિધાત્રીને મારે વેરજરે; તેથી લખીયા છે આવા લેખરે; વેહેર ભાવે તે મારી આ ભેખ પીયુ૦ વીયોગ બાણુ મને ઘણાં વાગેરે મારા અંતરમાં ભડકો લાગેરે, તેતો હોલવું કેની આગેરે; પીયુ૦ સ્વામી હું છું નાનેરૂ બાળરે, તમો વીના

આવી પહોંચે કાળરે મારી કોણ લેશે સંભાળ રે પીયુ૦ ૬૭ સોલ વરસ નથી થયાંરે, મનના મનોરથ મનમાં રહયારે; નાની વયમાં મુકી મને ગયા પીયુ૦ અપવાસ કરી રાત જારે. ઉમીયાજીને પાયે લાગુરે: હુંતો વ્રત કરી વર માગું, પીયુ૦ તમે પાછા વળો ઘેર આજરે મારૂં કહયું માનો માહારાજરે, આપું મારા બાપનું રાજ. પીયુ૦ જાઓ કહેતામાં જીવડો જાયરે, તમ વીના કેમ રહેવાયરે; વિયોગ દુઃખ તે કેમ સહેવાયરે. પીયુ૦ હજુ હાથનાં મીંઢ નથી છુટયાંરે, માગ પાએ અમુલ કુટયારે; રોઇ નેણનાં નીરજ ખુટયાંરે પીયુ૦ એમ રાણી રૂદન કરે છે તે નયણે નીરની ધારા ઝરે છેરે, તમારે આગળ પાલવ ધરેછે. પીયુ૦ મને સાસરે આવ્યાના કોડરે નથી હીંડી મોડામો ડરે ચંપોકેતકી બનીતી જોડ પીયુ૦ મને સાસુ જોયાની ખંતરે મને પાયે પડયાની ખંતરે, કહયું માનો મારા ગુણવંત પીયું૦ મારૂજીએ કહ્યું કે.

દુહો:—કંકાસ મુકો તમે કામનીરે, કાંઇ ધીરજ રાખજો ચીતરે. કાંઇ૦ શુકન ભલેરા અમને આપીએ, અમે ચાલીયે અમારે પંથરે અમે

હવે રોવાનું કામ નથી ધીરજ રાખીને રહો રાજાની હઠ જોઇ રાણીએ શુકન આપવા માંડયા.

દુહો:—ડાબા જમણી જોને તેતર બોલેરે, રાજા આડી ઉતરે મજારરે; રાજા૦ એવે શુકને તમે ચાલશોરે, તમને ઘાતક લોહીની ધારરે, તમને૦ આટો કુટોને રાજા ઘી ઘડોરે, કાંઇ છુટે કેશે જો નારરે, કાંઇ૦ એવે શુકને તમે ચાલશો તો રાજા નહી દેખો દરબા-રરે રાજા૦

તમે જશો તો મહા વીઘન નડશે મારૂએ કહ્યું કે રાણી અપ-શુકન બોલ્યા કરતાં શુકન આપો૦ રાણી સારા શુકન આપે છે.

દુહો:—ડાબાં બોલે રાજા દેવલાંરે કાંઇ જમણેરી ભેરવ હોય રે; કાંઇ૦ એવે શુકને તમે ચાલશો તો તમને વેરી ન મળશે કોઇરે,

તમને૦ કોરે ઘડે કુંવારકારે, તેને ખોળે અખીયાણું જવ જારરે તેને૦ એવે શુકને તમે ચાલશો તમને મળશે કુમાંદે નારરે તમને૦ વર કન્યા પરણીને આવતાંરે, સામા મળે નીશાળીયા સાતરે, સામા૦ એવે શુકને તમે ચાલશો તો તમને મળશે દેવળદે નારરે. તમને૦ દેવ સકળ શુભ જોગણીરે, કાંઇ પીતા તે કહેવાયરે, કાંઇ૦ રક્ષા કરે રાજા તમ તણી રાણી કહે સુણો મારા રાયરે, રાણી૦ ચોરે ચૌટે રાજા ચાવડી, જ્યાં મડદાં બળે મસાણુરે; જ્યાં૦ ત્યાં રક્ષા કરે મુજ માવડી સફળ હોજો તમારૂં કલ્યાણુરે. સફળ૦ શહેર વાડીને રાય રણુ વીશેરે જ્યાં પર્વત ને હોય પહાડરે જ્યાં૦ હું આરાધું મારી માવડીરે તેતો આવીને પુરે લાડરે તેતો૦ પશુ પંખીને દહીત માનવીરે કાંઇ નરનારીને રાયરે કાંઇ૦ એ વલે થાશે રજા રાજાતણીરે કાંઇ ગુરૂ છે અંબામાતરે કાંઇ૦ પરમુલક પરદેશડેરે, કાંઇ પરધરતી પરવાસરે કાંઇ૦ જગદેશ્વર મહાદેવ તમારી સહાયમારે, કાંઇ પુરી કરે સઉ આશરે કાંઇ૦ હીમ પડે ધરતી ગડગડેરે એવું મારે દુઃખરે કાંઇ૦ જ્યારે રાજા તમને દેખશું ત્યારે તો થાશે સુખરે; ત્યારે૦ નર વીના જ્યાં નારી એકલી તેનો પગલે પગલે વાંકરે તેનો૦ તે દીસે દીન મુને બીહામણોરે હુંતો કોડ ભરી કલંકરે હુંતો૦ રાણી કહે રાજા સંચરોરે કાંઇ ચલાવો ચતુર તોખારરે, કાંઇ૦ કહેતાં શુકન લેઇ ચાલીઓરે, ગજરામારૂ તેણે ઠારરે ગ૦

રાણીએ રજા આપી એટલે રાજા પોતે શુકન જોઇને ચાલ્યા, જ્યાં રાજા ગયા કે રાણી રૂદન કરે છે કે હે દાસી રાજા વિના મારા પ્રાણ રહેનાર નથી, માટે રાજાની સાથે જવાય તો ઠીક રાણીનું આ કહેવું સાભળીને એક દાસી બોલી કે આપણી એક દાસી પાસે અહીં તેની આપેલી એક જડીબુટી હતી તેમાં એવો ગુણ હતો કે માણસ મોંમા રાખીને જે જનાવરનું રૂપ લેવા ચહાય તે રૂપ થઇ જાય, રાણીએ તે જડી બુટી લઇ મોંમાં નાંખીને પોતે ભમરી થઇને રાજાની પાછળ

ગઇ અને રાજાના પેંગડામાં ભરાઇ ગઇ. હવે જંગલમાં ઘણી ઝડપથી રાજા જાય છે એટલે રાણી મોઢામાંથી બોલી કે:—

દુહો:—હળવે રેવંત રાજા ખેલાવજો, કાંઇ કાળજુ કડકા થાયરે, કાં૦ સવાગજનું છે રાજા નેળીયું, મારૂં કાભેરૂ અંગ દબાયરે મા૦

ઘોડાને ધીમે ચલાવો, આ અવાજ મારૂને કાને આવ્યો એટલે મન વાળ્યું કે એતો રાણીના ભણકાર વાગતા હશે એમ ધારી આગળ ચાલ્યા, ફરીને રાણી બોલી.

દુહા:—દામાવંતીના દીકરારે, મારી સગી નણંદના વીરરે. મા૦ હળવે રેવંત તમે હાંકજોરે મારૂં સોસાઇ જાય શરીરરે મા૦

રાજાએ તરત ઉભા રહીને તરવાર ખેંચીને કહ્યું કે જે હોય તે મારા સામે આવો નહિ તો હું બાળીને પ્રલે કરીશ એટલે રાણી પોતાનું સ્વરૂપ બદલીને સામે આવી ઉભી રહી એટલે રાજાએ કહ્યું કે તમે મારો કેડો નહિ મુકો તો મારી મેળે આપઘાત કરીશ. રાજાની રીસ જોઇ રાણીએ કહ્યું તમારી મરજી નથી તો હું નહિ આવું એમ કહી વડ રોપ્યો તે રોપતાંજ મોટો ગંભીર થઇ પડયો પછી રાણીએ કહ્યું કે, તમારે જવું હોય તો જાઓ, હું તો અહીંજ રહીશ ને તમે જ્યારે આવશો ત્યારેજ આવીશ એમ કહી રજા આપી રાજા ગયા એટલે રાણીએ પાછું વડ ઉપર રૂદન કરવા માંડયું, રાણીનું રૂદન સાંભળીને નદીનાં નીર પણ થંભી રહ્યાં. છેવટે રાણીએ મન વાળ્યું. ગજરામારૂ ખેડ કરતો જાય છે. આગળ, રાયા રૂપાનું શહેર આવ્યું તે શહેરની બહાર સુકાઇ ગયેલો બાગ હતો તેમાં જઇને ઉભો રહ્યો એટલે બાગ લીલોછમ થઇ ગયો અને ફુલના છોડને ફુલ આવ્યાં રાજા ઝાડ સાથે ઘોડો બાંધીને ઝાડ નીચે સુતા એટલે ઉંઘ આવી ગઇ, એટલામાં એજ ગામના ઢેડ તથા વાઘરી હંમેશ લાકડાં વીણવા આવતા હતા તેઓ જુવે છે તો બાગ લીલો કલાગ જેવો શોભી રહેલો

છે અને અંદર એક ઘોડા અને એક પુરૂષ દીઠો, ને જોઇને બાગની માલીક માલણ હતી તેની પાસે જઇ કહ્યું કે તારો બાગ લીલોછમ જેવો થઇ ગયો છે. અને કોઇ મોટો પુરૂષ બાગમાં સુતો છે, માલણ કહે તમને લાકડાં નહી મળ્યાં હોય માટે તમે એમ કહો છે; પેલા માણસોએ સમ ખાધા એટલે માલણ બાગમાં આવી પછી પોતે એમનાં પગલાંથી ઝાડ લીલાં થયાં છે એમ ધારીને ફુલ, કલગી હાર ગજરા રાજાને આપવા જાય છે એટલે ઘોડે ખુંખારો કર્યો તેથી રાજા જાગી ઉઠયો ને માલણ ઉભી રહી તેને મારૂએ પાંચ મહોરો આપી માલણ જોઇ રાજી થઇ અને જાણ્યું કે આ કોઇ રાજા છે એમ ધારી માલણ રાજાને પુછે છે.

દુહો--કિયારે મુલકના પતિછો રાજવીરે કહો કીયું તમારૂં ગામરે, કહો૦ નહાની વયમાં બહાર કેમ નીસરયા; એવું શું રે પડયું છે કામરે, એવું૦ સજન મળે ત્રણ લોકમારે; રાજા છો હજી બાળે વેશરે, રાજા૦ રાજ શારે દુખે તમે આવીયા; પ્યારા કેમ વેઠો પરદેશરે પ્યારા૦ નોકર ચાકર નથી સાથમાંરે તમે એકલા આવ્યા છો આજરે,તમે૦ સત્ય બોલોને સદગુણી કુંવરજી એવું શું છે અગત્યનું કાજરે એવું૦

એ પ્રમાણે માલણનો બોલ સાંભળી મારૂજી ઉત્તર આપે છે.

દુહોઃ—કોઇ દેશનો નથી રાજવીરે; બેન નથી કરતો હું રાજરે. બેન૦ પૃથ્વી પરદક્ષણા કારણે, નીકળ્યો જોવાને કાજરે; નિકળ્યો૦ નામ ઠામ અહીં બતાવીને, મારે કાંઇ કરવું નથી કામરે મારે૦ આ શહેરમાં શોભીતું જોઇને પછી જઇશું બીજે કોઇ ઠામરે પછી૦

મારૂજી માલણને કહે છે હે બેન હું કોઇ રાજા નથી; પણ મુલક જોવા નીકળ્યો છું માટે મ્હારૂ નામ ઠામ કે બાપનું નામ કેવાની કંઇ મતલબ નથી ફકત આ શેહેરની શોભા સારી જોઇ વીચાર્યું કોણો પાણી હોય તો બે દીવસ રહીને બીજે ગામ જઇએ. તે સાંભળી

માલણુ કહે છે હે મહારાજ; મેતો સહેજ જાણુવા પુછ્યું તમે કંઇ રીસ કરશો નહી; જો આપને બે દીવસ કે તેથી વધારે દીવસ રહેવાની મરજી હોય તો મહારે ઘેર પધારી સુખેથી રહો, મારાથી બનતી બરદાસ કરીશ. તે સાંભળી મારૂજી માલણુને ઘેર ગયા ત્યાં ગાદી તકીયો નાંખીને ઉપર માન દઇ બેસાડીને તેની સાથે નાના પ્રકારની મીઠી વાતો કરી ઘરમાં આવી પોતાની પુત્રીને હુકમ કરી નાના પ્રકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઈ કરાવી મારૂજીને તૃપ્ત કરી જમાડયા તે પછી પાન સોપારીનુ બીડુ ખવાડી વાતો કરી તેમને પ્રસન્ન કર્યા મારૂજીએ પણુ માલણુની સાથે કેટલીક વાતો કરી તેનો સાર સમજી લીધો વળી શહેરના રાજા વિશે કેટલી એક જાણુવા જોગ બાબતો પુછી લીધી તેના ખુલાસા બંધ ઉતર મળતાં પોતે પ્રસન્ન થઇ કહે છે હે બેન તારી મમતા જોઇ હું સતોષ પામું છું માટે હું આ શહેરના રાજા પાસે જઇ વાતચીત કરૂં પછી જો લખીત હશે તો ઠરાવ કરી અહીંજ ચાકરી કરીશ. તે સાંભળી માલણુ કહે છે કે બહુ સારૂ મહારાજ મારી પણુ ખુશી છે કે આપના મીલાપથી મને બહુ આનંદ થાય છે તેમજ સહાય થશે માટે આપ રાજદરબારમાં પધારો તે સાંભળી મારૂજીએ પાસેથી મ્હોરો વટાવી પોતાને શોભે તેવો પોશાક લઇ દરજી પાસે તૈયાર કરાવી બણી ઠણીને રાજસભામાં ગયો પણુ ત્યાં કોઇને નમીને જુહાર ન કર્યો તેથી રાજા અને કચેરીના સર્વ જનો તેનું રૂપ અને ચંચલાઇ જોઇ વિચારમાં પડયા આ કોઇ મ્હોટો ભાગ્યશાળી રાજાનો કુંવર છે. તેથી કોઇને જુહાર પણુ કરતો નથી એવું વીચારી તેને પુછે છે.

દુહા—કીયા શહેરના તમે રાજવીરે નીશ્ચય કહો શું છે આપનું નામરે નિશ્ચય૦ વળી શા કારણે પરદેશમાંરે એવું શું છે જરૂરનું કામરે એવું. કોને દુભી બહાર નીકળ્યારે હજી દીસો છો બાલે વેશરે

હજી૦ રાજ તેજ અતિ ઝગમગે કેમ છોડયો પોતાનો દેશરે કેમ૦

દુહો:—અમેરે નથી રાજવીને કાંઈ છેટે છે મ્હારૂં ગામરે કાંઇ. આવ્યો છું હું પરદેશમાં મ્હારે ચાકરી રહયાનું કામરે મારે૦ નામ મારૂં નથી પાડીયુંરે મુને ઠાકોર કહે છે બધુગામરે. મુને૦ મેહેર કરી મને રાખશો તો હું હજુરમાં રહુ આણે ઠામરે હું.

મારૂજી કહે છે મહારાજ મારો દેશ અહિંયાંથી ઘણો દુર છે તે કહેવાની કાંઇ જરૂર નથી વળી મ્હારૂં નામ પાડયું નથી તેથી મને સર્વ લોકો ઠાકોર કહીને બોલાવે છે. હું પોતાની હુંશીયારી જાણુ- વવાસારૂ પરદેશ નીકળ્યો છુ તે જ્યાં અન્નોદક લખીત હશે ત્યાં નીમકહલાલપણાની નોકરી બજાવી મારો ગુણ દેખાડીશ એવો ઉત્તર સાંભળી રાજા રૂપસીંહ વિચાર કરે છે કે આ કોઇ મહા- પરાક્રમી રાજકુંવર છે એવું એના રૂપ ગુણ અને ચાલાકી ઉપરથી સાફ જણાય છે માટે એને ચાકરી રહેવા વીષે પુછી જોઉં એમ વીચારી રૂપસીંહ પુછે છે કે ઠાકોર આપ એક મહિનાનો પગાર કેટલા રૂપીયા લેશો? તે સાંભળી ઠાકોર ઉત્તર આપે છે કે એક મહિનાના સવા લાખ રૂપીયા પગાર લેઇશું ત્યાંજ રહીશું તે સાંભળી રાજા મોટા વિચારમાં પડી પોતાના પ્રધાનને પુછે છે કે પ્રધાન મારી સાથે એકાંત ઓરડામાં આવો ત્યાં તમને કાંઇ વિચાર પુછવો છે એમ કહેતાં તે બેઉ જણુ એકાંતે જઇ સામસામા ખુરશી ઉપર બેઠા ત્યાં રાજા પુછે છે કે પ્રધાનજી આપણા સર્વ નોકરોના પગારનો દર માસે સવાલાખ રૂપીયા ખરચ થાય છે તેટલી બીજી એક રકમ એક ધણીને કેમ અપાય આ ઠાકોરમાં એવો શો સદગુણ હશે તે સમજાતું નથી તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ જેઓ બુદ્ધિનો સાગર જેવા ગુણ ગંભીર હોય તે ભારે પગાર લે છે તેથી તેનો વધારે ગુણ કરી દેખાડે છે તે હરામનો પગાર લેનાર નહી માટે આપ તેની પરીક્ષા જોવા એક

મહીનાની ઓથી કરી રાખો તેમાં તમને ગુણ જણાય તો વધારે રાખજો આ વખત આપ નહિ રાખો તો તે ચાલ્યા જશે ને તેને કોઇ બીજા રાજા નોકરી રાખશે તો આપણી આબરૂ જશે તે સાંભળી રાજા કહે છે કે તમારી મરજી હોય તો આપણે પરીક્ષા જોવા રાખીયે એવો નીશ્ચય કરી સભામાં આવી ઠાકોરને કહે છે કે તમે કહો તે પગાર આપીશું માટે તમે સુખેથી રહો તે સાંભળી ઠાકોર કહે છે કે તમે કબુલ થયા તો હું પણ રહેવાને ખુશી છું પણ મારી રીત કહું તે સાંભળો સવારના દશ કલાક થયા પછી તમારી નોકરી સાંજના ચાર વાગ્યા સુધી કરી તે પછી મારી મરજી પડશે ત્યાં ફરવા જઈશ બીજુ એ કે હું દેવ મુની ગુરૂ બ્રાહ્મણ સાધુ અને મારી જનેતા એ છને નમું છું તે શીવાય બીજા કોઇને નમનો નથી. માટે સભામાં આવતાં અને જતાં તમોને સલામ કરીશ નહી! તે સાંભળી રાજા કહે છે કે જે તમે કહો તે મ્હારે કબુલ છે, તમે ફક્ત મારી સાથે મધુરી વાતો કરી સોગટાં બાજી રમશો એટલે બસ છે એવો ઉત્તર આપી હુકમાં તે ઠાકોરના નામના પગારનો આંક અને મીતી નાંખી રાખી એટલે મારૂજીએ ઘેર જવાની રજા માગી માલણના ઘેર આવ્યા તે જોતાંજ પુછ્યું કે હે ભાઇ આપ રાજા પાસે જઇ શો બંદોબસ્ત કરી આવ્યા ? તે સાંભળી ઠાકોરે થયેલી વાત બધી સંભળાવી તે સાંભળી માલણ ખુશી ખુશી થઈને કહે છે કે હે ભાઇ તમે મારા માડીજાયા ભાઇ કરતાં અધીક વહાલા છો તેથી સુખેથી મારે ઘેર રહો હું તમારી સેવા કરવામાં કશી વાતની ખામી રાખનાર નથી તે સાંભળી ઠાકોર કહે છે કે બેન ઠીક છે. હું પણ તારો ગુણ ભુલનાર નથી એવા પરસ્પર વાતો કરી માલણે નાના પ્રકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઇ બનાવાને સુગંધી તેલ મારૂને શરીરે મરદન કરી ગરમ પાણીએ નવરાવી દીલ કોરૂં કરી ધોએલાં વસ્ત્ર પેહેરાવી પાટલા ઉપર બેસારી રૂચી પ્રમાણે ભોજન કરાવ્યું જમી રહ્યા

પછી બીડું ખવરાવ્યું એટલે દરબારમાં જવાની વેળા થઇ ત્યારે મારૂજી પોતાનો અમીરી પોશાક પહેરી દરબારમાં ગયા ત્યાં રાજા પ્રધાન ને સરવે સભાજનોએ માન આપ્યું પણ પોતે નમ્યો નહીં પછી રાજાની સાથે બેસી કેટલીએક વાતો કરી એટલે સોગટાં બાજી માંડી ઘણી ચતુરાઇથી રમત રમતાં ઠાકોર ઝીત્યા એમ નીત નીયમ પ્રમાણે રાજ-સભામાં આવી રાજા પ્રધાનને રઇયત સર્વને પ્રસન્ન કરી સાંજના ચાર વાગે ઘોડા ઉપર બેશી ઢાલ તરવાર પીસ્તોલ બાંધી મરજી પડે ત્યાં ફરવા જાય એમ કરતાં ઓગણત્રીશ દહાડા થયા ત્યારે રાજા પ્રધાનને એકાંતે બોલાવીને કહે છે હે પ્રધાન આવતી કાલે એક મહીનો પુરો થશે તેના સ-ા લાખ રૂપીયા આપવા પડશે ને તેનો કાંઇ પણ ગુણ દેખાયો નથી મેં તારા સુકન ઉપર બધી વાત કબુલ કરી છે, તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ એના ગુણની આજે રાત્રીયેજ ખબર પડશે કેમકે આપણો ગોવાળ આજે ખબર લાવ્યો છે કે આપણા ગામના ગાંદરે રાક્ષસ આવ્યો છે તેણે કેટલાંક બકરાં અને બીજાં પશુઓ મારી નાંખ્યા તે પછી પાછો ઝાડીમાં ભરાઇ ગયો તે જો રાત્રીએ લાગ જોઇ ગામમાં પેસશે તો માણુસોની ઘાત કરશે માટે તેનો બંદોબસ્ત થવો જોઇયે એવી ખબર લાવ્યો છે માટે આજ રાત્રીયે એ ઠાકોરને દરવાજે ચોકી કરવા મોકલીશું ત્યાં એની સર્વ હુશીયારીની ખબર પડશે. પ્રધાને ઉત્તર આપ્યો તે રાજાએ કબુલ કરી ઠાકોરને કહ્યું કે આપણા ગામ બહાર ઘાતકી રાક્ષસ આવ્યો છે તેણે કેટલાંક બકરાંને બીજાં પશુઓ મારી નાંખ્યાં માટે તે ગામમાં પેસી જશે તો માણુસનો ઘાત કરશે માટે તમારે દરવાજાનો બંદોબસ્ત રાખીને રાક્ષસનો ભય ટાળવો જોઇએ તે સાંભળી ઠાકોરે ઉત્તર આપ્યો કે મહારાજ એ ઘણી ખુશીની વાત છે. જો એ મારા લાયકનું કામ મનેજ બતાવ્યું તેથી એ ભય તત્કાળ ટાળી મારૂં નીમ-કહલાલપણું દેખાડીશ એમ કહી પોતાના મુકામ જઈ વહેલું ભોજન

કરી માલણની રજા લઇ સરવે જોઇતાં હથીયારો સજી દીવસ આથ-
મતાં વેલાસર દરવાજા બંધ રખાવી ફક્ત ઉગમણા દરવાજાની બારી
ઉઘાડી રાખીને તરવાર લઇ ઉભો રહયો ત્યાં રાત પડીને થોડુંક અંધારૂં થયું
એટલે ચારે કોર જોતો જોતો રાક્ષસ દરવાજા નજીક આવ્યો ત્યાં સુધી
કોઇ પશુ કે માણસ તેની નજરે આવ્યાં નહી કેમકે દીવસ છતાં ઠાકોરે
ચોકસ બંદોબસ્ત કરયો હતો તેથી કોઇ સપાટામાં આવ્યું નહી; એટલે
દરવાજાની બારી ઉઘાડી જોઇ ખુશી થયો કે ગામમાં પેસવાને બારી
ઉઘાડી છે એ પણ ઠીક તાલ પડયો એમ ધારી વાંકો વળી બારીમાં
પેઠો એટલે ઠાકોરે જગદીશ્વર મહાદેવનું સ્મરણ કરી સહાયતા માગી
અતી જોરથી સીરોઇની તરવાર તેની ડોક ઉપર મારી તેથી તેનું બી-
હામણું માથુ દુર જઇ પડયું તે જોઇ સેવકોએ તરત રાજાને તથા
પ્રધાનને ખબર કરી એટલે તે અને બીજા કેટલાક લશ્કરી અમલદારો
મસાલો તૈયાર કરાવી લાસનું કલેવર જોવા આવ્યા તે જોઇ સર્વજનો
આશ્ચર્ય પામી ઠાકોરની તારીફ કરવા લાગ્યા કે એ કોઇ દેવાંસી શુર-
વીર રાજકુંવર છે એમ સમજી રાજાએ ચાર બળદનું ગાડું મંગાવી
સેવકોને કહયું કે આપણા ગામથી બે કોશ દૂર જઇ જંગલમાં એની
લાશ દાટી ગાડું ધોઇ નાખજો એવો હુકમ કરી સહુ સહુને સ્થાનકે
ગયા ઠાકોરે બનેલી સરવે હકીકત માલણને કહી તે સાંભળી માલણ
બહુજ પ્રસન્ન થઇ તેના દુખડાં વારી લીધાં પછી થોડી એક વાતચીત
કરી સુઇ. રહ્યાં રાજ સેવકો કહ્યા પ્રમાણે રાક્ષસની લાસ દાટી ગાડું
ધોઇ પોતાને સ્થાનકે આવ્યા તે પછી સવારનો પહોર થયો એટલે
નીત્ય નીયમ પ્રમાણે મારૂજી દરબારમાં આવ્યા ત્યાં રાજા પ્રધાન ને
સર્વ અમલદારો તથા સેવકોએ બહુ માન આપી કહયું આપના સદ-
ગુણનાં જે વખાણ કરીએ તે થોડાંજ છે એમ કહયા પછી રાજાએ
ઠાકોરને સવાલાખ રૂપીઆ પગારના રોકડા આપીને ભારે કીમતનું ઘેણું

તથા કસબી મંડીલ, સોનાનાં કડાં કંઠી અને હીરા જડીત બે પોહોં-ચીયો તથા હીરા જડાવની મુઠવાળી શીરોહીની તરવાર અને ગેંડીની ઢાલ એટલાં વાનાં બક્ષીસ આપી કહયું કે તમોએ એક ઘડીમાં જે પોતાના સદગુણ અને શુરવીરપણાની હુશીયારી દેખાડી છે તેનો બદલો મારાથી વાળી શકાયો નથી, હવે મને બધી વાતે આપની ખાત્રી થઇ એવી વાતચીત થયા પછી ઠાકોરે શેહેરમાં સર્વ ઠેકાણે રસ્તાઓ સરખા કરાવી પાકી સડકો બધાવી બે વખતે પાણી છાંટવાનો હુકમ કર્યો તેમ સાંજના રઇયતને વિશ્રાંતી પામવા અતી સુંદરવાડી બંગલા બંધાવી કેટલીક વાતમાં રાજાના હકમાં પેદાસ વધારી, એમ દીન દીન પ્રત્યે સુધારો કરવા માંડયો એ વાત ઇહાં રહી તે પછી ચંપાવતી નગરીના રાજા કેસરીસીંહની પુત્રી પ્રૃલાંદે મહારૂપ ગુણની ભરેલી હતી તેના સાંભળવામાં એમ આવ્યું કે માંડવગઢના રાજા જસાજામની અણુમાનીતી રાણી દામાવતીનો પુત્ર ગજરામારૂ નામે મહા ચતુર પરાક્રમી અને ગુણમાં ભરપુર છે તેથી એ વીરની સાથે મારૂ લગ્ન થાય તો બહુ સારૂ કેમકે મારાં માત પીતાએ આજ્ઞા આપી કે તું તારી ઇચ્છા પ્રમાણે સદગુણી વર બોલાવી પસંદ કરીશ તે અમારે કબુલ છે એવો વિચાર કરી એક પોતાનો આશ્રીત બ્રાહ્મણ હતો તેને બોલાવીને કહયું કે બ્રહ્મદેવ હું તમને એક પત્ર લખી આપું તે તમે લઇ માંડવગઢમાં જસાજામની અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીના પુત્ર ગજરામારૂજી પાસે જઇ તેને વંચાવીને તેની સાથે મારૂ વેવીશાળ નકી કરી વહેલા આવજો એટલે હું તમને પુષ્કળ ધન આપીશ એમ કહી તેને પત્ર લખી આપી ને એકસો રૂપીયા વાટ ખરચીના આપી તરત વિદાય કર્યો તે બ્રાહ્મણે માંડવગઢ આવી દામાવંતી પાસે સર્વ હકીકત જાહેર કરી દામાવંતીએ ઉત્તર આપ્યો કે મ્હારા પુત્રને એના પીતાએ દેશવટો દીધો છે તેથી તે હાલમાં ઘેર નથી વનવાસ ગયો છે તે બાર વરસે પાછો

આવે ત્યારે એ વાત કબુલ થાય એવો ઉત્તર સાંભળી બ્રાહ્મણ નિરાશ થઇ ત્યાંથી પાછો વળ્યો તે કેટલાંક શેહેર ફરી ફરી થાકયો પણ મન ગમતું ઠેકાણું મળ્યું નહી પછી વિચારવા લાગ્યો કે ઘણે ઠેકાણે ફર્યો તોય જોગ બનતો નથી માટે હવે તો જે શેહેર આવશે ત્યાંના રાજાને ગજરામારૂ ઠરાવી વેવીશાળ કરૂ તો કંઇ ધન મળશે એમ વિચારી રાજા રૂપસિંહના શેહેરમાં મારૂજી ચાકર રહયો છે ત્યાં આવ્યો નેવોજ રાજા પાસે દરબારમાં જઇ આશીર્વાદ દઇ કહે છે કે ચંપાવતી નગરીના રાજા કેસરીસિંહની પુત્રી ફુલાં નામે મહારૂપ અને ગુણવંત છે તેના હાથનો પત્ર લઇ માંડવગઢના રાજા જસાજામની અણમાનીતી રાણીના પુત્ર ગજરામારૂજી સાથે વેવીશાળ કરવા ગયો હતો પણ તપાસ કરતાં સાંભળ્યું કે મારૂજીને એના બાપે દેશવટો દીધો છે માટે ત્યાંથી કેટલાક શહેરમાં ફર્યો પણ બરાબર ઠેકાણું મળતું નથી જો તમારી મરજી હોય તો તમારી સાથે વેવીશાળ નકી કરૂં કન્યા તો ગુણનો ભંડાર છે તેથી તમારો દરબાર શોભશે એવું સાંભળી રાજાએ પોતાના પ્રધાનને પુછી વેવીશાળ કબુલ કર્યું પણ ફરમાવ્યું કે તમારી વાત કુંવરીએ કબુલ કરી તે તે સારૂ પણ ન કબુલ કરે તો મારે અહીં મરવું પડે તો આબરૂ જાય તો ઠીક નહી તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે ફુલાંદે કે હું કાંઇ મારૂજીને દીઠે ઓળખતાં નથી માટે તમને ગજરામારૂજી ઠરાવીશું એવું સાંભળી તે બ્રાહ્મણને દશ હજાર સોનામહોર આપી એટલે તે રાજી થઇ આશીર્વાદ આપી કહે છે કે હે મહારાજ હુ આના માગુ છુ. આપ સુશોભિત વસ્ત્રાલંકાર મોટી જાન સણગારી વેહેલા આવજો એમ કહી બ્રાહ્મણ તાકીદથી ફુલાદે પાસે આવીને કહે છે કે બાઇ સાહેબ તમારા કહયા પ્રમાણે કામ ફતેહ કરી આવ્યો છું તે સાંભળી બ્રાહ્મણને બસો સોના મહોરો આપી તે લઇ આશીર્વાદ દઇ ઘેર ગયો હવે બ્રાહ્મણ વિદાય થયા પછી રાજા રૂપસિંહે પોતાના પ્રધા-

નને એકાંતે બોલાવીને કહ્યું કે ચંપાવતીના બ્રાહ્મણે ફુલાદે સાથે લગ્ન કરવાને નકકી ઠરાવ કર્યો છે માટે હાથી ઘોડા રથ પાલખીયો તથા દાસીયોને તૈયાર કરીને રથમાં બેસાડો. અમે બધા તૈયાર થઇ જઇશું ત્યારે તમારી ગાદીને શહેર બંને કોણ સાચવશે તે સાંભળી રાજા કહે કે ઠાકોર ઘણા નીમકહલાલ અને વિશ્વાસુ માણસ છે તેથી તે સહુ સંભાળશે વળી એક બીજું કારણ છે જે ઠાકોર ઘણો રૂપ ગુણથી ભરેલો છે તેથી એને જોઇ ફુલાદે પ્રસન થાય તો મારી સાથે વરે નહી માટે ઠાકોરને બોલાવો હું ભલામણ કરૂં તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે સારૂ મહરાજ એમ કહી ઠાકોરને સરવે હકીકત કહી સંભળાવીને ગાદીની તથા પોતાની સર્વ સેવકોને રઇયતને ભલામણ કરી કહયું કે હે ઠાકોર હું ચંપાવતી નગરીમાં મારા લગન કરવા જાઉં છું મને તમારી બધી રીતે ખાત્રી છે. તે સાંભળી ઠાકોરે કહ્યું તમો બધી વાતે નિર્ભય રહી પધારો ને લગન કરી વહેલા આવજો એવી રજા મળતાં મોટી ધામધુમથી જાન તૈયાર કરી નગારાં નિશાન ચોઘડીયાં વગેરે વાજીત્રો સહીત રૂડું મુહુરત જોઇ સીધાવ્યા તે વેળા નાના પ્રકારનાં વાજીંત્ર વજડાવી બંદુકોના અવાજ કરી ચાલતા થયા હવે ઠાકોરે વિચાર કર્યો કે રાજા મને પોતે સર્વ રાજધાની સોંપી ગયા છે તે હું સારી રીતે સંભાળીશ તેની કશી ચીંતા નથી પણ મને જાનમાં સાથે તેડી ન ગયા તેનું શું કારણ હશે વારૂ મરજી તેમની હું મારા કામમાં તત્પર રહું એવું વિચારી સર્વ દરવાનને તેમજ રાત્રી દિવસના ચોકીદારને પોતપોતાની હદની ભલામણ કરી. શહેર ફરતાં ગામડાંઓના મારગે ઘોડે-સ્વાર સીપાઇયોને મોકલતાં કહયું કે વાટે જતાં આવતાં કોઇપણ વટે-માર્ગુને લુટારા લોકો ઇજા કરી લુંટે નહી તે વાતની ચોતરફ સારીરીતે તજવીજ રાખજો એમ સર્વે ઠેકાણે ચંચળ સીપાઇયોને સોંપણ કરી

દરબારમાં કચેરી ભરી રાજનીતી પ્રમાણે પ્રજાજનોને ન્યાય કરી રાજા કરતાં સરસ કામ ચલાવ્યું હવે રૂપસિંહજી મોટી ધામધુમથી જાન લઇ નીકળ્યા હતા તે ચંપાવતી નગરી પાસે આવી રાજા કેસરીસિંહજી-ને જાણ કર્યું કે જાન આવી છે તે સાંભળી રાજા એ મ્હોટી ધામધુમથી સામઇયું લઈ માન આપીને પોતાની અતિ સુંદર ને મ્હોટી વાડીમાં ઉતારો આપ્યો રૂપસિંહજી તે વાડી અને બંગલાની શોભા જોઈ ખુશ ખુશી થઇ પરણવાને આતુર થઇ વાટ જોયા કરે છે એટલામાં ફુલાદેએ પોતાની હજુર દાસીને સંદેશો કહી વરરાજા પાસે મોકલી તે તરત આવીને વર રાજાને કહે છે કે મહારાજ મારી બાઇ ફુલાદેએ કહયું છે કે મ્હારા સ્વામી ગજરામારૂજી ઘણા રૂપગુણના ભંડાર છે તેથી તેની પરીક્ષા જોવા મેં સાત રંગના સાત જુદા જુદા પડદા બાંધ્યા છે ત્યાં જે પડદાની શમસ્યા કહું તેનો બરોબર ઉત્તર આપશે તો તેની સાથે પરણીશ કદાપી ઉત્તર નહી આપો તો પરણવાની નથી એ રીતે મારી બાઇએ કહયું છે તે તમને જાહેર કરૂ છું એમ કહી દાસીએ પોતાની બાઇ પાસે આવીને કહયું કે તમારા સરવે સમાચાર કહયા છે ફુલાદે કહે સારૂં એમ કહી પડદા છોડવાની શમસ્યા યાદ કરી રાહ જોયા કરે છે દાસી સંદેશો કહી ગયા પછી રૂપસિંહ પોતાના પ્રધાનને કહે છે કે હે પ્રધાન ફુલાદેએ તો સાત જુદા જુદા પડદા બાંધી દરેક રંગની જુદી જુદી શમસ્યા પુછી છે સર્વના બરાબર ઉત્તર આપુ તોજ મારી સાથે પરણે છું તો કશી યે સમસ્યા સમજતો નથી તો ઉત્તર શી રીતે દઊં અરેરે હવે તો પુર્ણ કમબખ્તી આવી જો આ વખતે ઠાકોર આપણી સાથે હોત તો ઉત્તર આપત ને આપણું કામ થાત માટે હવે કંઇ ઉપાય રહ્યો નથી માટે આ ગામમાં આપણા છાના સેવકો મોકલી કોઈ બત્રીશ લક્ષણો પુરૂષ શોધી મંગાવો તે જો ઉત્તર આપે તો મારૂં કામ થાય નિકર આબરૂ ગુમાવી પાછા જવું પડશે

તે સાંભળી પ્રધાને ચતુર સેવકોને બીના સમજાવી ચારે તરફ મોકલ્યા તે બત્રીશ લક્ષણાની શોધ કરે છે પણ જોઇએ તેવો કોઇ ચતુર પુરૂષ મળતો નથી તોપણ શોધ્યા કરે છે એટલે એક કાસદે ઠાકોરનો પત્ર લાવી રૂપસિંહને આપ્યો તેમાં લખ્યું છે જે આપ દરબાર વિષેની તથા શહેર અને લશ્કરના બંદોબસ્ત વિષેની કશી ચિંતા કરશો નહિ. બધી વાતનો બંદોબસ્ત રાખ્યો છે આપ લગ્ન કરી વહેલા પધારજો એજ વિનંતી સર્વે પત્ર વાંચી રાજા પ્રધાન બેઉ રાજી થયા પગ્ પડદા છોડનારની રાહ જોયા કરે છે કાસદને મોકલ્યા પછી ઠાકોરે પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો કે રાજનો સર્વ ઠેકાણે સારો બંદોબસ્ત ચાલે છે માટે બહાર ફરવાનું મિશ કરી મારા ઘોડા ઉપર બેસી કોઇના કળ્યામાં ન આવે તેમ રાજા રૂપસીંહજીનાં લગ્નની ધામધુમ જોઈ વહેલો આવતો રહીશ. એવો નિશ્ચય કરી સરવે અમલદારોને ભલામણ કરી ફરવાનું મીશ કરી નીત્યનો પોશાક લઇને પોતાનો ઘોડો તૈયાર કરાવી તે ઉપર અસ્વારી કરી પવન વેગે ચલાવી થોડી વારમાં ચંપાવતીનગરી નજીક આવીને પોતાનો અમીરી પોશાક કહાડીને સુશોભિત ફકીરી પોશાક પહેરી શહેરમાં જઇ ઉતરવાનું એકાંત ઠેકાણું જોવા માંડ્યું એટલામાં એક અતિ સુંદર મશીદ જોઇ તેમાં ઘોડા સહીત ચાલ્યો ગયો, તેને જોઇને બીજા ફકીરો બોલ્યા કે કયું હજરત આપ કહાંસે આયે ઓર કહાં જાતે હો. ફકીર કહે છે, મૈખાલી ફીરનેકુ નીકલાહું સાથે મેહજીદ અચ્છી દેખકે દેખનેકુ આયા હાં. તે સાંભળી ફકીરો કહે છે જદતે આજકી રાત યહાં ઠેર જાઓ, એવું કહી તેને ખાટલે ગોદડું પાથરી બેસાડયો. પછી ઘોડાનેપોતા ની પાસે એક લીંબડાના ઝાડ સાથે બાંધી તેને ઘાસ તથા દાણો મુકયો પાણી પાયું તે પછી ફકીરોને પસંદ પડે એવી મીઠી મીઠી વાતો કરી

સહુને ખુશી કર્યા. એટલે રાજસેવકો જે બત્રીશલક્ષણો પુરૂષ જોવા નીકળ્યા હતા તે ચોતરફ રખડી રખડીને થાક્યા પછી ફરતા ફરતા મશીદ પાસે આવીને કહે છે કે આખા શહેરમાં અથડાયા પણ હજુ કોઈ મળ્યું નહીં માટે આ મશીદમાં જઇને જોયું તો ત્યાં એક ચંચલ નવો ફકીર જોયો એટલે તેની સામું જોઇ માંહોમાંહે કહે છે કે આને પુછી જોઇયે તો ઠીક એ શબ્દ સાંભળી નવો ફકીર કહે છે કે તું અપસ અપસ મે કયા ગરબડ કરતે હો જરા ખબડદારીસે બાત કરો, તે સાંભળી રાજસેવકોએ કહ્યું કે તમે ગુજરાતી વાત બોલી જાણો છો અને એ ભાષાની સમસ્યા સમજી શકો છો ? તે સાંભળી ફકીર કહે છે કે હું બધુંએ બોલી જાણું છું એવો ઉત્તર મળતાં સેવકો કહે છે આ નગરના રાજાની પુત્રી ફુલાદે સાથે અમારો રાજા પરણવા આવ્યો છે પણ ફુલાદેએ વરની ચતુરાઇ જોવા સાત પડદા જુદા જુદા બાંધ્યા છે ત્યાં ઉભી રહીને દરેક પડદા આગળ જે સમસ્યા કહે તેનો ઉત્તર આપવો જોઇએ તે વિષે જો તમે જાણતા હો તો અમારી સાથે આવી પડદા છોડાવશો તો અમારા રાજા સાહેબ તમને ધન આપી રાજી કરશે તે સાંભળી ફકીર કહે છે કે મારે કઇ જોઇતું નથી જો તમારા રાજાનું લગ્ન થતું હોય તો તે વાતમાં બહુ ખુશી છું પણ આ વાતની ખબર કરી રાજાનો લગ્ન સમયનો સર્વ પોશાક લઇ આવો તે પહેરી સાતે પડદા છોડાવી નાંખુ એવું સાંભળી સેવકોએ તે સરવે બીના રાજાને કહી એટલે પોતાના લગ્નનો પોશાક ચાકરો સાથે મોકલ્યો તે લઇ ફકીરને આપ્યો એટલે તેણે પહેલાં સેવકોને કહ્યું કે તમે ફુલાંદેને કહો કે તે સમસ્યા પુછવા વળી માંડે રાજાને કહેજો કે તમે આજ પોશાક પહેરી પરણવા બેસજો તેથી તમારૂં કામ ફતેહ થશે. સમાચાર સાંભળી સેવકોએ રાજાને તથા ફુલાદેને જાણ કર્યું આંહી ફકીરે વરરાજાનો અમીરી પોશાક પહેરી પોતાના

ઘોડાને તૈયાર કરી તે ઉપર અસ્વારી કરી ઘોડાને તરવાર ચાલ ચલાવી નચાવતો નચાવતો કુલાદેના મોહોલ નજીક આવ્યો ત્યાં રસ્તાનાસર્વ લોકો તેની ચંચળાઇ જોઇને ઘણા ખુશી થયા, તેમ ફુલાદે પણ નાઇ ધોઇને સોળે શણગાર નવા ઉતમ પ્રકારના પોશાક પેહેરી પોતાની બારીમાંથી વરરાજાની રાહ જોયા કરતી હતી તે પણ જોઇને બહુ ખુશી થઇ દાસીને હુકમ કર્યો કે વરરાજાજી પધારે છે તેને માન પાન આપીને પડદા બહાર ખુરશી નાંખી બેસાડજે હું સમસ્યા પુછીશ એવો હુકમ કયો એટલામાં વરરાજા મોહોલ પાસે ઘોડો નચાવતા આવી ઉભા રહયા એટલે દાસીયે આવી કહયુ કે અહો વરરાજાજી પધારોને બિરાજો આ ખુરશી ઉપર મારી બાઇ પડદામાં તઇયાર છે તે તમને સમસ્યા પુછે તેનો ઉતર આપશો તો તે ખુશીથી તમારી સાથે પરણશે તે સાંભળી વરરાજાએ ( ગજરામારૂજીએ ) ઉતર આપ્યો કે તમો ગમે તે પ્રમાણે પુછો એવું સાંભળી દાસીયે પોતાની બાઇને કહયું કે તમોને ગમે તે પુછો, એટલે ફુલાદે પડદામાં રહી પ્રશ્ન પુછે છે પહેલો ધોળો પડદો.

દુહો—પડદે આવ્યા મારા વાલમારે, તમે કહોને પડદા કેરી રીતરે; તમે૦ ધોળો પડદો રાજા કહી દાખવો, વરમાળા આરોપું આણી પ્રીતરે, વરમાળા૦ રાજા:—ધોળી વનમાં ગૌધન ચરેરે, કાંઇ ધોળા તે વનમાં કપાસરે; કંઇ ધોળુ દુધ પાને જીવે સવેરે એ તો લીલા શ્રીઅવીનાશરે. એતો રાણી કુલાદે:—ભલો તે ઉતર આપ્યો રાયજીરે તમે ભલો તે રાખ્યો રંગરે તમે૦ હવે પીળો પડદો કહી દાખવો, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે તમને૦ પડદો બીજો:—ધોળો તે પડદો છોડી નાખજો રે પછી પીળાના સુણજો રીતરે પછી૦ ક્ષણુ એકમાં ઉતર આપીને તમને વરણી લઇ જાઉ ખચીતરે તમને૦ પીળો તે વનમાં પોપટોરે કાંઇ પીળી ચણાની દાળરે કાંઇ૦ પીળો શોભે ગોરાદેનો

કંચવો, કશી કડકશીને પહેરો આણી વહાલરે, કશી૦ રાણીઃ—ભલોરે ઉતર દીધો રાયજી ભલો રાખ્યો હુશિયારીનો રંગરે ભલો૦ હવે રાતો પડદો કહી દાખવોરે તમને પોઢવું સેજ પલંગરે તમને પડદો ત્રીજોઃ—પીળો પડદો પાછો કરોરે પછી રાતાની સુણજો રીતરે પછી૦ પળ એકમાં કહી દાખવું તમને પરણી જઇશું ખચીતરે તમને૦ રાતી તે વનમાં ચનોઠડીને રાણી રાતો કસુંબો મજીઠરે રાણી૦ રાતો શોભે ગોરાંદેનો ચુડલો, બારે માસ પેરતો દીઠરે બારે૦ રાણીઃ—ભલો ઉતર આપ્યો રાયજી સુણી મનમાં તે થાય ઉમંગરે સુણી૦ હવે કાળો પડદો કહી દાખવો, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે તમને૦ પડદો ચોથો—રાતો પડદો પાછો કરો ને પછી કાળાની સુણજો રીતરે પછી૦ એને પળ એકમાં કહી દાખવું, પ્યારી પરણી લઇ જઇશું ખચીતરે પ્યારી૦ કાળા તે વનમાં કોશીયો રે, તેથી કાળો છે અતીશય કાગરે, તેથી૦ કાળો શોભે ગોરાંદેનો ચોટલો, જાણે શોભે કાળો નાગરે, જાણે૦ રાણી—ભલા અર્થ કર્યા રાયજીરે, તમે રૂડા કહ્યા છે રંગરે તમે૦ હવે લીલો પડદો કહી દાખવો, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે તમને પડદો પાંચમોઃ—કાળો પડદો પાછો કરોને સુખે સુણો લીલા કેરી રીતરે સુખે૦ પળ એકમાં કહી દાખવું. તમને પરણી લઇ જાઉ ખચીતરે તમને૦ લીલો તે વનમાં વાલોળીયો વળી લીલો તે જારનો છોડરે વળી૦ લીલોઃ—શોભે ગોરાંદેનો સાળુડો, અંગે ઓઢતાં પહોંચે કોડરે. અંગે૦ રાણી ભલો ઉત્તર આપ્યો ભુપતી તમે ભલો ભજાવ્યો છે રંગરે; તમે હવે કાબરો પડદો કહી દાખવો, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે, તમને૦ રાજાઃ—લીલો પડદો પાછો કરો પછી સુણો કાબરા કેરી રીતરે; પછી૦ એક પલકમાં કહી દાખવું તમને પરણી લઇ જાવું ખચીતરે તમને૦ રબારી ઘેર ઘેટડાં, રાણી કાબરી ભાવસાર ઘેર ભાતરે; કાબરી દીસે ગોરાંદેની આંખડી; તે તો આંજતી માઝમ રાતરે. તે તો૦ રાણીઃ—ભલો ઉત્તર તમે

દાખવ્યો, રાજા ભલો ભજાવ્યો રંગરે; રાજા૦ ફરતો પડદો કહી દાખવો, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે તમને૦ રાજાઃ—કાબરો પડદો પાછો કરો, રાણી ફરતાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ એક પલકમાં કહી દાખવું, તમને પરણીને જાશું ખચીતરે, તમને૦ ફરતો ગોરાંદિનો રેંટીયો જેની તીખા લોઢાની ત્રાકરે; જેની૦ સાત છોડયા ને વળી છોડશું રાણી પુછો તે દઉં જવાબરે રાણી૦ રાખો હૈયામાં ઓરતો, વણ દીઠો પુછો તે કહુંરે રાણી૦ રાણીઃ—જોઇ હરખી સાહ્યબા મુને વાગ્યાં તે મોહનાં બાણુરે; મુને૦ પેલા ભવના પુણ્યે પામીયા સ્વામી ચૌદ વિદ્યા ગુણ જાણુરે; સ્વામી૦ પડદા છોડયા મારા વાહ્લમા, હવે રહેતી નથી મને ધીરરે; હવે વરમાળા આરોપુ હેતથી, થાપુ કરીને નણુદલકેરા વીરરે થાપુ૦ ભલા કહ્યા ભલા સાંભળ્યા રાજા ભલો ભજાવ્યો રંગરે રાજા૦ ગદબદ પડદો કહી દાખવો તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે. તમને૦

રાણી કુલાદે કહે છે કે પ્રાણનાથ તમો મહાન ચતુર છો તેથી મેં જે સમશાઓ પુછી તેના ખુલ્લાસાબંધ ઉત્તર આપ્યા તેથી મારા મનનું સર્વ સમાધાન થયું, માટે હે કૃપાનાથ આપ મારી સાથે પરણીને મને પોતાની અર્ધાંગના કરો પણ હે મહારાજ તમે સાત પડદાના ઉત્તર આપ્યા તેમ આઠમા ગદબદ પડદાની સમશાના ઉત્તરઆપશો તો હું બહુ પ્રસન્ન થઇશ તે સાંભળી રાજા કહે છે. પડદો આઠમોઃ— કાબરા પડદાને પાછો કરો કામનીરે, તમે આવી બેસો સનમુખરે તમે૦ ગદબદ પડદો કહી દાખવું, પછી પરણી પમાડું સુખરે, પછી૦ ગદબદ વીતે સાકર રાણી૦ ગદબદીયો કંસારરે, રાણી૦ ગદબદ રાણીની સેજે ફુલડાં તેમાં પોઢે ફુલાદેનારરે, તેમાં૦

એવી રીતે રાજાએ ઉત્તર આપ્યો તે સાંભળી ફુલાદે બહુ પ્રસન્ન થઇને કહે છે હે રાજાજી હવે મારા મનને એક ક્ષણવારની ધીરજ રહેતી નથી માટે તમે જાન તૈયાર કરી પરણવા આવો હું પણ મારા પિતાને કહેવરાવી સામગ્રી તઇયાર કરાવું છું રાજા કહે સારૂ એમ કહી પોતે ઘોડા ઉપર બેસી પોતાના ઉતારા ભણી ( મશીદમાં ) ચાલ્યા તે તરત પોંચતાં પોતાનાઅંગ ઉપરનો સર્વ પોશાક ઉતારી રાજ સેવકોને કહ્યું કે આ પોશાક લઇ રાજાને આપી કહો કે મહારાજ આ પોશાક પેહેરી તરત લગ્ન કરવા પધારજો કેમકે રાણીએ આડે પડદાની સર્વ સમશ્યાના ઉત્તર આપી બધા પડદા છોડાવી નાંખ્યા છે માટે તે વિષે હવે તમને કશી હરકત થાય તેવું નથી, પણ પરણીને કન્યા તેડી તરત પોતાને શેહેર પધારજો. ઝાઝીવાર રોકાશો તો તેમાં શોભા નથી કેમકે આપણા રચેલા પ્રપંચની કાંઇ ખબર પડશે તો ફજેતી થશે. માટે બંધી વાતની હુશીયારી રાખજો. એમ કહી રાજ સેવકોને વીદાય કર્યા પછી પોતે વીચાર કર્યો કે હવે મારે એક ક્ષણ-વાર રહેવાની જરૂર નથી માટે તઇયારી કરૂં એમ વીચારી મશી દમાના સરવે ફકીરોને પોતપોતાની લાયકી પ્રમાણે રૂપીયા વેંહેંચી સરવેને સલામ આલેકુમ કરી ઘોડા ઉપર બેશી પવન વેગે પોતાને સ્થાનક જઇ માણસને મગી વાતચીત કરી જમીને પાન સોપારી ખાઇ દર-બારમાં જઇ સરવે અમલદારોને પુછી સરવે કામ પોતે સંભાળી લીધું એટલામાં સેવકોએ રાજા રૂપસીંહજીને વર રાજાનો પોશાક આપી સરવે કહી સંભળાવ્યું એટલે પોશાક પહેરી સરવે જાન તઇયાર કરી ગાજતે વાજતે તે કન્યાને માંડવે જઇને તોરણે ઉભા રહ્યા એટલે સાસુએ શીરસ્તા પ્રમાણે પુંખી લઇને ગોરના કહ્યા પ્રમાણે લગ્નનું કામ ચ-લાવ્યું ફુલાદેને તેનો મામો માહ્યરામાં તેડી લાગ્યો પછી રાજા રાણીને

વીધી સહીત કન્યાદાન આપી તરેહવાર વસ્ત્રને અલંકાર આપ્યા. ત્યાં નાના પ્રકારનાં વાજીંત્ર વગડાવી ધોળ ગાઇ મંગળ વરતી લગ્ન સમારંભ પુરો કરી સહુને સુવાસજળ છાંટી પુલના તોરા ને પાનનાં બીડાં આપ્યાં પછી જાનને ઉત્તમ જમણ આપી બીજે દહાડે પહેરામણી રૂડી રીતે કરી જાન જમાડીને કન્યા સુદ્ધાં સરવેને ધામધુમથી વીદાય કરી બ્રાહ્મણો વગેરે સરવે જાચકોને દાન આપ્યાં તેથી સરવે મળી વર કન્યાને આશીર્વાદ દીધા પછી સરવે વિદાય થયા તે પોતાના શેહેર નજીક આવી બંદુકના અવાજ કરાવ્યા તે વાતની ઠાકોરને ખબર પડતાં મોટી ધામધુમથી સામૈયું લઇ પોતાના ઘોડાને શણગારી તરેહવાર ચાલથી નચાવતો નચાવતો રાજા રૂપસીંહની સામો આવ્યો દારૂખાનું ફોડાવી મોટી ધામધુમ કરાવી એટલામાં ઠાકોરનો ઘોડો ભડક્યો તે મસ્તીથી માથા ઉપરનું કસ્બી સેલું નરમ પડયું તેથી પોતાના વાળમાંથી સુંગંધી મોગરાના તેલની ખુશબો આવી તેમજ પોશાકમાંથી બસરાઇ ગુલાબના અત્તરની ખુશબોનો ભભક નીકળ્યો તે રાણી પુલદિના રથમાં આવ્યો તેથી પોતે આશ્ચર્ય પામીને ખાસ કરીને પુછે છે કે હે દાસી આવી કીમતી અત્તરની સુગંધી એકાએક કયાંથી આવી તે કહે. તે સાંભળી દાસી કહે છે.

દુહા:—પડદા છોડી ગયા રાજવીરે, સુનો એવો તે સંદેહ આચરે એવો ઘોડાને એવો સાહેબો, ગુણીયલ ગજરોમારૂ ચાલ્યા જાયરે; ગુણીયલ૦ ચતુર તેણુવાર કંઇ તેમનોરે રૂપે દીસે તે બાળે વેશરે રૂપે૦ રૂડી સુગંધી આવી ત્યાં થકી, કાંઇ વીખરાયા શીરના કેશરે; કાંઇ૦

દાસી કહે છે હે બાઇ સાહેબ જોણુ આપણા મેહેલમાં આવી પડદા છોડાવ્યા હતા તે જ વરરાજા તે જ ઘોડા ઉપર લટકમાં ચાલ્યા આવે છે તેમના કેશનો અંબોડો છુટી ગયો છે તેમાંથી આ સુગંધી

આવે છે, એવી વાત સાંભળી રાણી ફુલાંદે કહે છે કે હે દાસી જેણે મારી સમસ્યાનો ઉત્તર આપી પડદા છોડાવ્યા હતા તે જ ગજરામારૂને પરણી છું માટે આ કીયો રાજા ઠગ બાજી રચી મને અહીંઆં તેડી લાવ્યો છે. તેના નામની તપાસ કરી મને કહે, તે સાંભળી દાસી કહે છે કે હે બાઈ સાહેબ, પડદા છોડાવ્યા તેનું નામ ગજરામારૂજી અને આ નગરનો રાજા હાલ તમને તેડી લાવ્યો છે તેનું નામ એની જાનના માણુસો રૂપસીંહ કહે છે. તે સાંભળી ફુલાંદે કહે છે કે મારા રથનો પડદો આઘો ખશેડ એટલે હું નજરે જોઇને ઓળખુ.

દુહો:—ઝટપટ દાસી પડદો ખોલજેરે, મને મારૂ જોયાની ખંતરે, મનં૦ રૂપસીંહ છે મારો બાંધવો, રૂડો ગજરોમારૂ મારો કંથરે રૂડો૦ રૂપસીંહનો ચુડો મેં ભાંગીયોરે, ગજરામારૂનો ચુડો હાથરે, ગ૦ રૂપસિંહના શેહેરમા નહીં સંચરૂ, નહી જાવું હું એની સાથરે. નહીં એ પ્રમાણે ફુલાંદે કહે છે કે હે દાસી તું ઝટ પડદો ખોલ એટલે હું મારૂજીનું ચંદ્રમા જેવું તેજસ્વી મુખ જોઇ સંતોષ પામું. મેંતો મારૂજીના નામનો ચુડો પહેર્યો છે. રૂપસીંહે દગલબાજી રચી માટે હાલ તેની ખબર પડતાં તેના નામનો ચુડો મેં ભાગી નાખ્યો છે, એથી તેના નગરમાં મારે પગ મુકવો નથી એમ કહી પડદો ઉંચો કરાવી જોયું તો છેલ છબીલા મારૂજી ઘોડો નચાવતા નચાવતા સામા આવે છે, તેને જોઇ ફુલાદે અત્યંત મોહ પામીને રૂપસીંહજીયે ઠાકોરને ( ગજરામારૂજીને ) પાતના શહેરની સરવે ખબર પુછી ત્યારે ઠાકોર કહે મહારાજ, ઇશ્વર કૃપાથી સહુ કુશળ આનંદમાં છે. એમ વાતચીત થાય છે. એટલે જાનના માણુસ ગામમાં જવા માંડયા પણ ફુલાંદેએ રથ હંકાવ્યો નહીં. ત્યારે રૂપસીંહે પુછયું કે તમે રથ ઉભો કેમ રાખ્યો છે, ગામમાં ચાલો. તે સાંભળી ફુલાંદે કહે છે કે હે રાજા હું પતીવરત કરૂં છું. તેથી હાલ ગામમાં નહીં આવું ચાર વરસે પુરૂં થશે ત્યારે

આવીશ એવી રીતે રાણીનાં વચન સાંભળી રાજાએ ગ મની બાહાર પોતાના સુંદર બાગના બંગલામાં ઉતારો આપ્યો ને તેની તેહનાતમાં દાસ દાસીયો આપી જે જોઇએ તે સરવે સાહિત્યો મોકલી દીધાં. પછી પોતે જાન સહિત ધામધુમથી પોતાના મેહેલમાં આવી રાજ સંભાળી લીધું. તે પછી કેટલેક દીવસે ફુલાંદેએ ચાકરો સાથે રૂપસીંહને કાવ્યું કે મારે આ વાડીમાં એક અતી સુંદર સરોવર બંધાવવું છે. માટે કડીયા સલાટ મીસ્ત્રી વગેરેને મોકલી દેજો. તે હુકમ સાંભળી સરવે કારીગરોને મોકલી પથ્થરોની બાંધણીથી તલાવ ખોદાવી ચણાવવા માંડયું ને કેટલેક દીવસે પુરૂ થયું એટલે સરવે કારીગરોને પોતાની પાસેથી પઇસા ચુકવી આપ્યા પછી વીચાર કર્યો કે મારૂજી ફરવા નીકળશે ને આ રસ્તે આવશે તો ઘોડો પાવાના મસે આ સરોવર ઉપર આવશે તે વેળા એકાન્તે વાત થશે એવો વીચાર કરી વાટ જુએ છે, એટલે એક દીવસ ગજરામારૂજી બાહાર હવા ખાવા નીકળ્યા તે ફરતા ફરતા ફુલાંદેની વાવ પાસે આવ્યા. એટલે ઘોડાને તરશ લાગી તેથી નીરભયપણાથી વાડીમાં જઇ નવા તળાવમાં પાણી પાવા માંડયું તે ફુલાંદેએ બંગલાની બારીમાંથી જોયું એટલે તેને કહે છે.

દુહો:—નથી ખોદાવી ચણાવીયાંરે છેલા નથી બંધાવી પાળરે, એમાં ચકલાં ચાંચ બોળે નહીં, માટે ઘોડા પીનો તું ખાળયરે; માટે

ફુલાંદે કહે છે હે છેલ રાજા આ સરોવર કંઇ તમે બંધાવ્યું નથી જે નીરભય થઇ ઘોડાને પાણી પાઓ છો તે ઠીક નહી, માટે ઝટ રોકી રાખો. એવા આકાશ બોલ સાંભળી મારૂજીએ તરત લગામ ખેંચી. રાણી પાણીથી થયાં શું પાતળાં, તમે લ્યો પાણી કેરાં દામરે તમે. ગજરામારૂજી કહે છે. હે રાણી જેઓ શ્રીમંત ઉદાર અને ધરમાતમા પુરૂષો કીધા ભીયો છે તે પરોપકારને સારૂં ઘણું ધન ખરચી સદાવત ધર્મશાળા તળાવ વાવ્ય અને કુવા

વગેરે બંધાવે છે તેથી પશુ પક્ષી ને માણુસો વગેરે બહુ સુખી થાય છે. એવું જાણી મારા તરશા ઘોડાને પાણી પાવા આવ્યો તે મોહોડુ ખોળતાંજ ધુમ મારી અટાવ કર્યો તે ઉપરથી સાફ જણાય છે જે તમે પાણીથી પાતળાં થયાં માટે મારે તમારૂં જગાએ સપાડુ નહી જોઇએ લ્યો તમારા પાણીના દામ. એમ કહીને પોતાના હાથમાંનું સોનાનું કડુ કાહી તેના મહેલમાં ફેંકી રીસ ચઢાવીને ઘોડા ઉપર અસવાર થઇ ચાલવા માંડયું તે વેળા કુલાદે પસ્તાઇને કહે છે.

દુહા—ડગલું ભરેતો મારા સમ છેરે; તમને રામચંદ્રની આણુરે તમને ત્રાંબા કુંડી રાજા જલ ભરૂં તેમાં ઘોડા પાઉ નીરવાણુરે. તેમાં ઘણે દીવસે વીજોગ ભાગીયોરે મુને હરખ વાધ્યો ઘણો અંગરે, મુને મ્હોલમાં પોઢોને મારૂ પાતળા તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે, તમને

રાણી કુલાદે કહે છે કે હે રાજા, તમે પરમ વીવેકીને મહાબુદ્ધી-માન થઇ ખાલી મશ્કરીની વાત ઉપરથી આટલી બધી રીસ શું કરવા કરો છો. અરે મહારાજ અમારી એટલી ચુક થઇ તેની ક્ષમા કરો. એમ હાથ જોડીને વળી કહે છે કે હું ઘણા દીવસથી તમને મળવાની વાટ જોયા કરૂં છું એટલામાં આજે પરમેશ્વરે દયા કરી તેથી આપનો મીલાપ થયો. વળી રૂપસીંહનો પરપંચ મારા જાણ્યામાં આવતાં મેં પણ ઘટતો ઉપાય કરી કહ્યું કે મેં બાર વરસ સુધી પતીવ્રત લીધું છે તે પુરૂં થયે નગરમાં આવીશ એવું કહ્યું છે તે આપ પ્રાણ પ્રીય પતીને જ માટે ને તમે તો રીસાઇ જાઓ છો તે હું જવા દેનાર નથી. જો આપ મારા મેહેલમાં ન પધારો તો તમને રામ દુવાઇ છે અને મારા સમ છે. એમ કહી મારૂજીને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કર્યો તેથી મારૂજીના મનમાં દયા આવી એટલે રાણી ફુલાદેને કહે છે કે પ્રથમ મારા ઘોડાને શાંત કરૂં તે પછી તમારા મહેલમાં આવું. એવું સાંભળતાં રાણીએ તેને ઉત્તમ ઘાસના પુળા નંખાવીને એજ

સરોવર ઉપર આકર સાથે મોકલી પાણી પાઇને તોબરામાં અણા ઘાલી ખવરાવ્યા તે જોઈ મારૂજી મેહેલમાં ગયા ત્યાં રાણીએ બહુ માન દઇ પોતાના સુંદર પલંગપર બેસાડીને પાણી પાઇ પાનના બીડાં આપી નાના પ્રકારના હાસ્ય વીનોદની વાતો કરી પોતાના છેલ સ્વામીને બહુ પ્રસન્ન કર્યા વળી રસોઇવાને આગ્ના કરી નાના પ્રકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઇ કરી રૂચી પ્રમાણે જમાડી પાન સોપારીનાં મસાલાદાર બીડાં આપ્યાં તે ખાઇને મારૂજી ખુબ ખુશી થયા પછી સોગટા બાજી માંડી તેમા ખુબ તાલ પડયો. ઘણીવારે બાજી પુરી થઇ ત્યાં મારૂજી જીત્યા તે પછી નીંદ્રા આવી એટલે રાણીને કહે છે કે હવે મને રજા આપો તો મારે મુકામે જાઉં રાણી કહે આ પણ તમારૂંજ મુકામ સમજી આંજ સુખે રહો. એવું સાભળી પોતે કુલદિના પલંગપર સુઇ રહ્યા. તે પ્રભાતે ઉઠી દિશા જંગલ જઇ આવી હાથ પગ ધોઇ મુખ મનરંજન કરી કહ્યું કે હે રાણી હવે મને રાજી થઇ રજા આપો તો હું મારે મુકામે જઉં ને વેળા થયે રાજ-દરબારમાં જઇશ.

તે સાંભળી કુલદે કહે છે કે મહરાજ! જયારે તમે પડદા છોડાવી પરણાવીને આવ્યા તે સમયજ તમારી ચંચળાઇ જોઇ મને મોહ લાગ્યો છે. તે દિવસથી આપનો ફરી મેળાપ થવા ચાહતી તે પણ થયો તેથી વિશેષ માયા બંધાઇ છે માટે હવે તમારા વિયોગથી એક ક્ષણ મારાથી રહેવાશે નહી માટે મારા મહેલમાં આપ રાત્રીએ નિત્ય આવજો મારૂજી કહે એમ કરીશું. એવો ભરૂંસો આપી ઘોડેસ્વાર થઇ માલણને ઘેર આવી સરવે હકીકત કહીને પાડોશીનું એક મોટું ઘર વેચાતું લઇ તેનો પાયો ખોદાવી મજબુત સારા કારીગરો પાસે બંધાવા માંડયું તેની ભલામણ માલણને કરી. વેળા થયે જમીને નોકરી ઉપર ગયા ત્યાં રાજા પ્રધાનને અને બીજા સર્વે કારભારીયોએ માન દઇ

બેસાડી નાના પ્રકારની વાતો કરવા માંડી એટલે ઠાકોરને ઝોકાં આ-વવા લાગ્યાં તે જોઇ રાજાનો એક કાણીયો સીપાઇ મહા ચતુર હતો તે કહે છે.

દુહો—આજની આંખ્યોરે ઠાકોર રાતીયોરે, દીશે ઉજાગરાનું ઘેનરે; દીસે૰ ઠાકોર કોને મ્હોલે રંગ માણીયો, જાણે જાગ્યા છો સારી રેનરે; જાણે૰

એવું સાંભળી મારૂજી કહે છે.

દુહો:—અમે ગયાતા રાયની વાડીયેરે, ત્યાંતો સાથી મળ્યા દશ વીશરે; ત્યાંતો૰ કેસર કસુંબો ઘોળીયો, તે પીવાની કેફ છે શીશરે; તે પીવાની૰

એવું સાંભળી ફરીને કાણીયો કહે છે.

દુહો—અમલની કેફો ઠાકોર ઘેરીયોરે, કાંઇ મારયાં સોરંગીનાં બાણુરે; નેણુ બળે છે નારી નીરખ્યાનાં, શું સમજાતો ચતુર સુજાણુરે;

કાણીઓ સીપાઇ કહે છે કે ઠાકોર અમલની કેફ તો ઘેરી હોય છે, પણ આતો કોઇ પ્યારી સાથે રસ ભરેલી વાતો કરતાં ઉજાગરો થયો હોય એવી રાતી જણાય છે એવું સાંભળી ઠાકોરને બહુજ રીસ ચડી તેથી કાણીયાને ધમકાવીને કહે છે અલ્યા બે શરમી કાણા તું તારા મનમાં જાણતો હશે જે હું મારી હુશીયારી જણાવું છું પણ એ હુશીયારી નહી, પાકી મુરખામી કહેવાય; જે સભા વચ્ચે તું રાજાની અને આ વીવેકી પ્રધાનની પણ શરમ નથી રાખતો તો કાલે રાજાને પણ તું ન પુછવાની વાત પુછીશ, એવો ઉત્તર આપ્યો તે રાજાયે સાંભળી વીચાર કર્યો કે ઠાકોરનું કહેવું સત્ય છે એમ ધારી પ્રધાનને કહે છે આ કાણીયાને એક માસ સખ્ત મજુરીની

કેદમાં રાખી છુટયા પછી ચાકરીએથી રજા આપજો. એવું સાંભળી કાણીયો ખુબ પસ્તાઇને રડતો રડતો રાજા પ્રધાન અને ઠાકોરને પગે લાગીને બે હાથ જોડી કહે છે કે મહારાજ આજે મેં માઝમ ખાધી છે તેના કેફમાં કાંઇ બોલાયું તે માફ કરો હવે કોઇ દીવસ નહીં બોલું. એવાં દીન વચન સાંભળી ઠાકોરે તથા રાજા પ્રધાને ક્ષમા કરી કેટલીક વારે ઠાકોરની ચાકરીનો વખત પુરો થયો એટલે ઉઠીને પોતાને ઘેર ગયા ત્યાં નવા ઘરનુ તથા ભોંયરાનું કામ તાકીદથી રાત દીવસ ચલાવી કેટલેક દાહાડે પુરૂં કરાવી રાત્રીયે તે ભોંયરામાંથી કુલાં-દેને મોહોલે જઇ હાસ્ય વીનોદમાં રાત્રી ગુજારી સવાર થયે ભોંયરામાં થઇ પોતાને ઘેર આવી તૈયાર થયે રાજદરબાર જઇ નોકરી બજાવી રાજાના હકમાં ધનનો વધારે ફાયદો કરી બતાવે એથી રાજાને પણ ઠાકોર બહુ પસંદ પડવા લાગ્યો એમ કરતાં બાર વરસ પુરાં થયાં ત્યારે રાજા રૂપસીંહે વીચાર કર્યો કે રાણી કુલાંદેના વ્રતની મુદત પુરી થઇ છે માટે આજે રાત્રીયે એને મોહોલે જાઉં તો ઠીક થાય. એમ વીચારી રાત્રી પડી એટલે પોશાકમાં અત્તર છાંટી બણી ઠણીને ફુલાદેને બંગલે ગયા એટલે દાસીયે જોઇને પોતાની બાઇને ચેતવણી આપી કે રાજા રૂપસીંહજી મોહોલમાં પધારે છે તેની ખબર કહું છું તે સાંભળી ફુલાદેએ ગજરામારૂજીને ઝટ ભોંયરામાં સંતાડયા એટલે રાજા મહેલમાં આવ્યા તેને જોઇ રાણીયે મોહો ઉપરનું માન આપી ખુરશી ઉપર બેસાડયા એટલે રાજા કહે છે કે રાણી તમારા વ્રતની મુદત પુરી થઇ છે તે સાંભળી રાણીએ ઉત્તર આપ્યો નહી એટલે ચારે તરફ નજર કરી જોયું તો પલંગની પાસે ખીંટી ઉપર ઠાકોરનું કસબી મંદીલ જોઈ વીચારયું કે આ મંદીલ ઇહાં ક્યાંથી આવ્યું એમ ધારી રાણીને પુછે છે.

**દુહાઃ**—રાજા કહે રાણી સાંભળોરે, કાંઈ પુછીને પાછું પારરે;

કાંઇ. સાચુ બોલો તમે સતવંતી, રાણી કેટલા પુરૂષ ધર નારરે; રાજા રૂપસીંહ કહે છે કે હે રાણી તમે કેટલા પુરૂષની નારી છો. અને આ કસબી ફુકડ મંડીલ કોનું છે તે કહો. તે સાંભળી રાણી કહે દુહો:–સાચું કહું રાજા સતવંતારે, તમે સુણજો સઘળો સારરે; તમે૦ પતીવ્રતા ધરમ અમે પાળીયે: કાંઇ ચાર પુરૂષ ધર નારરે કાંઇ. રાણી કહે છે કે હું ચાર પુરૂષની નારી છું ને પતીવ્રતનો ધર્મ પાળું છું. એવું સાંભળી રાજા કહે છે.

દુહો:–પતીવ્રતા નારી એકનીરે ચાર કન્યા તે કહોને આપરે; પર પુરૂષને સતી જાણુશે, જાણે હોય તે ભાઇ બાપરે; તે સાંભળી રાણી કહે છે.

દુહો:–જેરે પલંગમાં હું પોઢું છુંરે, તેને પાયા છે રૂડા ચારરે; તેના પાયા તેની વચમાં જઇ હુંનો સુઇ રહું માટે ચાર કહ્યા ભરથારરે; તે સાંભળી ફરી રાજા કહે છે કે સાચુ કહો, ત્યારે રાણી કહે છે.

દુહો:–સાચું કહુંરે રાજા માનજોરે તમે સુગુીને પામજો પારરે; તમે૦ જીવતાં લગી એક ઝંખીયે, અમે તેરે પુરૂષ ધર નારરે: અમે૦

રાજા રૂપસીંહ કહે છે કે તે એક પુરૂષ કયો છે તે બતાવો ત્યારે રાણી કહે છે કે આ મંડીલ પેરનારો મારો પતી છે. તે સાંભળીને રાજા કહે છે કે એ મંડીલ કોનું છે? રાણી કહે તમારા નામનું છે. માટે સવારે ઉઠી નીત તેનું દર્શન કરી પતીવ્રતપણું પાળું છું એજ આધારે મેં બાર વરસ કહાડયાં છે તે વ્રત પુરૂ થવા આવ્યું છે. તે સાંભળી રાજા કહે છે કે આ મંડીલ કોણે બાંધ્યું છે? રાણી કહે છે મેં મારે હાથે બાંધ્યું છે ત્યારે રાજા કહે છે કે એ વાત સાચી હોય તો ભાગી નાંખીને પાછુ છે તેવું બાંધી દેખાડો રાણી કહે છે કે આ મંડીલ ભાગી નાંખીને તમે બીજા ઓરડામાં જઇને થોડીવાર બેસો એટલે હું તઇયાર કરી તમને

દેખાડીશ તે સાંભળી રાજા મંડીલ ભાગીને બીજા ઓરડામાં ગયા એટલે કોઇ ન જાણે તેમ ઓરડો બંધ કરીને ભોંયરામાં જઇને મારૂજીને સરવે વરતમાન કહી ઉપર લાવીને જેવું હતું તેવું ફક્કડ મંડીલ બાંધીને પાછું ખીંટી ઉપર મુકી ભોંયરામાં જઇ સંતાઇ રહ્યા એટલે રાણીએ ઓરડાનો દરવાજો ઉઘાડીને અંદર બોલાવી મંડીલ હતું તેવું બાંધેલું દેખાડયું તે જોઈ રાજા આશ્ચર્ય પામીને પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે આ મંડીલ તો નક્કી ઠાકોરનું છે પણ જ્યાં સુધી મેં મ્હારી નજરે જોયા નથી ત્યાં સુધી બોલવું તે મીથ્યા છે એવો વિચાર કરી મનમાં અફસોસ કરી પોતાને મ્હોલે ગયો. એટલે મારૂજી પાસે જઇ સરવે વર્તમાન કહ્યા તે સાંભળી મારૂજી કહે છે કે પ્રિયા તમે કશી ચીંતા કરશો નહી હવે વેહેલાજ આપણે અહીંથી રવાને થશું એમ કહી પોતાનું મંડીલ માથે મુકી રાણીની આજ્ઞા લઇ ભોંયરામાં થઇને પોતાને મુકામે ગયાં ત્યાં સર્વ સમાચાર કહીને નાઇ ભોજન કરી વેળા થયે દરબારમાં ગયા ત્યાં રૂપસીંહ ઠાકોરને માથે મંડીલ જોઇ વિચાર કર્યો કે મેહેલમાં મેં જે મંડીલ જોયું હતું તે જ મંડીલ ઠાકોરને માથે છે, માટે એ ઘણા પ્રપંચી માણસ છે, તેથી હવે પછી જો એને ચાકરીયે રાખું તો એ મ્હારી ઘણી વાતે ખરાબી કરે, માટે એને રજા આપું તો ઠીક થાય એવો વિચાર કરી કહે છે કે હે ઠાકોર, મારો ને તમારે ભેગા રહેવાનો જે સંબંધ હતો તે પુરો થયો માટે તમારે જે પગાર નીકળતો હોય તે ચુકવી લ્યો આજથી તમારે ગમે ત્યાં જાઓ એવું સાંભળી ઠાકોર કહે છે કે તે વાતનો મને હરખ શોક નથી. એમ કહી પોતાનો પગાર ચુકાવી લઇને પોતાને મુકામ આવી માળણને સરવે સમાચાર માંડીને કહ્યા કે બાઇ હવે મારે પોતાને વતન જવાનો નક્કી વીચાર છે માટે તમોને

પંદર લાખ રૂપીયા ઇનામના આપું છું કે જે તમે મારી ઉપર ખરા દીલની મમતા રાખી બહુ બરદાસ કરી છે એમ કહીને તે શેહેરના તથા આસપાસના ભીખારીયોને બોલાવીને તેઓને ઘટારત પ્રમાણે ધન આપી દારીદ્રમાંથી દુર કરવા તે પછી તે શેહેરના કસબી કડીયા સુતાર સલાટ લુવાર અને બીજા મજુરોની સાથે બંદોબસ્ત કર્યો સરવે તીરથોને રસ્તે ધર્મશાળા વાવ્ય તળાવ કુવા વગેરે બંધાવાનાં કામો ચાલુ કરી તેનું ધન આપવાની માલણને તથા તે શેહેરના ધરમાતમા પુરૂષોને કરી સર્વને કહ્યું કે એ કામ પુરાં થયેથી તે જગાયે ગરીબ લોકોને સદાવ્રતનાં સીધાં આપવાં તે વાતમાં રાજા રૂપસીંહ કંઇ હરકત કરે તો મારી ઉપર માંડવગઢ ખાતે પત્ર લખી જાહેર કરજો હું સત્ય કહું છું જે હું જસાજામનો પુત્ર છું મારૂં નામ ગજરેમારૂ છે. એ શબ્દો લોકોને કાને પડતાં રૂપસીંહને ખબર થઇ જે આતો ગજરેમારૂ મહા બળવાનને પરાક્રમી છે તેથી એ કુશાદેને જરૂર લઇ જશે. માટે એ પાપીને અહીંયાથી પાંચ ગાઉ દુર જઇ આવું તો ઠીક થાય નીકર કંઇ તરકટ ઉડાવશે તો હેરાન કરશે એવો નીશ્ચય કરી ઠાકોરને કહે તમે તૈયાર થાઓ તો હું તમને વળાવવા આવું. તે સાંભળી ઠાકોરે ઉત્તર આપ્યો કે હું તઇયાર છું એમ કહીને શેહેરના તમામ યાચકોને બોલાવી ઘટારત પ્રમાણે દાન આપી બહુ પ્રસન્ન કરયા પછી સરવેને સાથે ઝટ લઇ પોતાના ઘોડા ઉપર બેસી તઇયાર થયા એટલે રૂપસીંહજી કેટલાક લશ્કરના અમલદારોને લઇ સાથે વળાવવા ગયા તે પાંચ ગાઉ પોહોંચ્યા એટલે મારૂજી કહે છે કે રૂપસીંહજી તમારી માયા જોઇ હું પ્રસન્ન છું. પણ હવે તમે પાછા વળો તો બહુ સારૂ એમ કહી પાછા વળ્યા ને એક કોશ દુર ગયા એટલે મારૂજીયે બીજે રસ્તે પવન વેગે ઘોડો દોડાવી થોડીવારમાં પાછા માંડવગઢ કુશાદેને બંગલે કોઇ ન

જાણે તેમ આવી પોહોંચ્યા પછી બનેલી વાત બધી કહી સંભળાવી હાસ્ય વીનોદની વાતોમાં લીન થઇ ગયા. હવે રૂપસીંહજીને વળાવીને પોતાના મ્હેલે આવી થાકયા પાકયા સુઈ રહ્યા પણ તેને તરેહવાર સ્વપ્નાં આવવા લાગ્યાં એમ કરતાં પાછલી રાતના કુકડા બોલ્યા એટલે રાજા ઝબકીને જાગ્યા પછી પોતાની મામી સુતેલી હતી તેને જગાડીને કહે છે.

**દુહા**—રાજા કહેરે મામી સાંભળોરે મુજને સ્વમાં તરેહવાર થાયરે; મુજને૦પેહેલા પોહોરે સ્વપ્નું આવીયું, કાંઇ મ્હેલે ચઢંતો રાયરે; કાંઇ૦ બીજે પોહોરે સ્વપ્નું આવીયુંરે; કાંઇ સોગઠાં માંડયાં ચોળરે; કાંઈ૦ જાણે બેઠાં ચાવે પાનનેરે, તેથી અધર દીસે રાતા ચોળરે; તેથી૦ ત્રીજે પોહોરે સ્વપ્નુ આવીયુંરે, મામી સાચો માનો સહચારરે; મામી૦ ભમર પલંગપર પોઢતાં કાંઇ તુટયો તે નવસરહારરે. કાંઇ૦ ચોથે પોહોરે સ્વપ્નું આવીયુરે, જાણે ગજરામારૂ અસ્વારરે; જાણે૦ ચતુર રેવંત પલાણીયો, લઇ ચાલ્યા ફુલાંદે નારરે; લઇ૦ એવાં વચન સાંભળી રૂપસીંહજીને તેની મામી કહે છે કે હે ભાણેજ હું કહું તે સાંભળ.

**દુહો**:—સ્વમાં પડોરે સુકે લાકડેરે, વળી જાજો સમુદર બેટરે; વળી સ્વમાં સાચાં નોથે રાજવી, કાંઇ સ્વપ્ને વંધ્યા પેટરે; કાંઇ૦ સ્વપને નીરધનને ધન મળેરે, વળી વધ્યા તે પ્રસવે પૂત્રરે; વળી૦ સ્વપને મૂરખ બહુ વીદ્યા ભણે, કાંઇ સારૂં પામે ઘર સત્રરે; કાંઇ૦ સ્વપ્ને ભુખ્યો ભોજન જમેરે, ઘણી તણાય તેની કુખરે; જાગીને જુવે સવારમાં તોએ પેટમાં ભુખની ભુખરે; તોએ૦

રાજા રૂપસીંહને તેની મામી કહે છે કે હે ભાણેજ! ઉપર કહ્યા પ્રમાણે સ્વમની વાતો સાચી પડતી નથી, તોય તું તે

વીષે આટલો બધો અફસોસ કરે છે. હે ભાઈ તું નીશ્ચંતાઈથી સુઈ રહે એમ કરતાં કરતાં નીંદ્રા આવી એટલે તે સુઈ રહી પછી રૂપસીંહને કંઈ ચેન ન પડવાથી પોતે એકલો ઉઠીને ફુલાંદેને બંગલે જઈને ભીંત ઉપર ચડવા માંડયું એટલે રાણીએ તરત જોયું તેવીજ બોલી

દુહા—પાછલી રાતે મ્હોલ કોણ ચડશેરે, જાણે મોહોલે ચઢંતો ચોરરે; જાણે૦ રૂપસીંહરાજા જો જાણશે તો તો નહી રહે જીવ્યાનો ઠોરરે; તો તો૦

એવી રીતે ફુલાંદેનાં વચન સાંભળી રૂપસીંહજી વીચાર કરે છે કે હજી ફુલાંદે મારી મરજાદ રાખે છે માટે તેની પાસે જઈ વાતચીત કરૂં એમ વીચારી મોહોલમાં તેની પાસે ગયો તેને જોઈ ફુલાંદેએ વીચાર કરયો કે જો મારની સાથે તકરાર કરશે તો બે જણા મારામાર આવશે માટે એને જુદા પાડું એવું વીચારી રૂપસીંહજી કહે છે કે મહારાજ આવો આપણે બીજા એકાંત ઓ- રડામાં જઈયે એમ કહી તેને બીજા ઓરડામાં લઈ જઈને એક ખુરશી ઉપર બેસારીને તેને કહે છે.

દુહો:-બેનને મોહોલે શીદ આવીયારે, તમે જાઓને માડી જાયા વીરરે; તમે૦ મેંતો રૂપસીંહનો ચુડો ભાગીયો, મજરામારૂનાં ઓઢયાં ચીરરે

ફુલાંદે કહે છે કે હે પરપંચી તમે તમારા મનમાં કાંઈ પાકો વીચાર ન કરતાં મારી સાથ દગાબાજી રચી એ ઘણું ખરાબ કામ કરયું છે, તમારો એક તસ જેટલો કશી વાતનો મારી ઉપર અખ્તીયાર નહી છતાં ધણીપણાનો હુકમ બજાવવા આવો છો તે તમને કંઈ વીચાર કે શરમ આવતી નથી. હે વીર મારી ખરી વાત સાંભળો. પ્રથમ માંડવગઢના રાજા જસાજામના પુત્ર

ગજરામારૂજીની બહુ તારીફ સાંભળી મારાં મા બાપે મારૂજી સાથે સંગાઇ કરવાના બંદોબસ્ત સારૂ એક બ્રાહ્મણને મોકલ્યો હતો, પણ તે વેળા મારૂજી વનવાસ નીકળ્યા હતા તેથી તેની માએ ઉત્તર આપેલ હતો કે મારૂજી મુદત થયે પાછા આવશે ત્યારે કબુલ કરશું એવો ખુલાસો થયો હતો. તે પછી એ લોભીયા બ્રાહ્મણે તમને સમજાવી પોતાની મતલબ સાધી તમને ખોટા મારૂજી ઠગાવી અમારી પાસે આવી કહ્યું કે ગજરામારૂજી સાથે સગાઇ કરી આવ્યો છું તે સાંભળી હું બહુ રાજી થઇ હતી. પછી તમે જાન લઇ આવ્યા તે વેળા મારા પતી ગજરામારૂની હુંશીયારી જોવા સારૂ મેં આઠ પડદા જુદા જુદા રંગના બાંધીને જુદી જુદી સમશ્યાઓ કહી હતી. તે વેળાએ ગજરામારૂએ ઉત્તર આપ્યા હતા માટે તેનેજ પરણી છું. ને પછી તમે દગલબાજીથી મને ઇહાં લાવ્યા તે વેળા આજ ઠેકાણે મારૂજી સામૈયું લઇ આવ્યા હતા તેને જોઇ તમારી દગલબાજી સમજી ગઇતી માટેજ મારૂ પતીવ્રત પણું પાળવા આ ઠેકાણે બંગલો બાંધી રહીશું માટે તમે મારા માડી જાયા વીર જેવા છો તેથી પોતાની આબરૂ સહીત ઘેર પધારો. હું જેની સાથે પરણી છું તેને ઘેર જઇશ, એવી રીતે કુશાંદેનો ઉત્તર સાંભળી રૂપસીંહે વીચાર કર્યો કે હાલ એ મારૂ બીજા ઓરડામાં છે મેં નજરે જોયો છે પણ ઇહાં હું એકલો છું તેથી જો એની સામો આફું તો મારો ઘાટ ઘડી નાખે કેમકે મહા જોરાવર રાક્ષસને એક તરવારને ઝટકે મારી નાખ્યો હતો માટે હાલનો પાછો મોહોલે જાઉં સવાર પડે શુરા અમલદારોને સાથે લઇ આજ ઠેકાણે ઝાડ સાથે બાંધી એક તીરેથી એ શંડને મારી નાંખું એવો વીચાર કરી તે સીડી પડીને પોતાને મ્હોલે આવીને પોતાની મામીને સરવે સમાચાર કહ્યા તે સાંભળી મામી તેને કહે છે.

દુહો:—મોળીયું મુકીને ઓઢ સુંદડીરે, કાંઇ લજાવ્યું છે કુળ

કપુતરે. કાંઇ ભાલો ભાગીને ઘડાવ્ય રેંટીયો, તું તો કાંત ઝીણુરાં સુતરે; તું તો. તેની વણાવ્ય જઇને પામરીરે, તે તો દે જઇ મારૂને નેટરે: તે તો૦ પશુ પંખીને બહુ પાળે છે, તેમ તારૂ તે ભરશે પેટરે. તેમ૦

અરથ—રૂપસીંહને એની મામી કહે છે કે હે બાયલા તેં ક્ષત્રીનું પાણી લજાવ્યું માટે સમશેરને ભાલો એ તને શોભતાં નથી માટે મરદનો પોશાક ઉતારી સ્ત્રીનો વેશ ધારણ કરી રેંટીયો કાંત્ય. અરે મુરખ આ પ્રમાણે કોઇ શતરૂ તારૂ રાજ લેવા આવે તો તું શી રીતે લઢાઇ કરી શકે. અરે બાયલા તું કુલાદેને લીધા વીના કેમ આવ્યો તે કાંઇ પાણી દેખાડયું નહીં હવે ચોફાળ ઓઢી મુક ધીક્કાર છે તારા અવતારમાં એવી અપમાન ભરેલી બોલી સાંભળી રાજા પોતાની મામીને કહે છે હે મામી આવા છેક હલકા શબ્દો કેમ બોલો છો ? સવારે હેતું યુદ્ધ કરી એ કુલાદેને કેવી તીરથી વીંધાવી નંખાવું છું એમ કહી પોતાની મામીને સમજાવે છે. હવે રૂપસીંહ કુલાદેને મોહોલે ગયો તે પછી કુલાંદે મારૂજીની પાસે આવીને કહે છે. પ્રોય પતી રૂપસીંહની સાથે પરસ્પર જે વાતો થઇ તે તમને કહું તે સાંભળો તે સાંભળી મારૂજી કહે છે કે હે પ્રીયા તમારૂં પરસ્પર ભાષણ થતું હતું તે મેં સરવે સાંભળ્યું છે માટે વીગત સહીત કહેવાની કાંઇ જરૂર નથી અહો પ્રીયા રૂપસીંહ પોતાનું લશ્કર લઇ મારી સામા લડવા આવશે તો તેને હું અનીરૂધ્ધજીની પેઠે એકલો પુરો પડીશ ને વિંતની જરાએ ચીતા કરશો નહી તમને હું ચોરની પેઠે નહી લઇ જાઉં અને દરબાર વચ્ચે દેખાડી કહીને લઇ જઇશ માટે તમે પોતાના સોળે શણગાર સજી દાસી સુદ્ધાં તઇયાર થઇ જુદા જુદા ઘોડા ઉપર બેસી મારી સાથે ચાલો તે સાંભળી રાણી કુલાંદે શોળે શણગાર સજી દાસી સુદ્ધાં તઇયાર થઇ એટલે મારૂજી પણ પોતાના સરવે પોશાક પેહેરી ઢાલ તરવાર

બંધુક અને ભાલા વગેરે સરવે હથીયાર બાંધી રાણી અને દાસી સુદ્ધાં દરબારમાં આવ્યો તેને જોઇ રાજા પ્રધાન અને સભામાં બે-સનારા સરવે લોકો આશ્ચર્ય પામી દીગમુઢ બની ગયા તે વેળા મારૂજી કહે છે, હે રૂપસીંહજી તમો તથા પ્રધાનજી સરવે સભાસદોને જાહેર ખબર આપું છું કે આ ફુલાંદે રાણીએ પરણતી વખતે આઠ પડદા બાંધી આઠ જુદી જુદી સમશાઓ પુછી હતી તેના ઉત્તરો તમે આપ્યા નથી, મેં ઉત્તરો આપી પડદા છોડવ્યા હતા માટે પ્ર-થમથી તે મારાજ નામને પરણી છે, માટે તે મારી રાણી છે તેથી સરવે સભાની સાક્ષીયે હું તેને પોતાને દેશ લઇ જાઉંશું તેમાં ત-મારો કાંઇ અખ્તીયાર નથી, માટે જે મહેનત કરશો તે સદા રદ જશે માટે તમને જાહેર કરૂં છું. કદાપી તમારે એ સમજથી લડાઇ કરી સામું થવું હોયતો હું તઇયાર છું એમ કહી રાણી ફુલાંદેને દાસી સુદ્ધાં આગળ કરી પોતે પાછળ રહીને ઘોડાઓને પવનવેગે ચલાવી પોતાના વતન ભણી જવા નીકળ્યા, તેની પછવાડે રૂપસીંહજી પોતાના શુરવીર લશ્કરી સીપાઇ તથા અમલદારોને લઇ ત્રણ કોષ સુધી પાછળ ઉતાવળ કરી ગયા તોયે મારૂજીનો ફરી મીલાપ થયો નહીં ત્યારે છેક નીરાશ થઇ પોતાના લશ્કર સુદ્ધાં પાછા વળી રૂપ-સીંહજી ફીકે મોહોડે પોતાના રાજ મહેલમાં આવી મહા ઉદાસ થઇ લાંબો વીચાર કરી પોતાના મનને સમજાવ્યું કે હું પ્રથમથીજ ઢગ-લબાજીનો પાયો રચી ફુલાંદેને લાગ્યો હતો તે કેમ નભે ? એ વી-ષે ગજરામારૂનું ને ફુલાદેનું કહેવું વાજબી હતું તેથી જેનો માલ તેને સ્વાધીન થયો એમ વીચારી અફસોસ મુકી દીધો. હવે ગજરામારૂજી પોતાની રાણી ફુલાદેને નગર આવ્યા તેની રાજા રાણીને ખબર પ-ડતાં સામૈયું લઇ મોટું માન આપી પોતાના રાજ મહેલમાં ઉતારી નાના પ્રકારની ઉત્તમ રસોઇ તઇયાર કરાવી પુત્રી જમાઇને ભોજન

કરાવી તે આઠ સુવાસીક પાનનાં બીડાં આપ્યાં પછી રાજા રાણીયે પોતાના પુત્રી જમાઇના કુશળ વર્તમાન પુછી કેટલીકવાર ઘણા વરસની જાણવા જોગ બાબતો પુછી તેના ખુલાસાબંધ ઉત્તરો મળતાં રાજા અને રાણી બહુ પ્રસન્ન થયાં. પછી રાત્રીયે વાળુ કરી થોડીવાર બાગની હવા લઇ બંગલામાં સુઇ રહ્યા તે બીજે દીવસે સુર્યોદય થતાં પહેલા ઉઠી દાતણ કરીને રાણી ફુલાંદેને કહે છે, અહો પ્રીયા હવે તું પોતાનાં વાહાલાં મા બાપની પાસે રહે હુ રજા લઇ જાઉં છું, તે સાંભળી ફુલાંદે કહે છે અહો પ્રાણનાથ, મને મુકી આપ કેમ પધારો છો ? હવે પછી આપના વીયોગથી મારાથી એક ક્ષણ વાર રહી શકાશે નહીં. માટે જ્યાં પધારો ત્યાં સાથે તેડી જાઓ તે સાંભળી મારૂજી કહે છે હે પ્રીયા હું તને મુકીને જનાર નથી પણ હજુ મને બીજી બે રાણીયો મળનાર છે માટે તેની તજવીજ કરી તે બેઉને લઇ પાછો તારી પાસે આવીશ તે પછી આપણે સર્વે મળીને માંડવગઢ જશુ માટે મને જવાદે. તે સાંભળી ફુલાદે કહે છે કે મહારાજ ભોજન તૈયાર થવા આવ્યુ છે તેથી જમીને પધારો એમ કહી સેવકોને બોલાવી સુગંધી તેલ શરીરે મર્દન કરાવી ગરમ પાણીયે નવરાવો પીતાંબર પેહેરાવી અતી ઉત્તમ સ્વાદીષ્ટ રસોઇ જમાડી સંતુષ્ટ કરી પાન સોપારીનાં બીડાં આપી સરવે બીના પોતાનાં માબાપને કહી રજા અપાવી એટલે મારૂજી કહે છે મારી વહાલી સ્ત્રી તું કશી વાતે દીલગીર થઇશ નહીં હું એક વચની છું માટે કામ કૃત્તે કરી વહેલો આવીશ. એવું સાંભળી ફુલાંદે આશીશ દઇ કહે છે કે અહો પ્રાણનાથ જ્યાં જાઓ ત્યાં સર્વ ઠેકાણે પરમકલ્યાણ પરમેશ્વર અહોનીશ તમને કુશળ આનંદમાં રાખી રક્ષણ કરો. એવા શબ્દ સાંભળી મારૂ ઘોડેસ્વાર થઇ સારા શુકન લઈ પથે પડયા તે કેટલેક દીસે ઊકળ ગુડળન મુલકમાં આવી પોહોંચી આનંદ નગર

નજીક આવીને જોયું તો શેહેરની બહાર એક અતી સુંદર વાડી જોઇ વીચાર કર્યો કે આ વાડીમાં જઇ વીશ્રાંતી લેઊં એવો નીશ્ચય કરી વાડીમાં જઇ જુવે છે તો એક અતી સુદર મહાદેવનું દેહેરૂં બાંધેલું હતું તેના પાસે એક ઉત્તમ બાંધણીની મીઠા પાણીની વાવ્ય હતી તે જોઇ વીચાર કર્યો કે સવારનો પહોર છે માટે આ વાવ્યમાં સ્નાન કરીને મહાદેવનાં દર્શન કરી જરા વીસામો લઇ પછી શહેર જોવા જાઊં એવો વીચાર કરી વસ્ત્ર ઉતારી પંચીયું પેહેરી સુંદર જળમાં સ્નાન કરી દીશ કોરૂં કરી પોતાનાં વસ્ત્ર પેહેરી મહાદેવના દેવળમાં ગયો ત્યાં તે નગરના રાજાની પુત્રી દેવળદે પોતાની દાસીયો સાથે લઇ નવા પ્રકારનો પુજાપો જાન સુનવાસીક પુષ્પો તથા બાલીપત્ર ધુપ વગેરે સોનાના થાળમાં ભરી શાસ્ત્ર વીધી પ્રમાણે એક ચીતં પૂજા કરી કપુરની આરતી *પુષ્પાજળી મણી પુષ્પ બીલી ચડાવીને બેહાથ જોડી શીવજીની પ્રાર્થના કરી કહે છે હે ભોળા શંભો આજે ૭ માસ થયાં તમારૂં હું એટલા માટે પુજન કરૂં છું કે માંડવગઢના રાજા જસાજામની અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીનો પુત્ર ગજરો મારૂજી રૂપગુણથી ભરપુર શુરવીર વીચારવંત મહા પરાક્રમી છે તેની કીરતી ચોતરફ ઘણા જનને મોહોડે સાંભળતા મારે તેની સાથે વરવાની સંપૂર્ણ મરજી છે તેથી આજ પ્રસન્ન થઇ વરદાન આપો જે એજ વરદાન મળે એવી રીતે પ્રાર્થના કરી તે પછવાડે ગજરામારૂજીએ સાંભળી બહુ પ્રસન્ન થયા એટલે સુધડદેએ પાછું ફરીને જોયું તો મહા તેજસ્વી રાજકુંવર જોઈ અત્યંત મોહ પામીને તેને પુછે છે.

**દુહા:**-કીયારે મુલકથી આવ્યા સાહબારે, તમે કીયારે મુલકમાં જાઓરે; તમે૦ કઇ જનેતા પેટે જનમીયા, તમે કઇરે ગોરીના છો નાવરે; તમે૦ સાચું કહેજો રાજા સત્યવંતારે, કહો કીયું તમારૂં ગામરે; કહો૦ કુંવર છો કોણ રાજા તણા વળી શું છે તમારૂં

નામરે; વળી ૦

અરથ–રાજ પુત્રી દેવળદે પુછે છે કે હે મહરાજ તમારૂ અને તમારા પીતાનું નામ તથા ગામ કૃપા કરી કહો તો બહુ સારૂં તે સાંભળી મારૂજી કહે છે કે સાંભળો.

દુહો:–ઉત્તર ખંડથી આવીયારે, પશ્ચિમ દેશ જવાનો ભાવરે; પશ્ચીમ૦ આભા મંડળના અમે રાજવી રાણી મંછા ગોરીના નાવરે; રાણી૦ હુંતો કુંવર જસા જામનોરે; કાંઈ માંડવગઢ મારૂ ગામરે કાંઇ૦ હું છું દામાવંતીનો દીકરો, ગજરોમારૂજી મહારૂં નામરે; ગજરા૦

અરથ–મારૂજી કહે છે કે રાજપુત્રી હું ઉત્તર દીશાએથી આવ્યો છું અને પશ્ચીમમાં જવાની મરજી છે. હું માંડવગઢના રાજા જમ્રાજામની અણમાનીતી રાણી દામાવંતીનો પુત્ર છું અને ગજરામારૂજી નામ છે. મંછા ગોરીનો નાવ એટલે જે મારા સદ્ગુણ જોઇને મારી ઉપર મોહીત થઇ મને વરીને મારા કહ્યા પ્રમાણે ચાલે તેનો હુ સ્વામી થાઊ છું એ સઘળું સત્ય માનજો. એવી વાત સાંભળતાં સુઘડદે અત્યંત રાજી થઇ પોતાના મનમાં વીચાર કરી મહાદેવને કહે છે અહો પરમદયાળુ શિવ જે કોઇ સ્ત્રી પુરૂષે તમારા નામનું તપ ધ્યાનને વ્રત કરયું હશે તેને તમે મન વાંછના પુરી કરી આપી સંતુષ્ટ કરયાં છે તેમ મેં પણ છ માસ સુધી ખરા ભાવથી તમારી પુજા કરી હતી તે આજે છ માસ પુરા થતાં મારી ઇચ્છા પરીપુર્ણ કરી તેથી હં તમને તથા ગોરમાને ( પારવતી ) ગણપતી અરયું અને નંદકેસ્વરને વારંવાર નમસ્કાર કરૂં છું. એ રીતે પ્રણામ કરી મારૂજીને કહે છે કે અહો પરમ પ્રીય સ્વામી તમારા રૂપ ગુણનું વર્ણન સાંભળી હું મોહીત થઇ મળવાને આતુર હતી. તે આજે સદા શીવે પ્રસન્ન થઇ મીલાપ કરાવ્યો તેથી બહુ આનંદ થયો છે

માટે રાજમહેલમાં મારો એકાંત વાસ છે. ત્યાં જરૂર પધારજો તે સાંભળી મારૂજી કહે છે કે તમારો ભાવ છે તો આવીશું. એવો ઉત્તર મળતાં પોતાને સ્થાનકે જઇને પોતાની દાસીને કહે છે કે દાસી તું આપણા પ્રધાનજીને ત્યાં જઈ તેની પુત્રી દેવળદેને કહે કે તારી પ્રીય સખી સુઘડદે તને બોલાવે છે તે સાંભળી તેણે સોળે શણગાર સજી સુંદર સાડી તથા તારા ટપકીની કાંચલી પહેરી પોતાની પ્રાણ સમાન સખી સુઘડદેને મોહોલે આવી એટલે તેને સુઘડદેએ સરવે સમાચાર વીગત સહીત કહ્યા તે સાંભળી બેઉ સખીયો બહુ પ્રસન્ન થઇને પોતાના ( સુઘડદેનો ) મોહોલ શણગારવા માંડયો.

**દુહો:**—રંગ મોહોલનો સુંદર ઓરડોરે, તે તો શણગાર્યો ઝાકઝમાળરે; તેતો० ચંદરવો બાંધ્યો કીનખાબનો ફરતી બાંધી સોનેરી ઝાલરે, ફરતી० કાચ બાંધ્યા નાના વીધ તણારે, જેમાં સુંદર મુખ દેખાયરે; જેમાં કેટલા એકમાં છબીયો તરેહવારની, પુરણ તેજ જેમાં પરખાયરે; પુરણ० ખુરશીયો મુકી શીશમ તણીરે ઘણી શોભે છે ઝગઝગાટરે; ઘણી० તેની તેની જોડેશો ભેન કશી જડયું, કાંઇ કાચ તણું કબાટરે; કાંઇ० બીલોરી કાચની શીશીયોરે, માંહી ભરીયેલ જળ ગુલાબરે, માંહી० લવીંગ સોપારીને એલચી, બીડાં ભર્યા છે સુંદર છાબરે; બીડાં०મેવાનાં ફલ માંહી મુકીયાંરે, જેવી રાજવાળાની રીતરે; જેવી० રસોઇ બનાવી છે બત્રીશી, કાંઇ અદકી આપીને પ્રીતરે; કાંઇ० દુધ સાકર ઉકાળીયાંરે, નાંખ્યા તેજાના તઇયારરે, નાંખ્યા० નર પીતાં રાજી થાએ ઘણું પછી સજ્યા તે સોળ સણગારરે. પછી એ પ્રમાણે સુઘડદેએ પોતાના રંગ મહેલને નાના પ્રકારની રચનાથી ઇંદ્રપુરીની માફક સણગારીને મારૂજી સારૂ તરેહવારની સ્વાદીષ્ટ રસોઇ તઇયાર રાખીને પોતે પણ સોળે સણગાર સજીને તઇયાર થઇ.

**દુહો:**—જરકશી કોરનો સાળુડોરે, તેમાં કસબી રંગરે; તેમાં०

તેતો ઓઢયો છે અલબેલીએ, તેમાં શોભે છે ગોખરૂ સંગરે, તેમાં૦ શેષનાગ ચોટલોરે ફેણુ જાણે મણીધીશ કુલરે; ફેણુ૦ સેથેહીંગલોક પુર્યો શોભીતો, રૂડી દામણી દીપે અમુલ્યરે; રૂડી૦ હમેશનો હાર હીરે જડયોરે, તેના તેજ તણો નહીં પારરે; તેના૦ અતી ઉત્તમ હર મોતી તથા, સહુ શોભિતા શણગારરે સહુ૦ ચતુરાએ ચોહોડયો છે ચાંદલોરે. તેથી શોભી રહ્યું છે ભાલરે, તેથી શુક ચાંચ સરીખી નાસીકા હસ્તાં ખંડન પડે બેઉ ગાલરે, હસ્તાં ભ્રકુટી કમાન સરીખડીરે, મૃગા નેણીના ચપળ છે નેણુરે; મૃગા તેમાં શરદના ચંદ્રસુરે૦ મુખે બોલે મધુરાં વેણુરે; મુખે૦ વાળી હીરજડી નાકમાં તેમાં મોતી છે મોટા મુલરે, તેમાં૦ તે તો શોભે અધરપર લટકતી, જેનું તેજ દીસે અમુલ્યરે;:જેનું હાસ્ય કરે મંદ અધરથીરે. તે મડાઢગ બીજશાદંતરે તેમાં૦ તમામસુવરણ રેખા શોભતીરે; એવી કુલાંદે મહા રૂપવંતરે; એવી૦ કુલ પાંદડીઓના લુમ્ખાંરે, તેમાં લીલાં પીળાં જડયાં નંગરે; તેમાં તેતો પેર્યા ગોરાંદેએ કાનમાં, જેની કાયા ગુલાબી રંગરે. જેની લાંબો ચતુરાનો ચોટલોરે, તેમાં તેલ ચંપેલનો વાસ; ઉંચું અત્તર મેકરે ગુલાબનું, જોતાં મનડાંની પોહોંચે આશરે. જોતાં મુખડું શરદના ચંદ્રસુરે અતી અમૃત ભરીયાં નેણુરે; અતી. ગોરી ગાયન કરે મધુરે સ્વરે જેના મીઠા લાગે બહુ વેણુરે. જેમ દાસી લાવી આગળ ધરેરે, બાઇ લ્યોને બીડાં તંબોલરે; બાઇ એમાં લવીંગ સોપારીને એલચી: બાઇને પાન કરો કલોલરે બાઇને જરકશી લીલી કંચુકીરે તેતો કશીને પહેરી છે અંગરે. તેથી કાંકણુ સહીત કર ચુડલોને જડયો હેમથી ઝાકઝમાળરે; જડયા દશ આંગળીયે વેઢ વીંટીયોરે ગોરી ચાલે ધીમી ધીમી ચાલરે. ગોરી. સીંહ સમાન કટીલંક છે રે, પાએને પુર ઝણુકાર; પાએ સાંકળાં કલાં સવર્ણનાં તેની શોભાનો નહીં પાર. તેની, અનુપમ આજી આંખડીરે લીલું બંકુ કીધું છે ગાલરે, લીલું છુદયું છે

ફુંદણું એવો બન્યો છે ઉત્તમ તાલરે એવો. જાણે ઇંદ્ર કેરી અપસરારે. આવી અંત્રીક્ષથી અલબેલરે આવી કહે તેની શોભા શી કહું, જેને પરણશે મારૂ છેલરે. જેને.

અરથઃ—એવી રીતે સુધડદેએ ભારે કીંમતના સોલે શણગાર સજીને તરેહવાર રંગના અતી ઉત્તમ પોશાક પહેરી એવી શોભાયમાન બની કે જાણે ઇંદ્રના ઘરની અપછરા અંત્રીક્ષથી ઉતરી હોય એવી શોભાયમાન દેખાવા માંડી પછી પોતાની પ્રીય સખી દેવળદેને કહે છે કે બેન તું પણ તારે ઘેરથી સોળે સણગાર સજી મારી પાસે વહેલી આવ એટલે આપણે મારૂજીની વાટ જોઇ તઇયાર રહીએ એવું સાંભળી દેવળદે પોતાને ઘેર જઇને સોળેસણગાર સજી તરેહવાર ભારે કીંમતના પોશાક પહેરી તરત સુધડદેને મોહોલે આવી એટલે દાસીને આગ્ના કરી કે આગલી બારી આગળ બે જડીત્ર ખુરશી નાખ એવો હુકમ થતાં દાસીએ ખુરશી બારી આગળ મુકી એટલે સુધડદેએ પોતાના કાચના કબાટમાંથી અતી ઉત્તમ બસરાઇ ગુલાબના અત્તરની શીશી કહાડી તેમાંથી અત્તર લઇને પોતાના પોશાક ઉપર તથા દેવળદેના પોશાક ઉપર છાંટીને શીશી પાછી મુકીને બેઉ સખીયો બારી આગળ આવીને ખુરશી ઉપર છે બેસી ગજરામારૂજીની તારીફ કરી વાત કરે એટલે મારૂજી પણ પોતાનો ભરજરીતો પોશાક પહેરી તે ઉપર ગુલાબ મોગરો ચંબેલી જાઇ જુઇ અને કેવડો વગેરે ભારે કીંમતનાં અત્તરો પોશાક પર જુદે જુદે ઠેકાણે છાંટી ઘોડાને તરેહવાર ચાલથી નચાવતા સુધડદેના મોહોલ નજીક આવ્યા એટલે બેઉ સખીયો નીચે ઉતરીને તેમને મોહોટું માન આપી ઉપર તેડી લાવીને એક ભારે કીમતી જડીવત્ર કોચ ઉપર બેસાડીને તેમને સોપારીનું મસાલાદાર બીડું આપી નાના પ્રકારના વીનોદની વાતો કરીને રસોયા પાસે અનકુટના જેવી તરેહવાર રસોઇ

તઇઆર કરાવી હતી. તે મારૂજીને સુવર્ણના પાટલા ઉપર બેસારી તેમની રૂચી પ્રમાણે તૃસ કરી જમાડીને ઠંડુ જળપાન કરાવીને પાનનાં બીડાં આપ્યાં તે ખાઇને મારૂજી કહે છે અહો પ્રીયા તેં આજે મને ભાવ સહીત જે જે માન આપ્યું છે તે જોઇ હું ઘણો પ્રસન્ન છુ તેમ તારૂ રૂપ અને ગુણ જોઇ મોહીત છું. એવું કહેતા ઘણી જાતના અત્તરની ખુશબો આવી તે જોઇ સુધડદે પુછે છે કે હે નાથજી અમે એક બે જાતનાં અત્તર વાપર્યાં છે, પણ તમારી પાસે ઘણી જાતનાં અત્તરોની જુદી જુદી ખુશબો આવે છે તેથી મારૂં મગજ તર થઇ ગયું છે એમ કહી બે હાથ જોડી વીનંતી કરી કહે છે કે હે પ્રાણ નાથ મેં ઘણાં દીવસથી આપની સુકીર્તી સાંભળી છે તે દીવસથી મનથી તમને વરી ચુકી છું, પણ આજે તનથી વરો તો ઉપકાર થશે.એવો ઉત્તર મળતા કોઇ ન જાણે વીવાહની સામગ્રી મગાવી ગોરને બોલાવીને ગણેશ પાટ બેસારયા એટલે દેવલદે કહે છે હે પ્રીય સખી તારે ને મારે ન્હાનપણની પ્રીતી છે તેથી મારી પ્રકૃતીની તને સર્વે ખબર છે માટે હે બેન મારૂજી ઉપર મારૂ પણ મન બહુ મોહીત થયું છે તેથી હું પણ એમને પરણીશ તો આપણ સદા સંતોષ પામી સંજોગે રહીશું. વળી તમારીને પ્રાણપતીના સદાય આજ્ઞા પાળીશ તે સાંભળી સુધડદેને બહુ દયા આવી તેથી વાત કબુલ રાખીને બેઉ સખી પ્રેમ સહીત ગોરની સાક્ષીએ મારૂજીને વરી મંગળ ફેરા ફરી ગોરને દક્ષણા આપી રાજી કરીને કહે છે કે ગોર દેવ આ વાત કોઇને કરશો નહી હો. ગોર કહે સારૂં બાઇ એમ કહી ગોર પોતાને ઘેર ગયા એટલે નાના પ્રકારના પુષ્પ મગાવી પલંગ ફરતી જાળી ગુંથાવીને તેમાં મારૂજીને સુવારીને બેઉ બે પગ ચાંપવા મંડી તે જોઈ મારૂજી પણ બહુ પ્રસન્ન થયા એમ હાસ્યવીનોદથી રાત્રી પુરી કરી સવાર થતાં પેહેલા મારૂજીએ

કહ્યું કે તમે બેઉ જણુ સજીને તૈયાર થાઓ કેમકે હવે પછી હું એક પળવાર રોકાનાર નથી તે સાંભળી બેઉ સખીયોએ પોત પોતાને ઘેરથી પોતાના વસ્ત્ર અલંકાર તમામ લઇને સુવ્રડદેના રથમાં બે જણી બેઠી એટલે મારૂજી પણ પોતાનાં સરવે હથીયાર બાંધી ઘોડા ઉપર બેશી રથની આગળ થયા તે શહેરના દરવાજા આગળ ગયા એટલે દરવાને સુઘડદેનો રથ ઓળખીને હાંકનારને પુછ્યું કે આ રથ રાજ પુત્રી સુવ્રદેનો છે તે સવારના પોહોરમાં દાસ દાસીયો વગરનો કયાં જાય છે? એમ કહીને રથને તથા મારૂજીને અટકાવી બીજા સીપાઇ સાથે રાજાને ખબર કેવરાવી કે મ્હારાજ આપની પુત્રી સુઘડદે રથમાં બેશી એક છેલ પુરૂષ સાથે ગામ બહાર જાય છે એવું સાંભળી રાજાયે પોતાના પ્રધાનને તથા લશ્કરના અમલદારોને આજ્ઞા કરીકે રથ પાછો વાળી મોહોલે મોકલી દઇને તે છેલ પુરૂષને પકડી મારી પાસે લાવો એવી આજ્ઞા થતાં પ્રધાને કહ્યા પ્રમાણે કામ કરી લસ્કરના જોદ્ધાઓ પાસે ઘેરાવી લીધો તે જોઇ મારૂજીએ પોતાના મનમાં વીચાર કર્યો કે બાર વરસ થયાં હું બાર નીકળ્યો છું ત્યારથી તે આજ દીન સુધી જગદેશ્વર મહાદેવે મારી લાજ રાખી છે તેમ આજે પણ આ મહા સંકટમાંથી છોડાવશે એમ વીચારી પોતે મહાદેવનુ ધ્યાન ધરીને હીમ્મત રાખી એટલે મહાદેવ તેને શુરાતન આપ્યું એટલે પોતાની શીરોઇની તરવાર મ્યાનમાંથી કાહાડીને અનીરૂદ્ધની જેમ ગરજના કરી ફરી વળ્યો ને કેટલાકને સમશેરના સપાટા લગાવ્યા કેટલાકને ભાલા માર્યા કેટલાકને હાથમાં ઝાલી ચીભડા જેમ પછાડયા એવી રીતે આખી સેનામાં ભંગાણ પાડયું તેથી જોદ્ધાઓ સરવે નાસવા માંડયા તે જોઇ પ્રધાને રાજાને કહ્યું કે મહારાજ કોઇ અનીરૂદ્ધ જેવો મહાબળવાન જોધ્ધો આવ્યો છે તે ખુબ લડાઇ કરી બધાને નસાડે છે તે સાંભળી રાજાએ પ્રધાનને કહ્યું કે લડાઇ બંધ કરાવાને

એને મારી પાસે પકડી લાવો તે સાંભળી પ્રધાને તેને ઠંડો પાડી સમજાવીને રાજા પાસે લાવી સામે ઉભો કર્યો એટલે તેનું રૂપ જોઇ ખુબ મોહ પામીને પુછે છે કે આપનો કયો દેશ પીતાનું નામ શું અને આપનું નામ શું તથા યુવા અવસ્થામાં શા કારણ માટે પરદેશ નીકળ્યા છો તે સરવે સત્ય કહો તે સાંભળી મારૂજી કહે છે કે માંડવગઢના જસાબ્રમ રાજાની અણુમાનીતી દામાવંતીનો પુત્ર છું. મને સર્વ લોક ગજરો મારૂજી કહીને બોલાવે છે. એવું સાંભળી રાજા પ્રધાનને કહે છે અહો પ્રધાનજી જેની સુકીરતી ચોતરફ ખુબ ફેલાઇ છે તે પુરૂષનું દર્શન થવું દુર્લભ છતાં તે પ્રત્યક્ષ આપણે ઘેર આવ્યા છે માટે હું સુધડદેને કન્યાદાન આપી એની સાથે પરણાવી દઉં તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ તમારો વીચાર બહુ સારો છે. હું પણ મારી લાડકડી પુત્રી દેવલદેને કન્યાદાન આપી પરણાવી દઊં તો બન્યો સખી બાળપણમા મન મીલાપી છે તેથી એક સ્થાને રહી સુખી થશે. એવો નીશ્ચય કરીને એક મોહોટો સુશોભીત માંડવો બાંધી રૂડું મહુરત જોવરાવી રાજા પ્રધાન બેઉ જણાયે શાસ્ત્ર વીધી પ્રમાણે કન્યાદાન આપવા માંડયાં તે સમયે સર્વ સાહેલીયો મળી મધુરે સ્વરે ગીત ગાય છે.

દુહા—સહીયર મળી સહુ સાથમાંરે, તેનો હરખીને ગુણ ગાયરે. તે તો૦ ચોરી બાંધી છે સુંદર ચોકમાં. ત્યાંનો શુભ મંગળ વરતાયરે, ત્યાં તો૦ ચાર મંગળ ફેરા ફેરવે, તેતો હરખે છે સરવે જાનરે; તેતો૦ હસ્તી ઘોડા રથને પાલખી, હીરા મોતીનાં આપ્યાં દાનરે; હીરા૦ પરણી ઉઠયાં બહુ પ્રીતથીરે, તેને આનંદ અંગનમાયરે; તેને૦ સુધડદે દેવળદે બે રાણીયો તેતો જોઇને રાજી બહુ થાયરે; તેતો૦ સખીયો સહુ આશીશ દીએરે, તમને પ્રસન્ન થયા મહાદેવરે; તમને૦ તેથી મન-વાંછીત વર આપીયો, સદા કરજો સ્વામીની સેવરે. સદા૦ માથા તે

અમપર રાખજોરે, મારી માયાળુ બન્ને બેનરે; મારી૦ પાછાં મહીયર વેહેલાં આવજો તમો સાંભળશો દીનરે; તમે,

એ પ્રકારે રાજાએ તથા પ્રધાને પોત પોતાની પુત્રી શાસ્ત્રની વીધી પ્રમાણે પરહાળીવસ્ત્ર, હીરા જડીત્ર સુવર્ણના અલંકારો મોતીનો હાર રોકડી સોના મોહોરો અશ્વ ગજરથ પાલખી દાસ દાસીઓ વગેરે ઘણો માલ આપી ખુબ સંતુષ્ટ કરયા તે સમયે સરવે સાહેલીયોયે મળી ગીત ગાઈને આશીરવાદ દીધો તે સમયે ઢોલ તાસાં નોબત શરણાઈ ભેર ભુંગળ વગેરે નાના પ્રકારનાં વાજીંત્ર વાગ્યાં તેથી નગરના સરવે લોક જોઇને ખુબ રાજી થયા આખા શેહેરમાં નોતરાં દેવરાવી અતી ઉત્તમ તરેહવાર રસોઈ કરાવી સર્વ સંતુષ્ટ કરી જે જેને ઘટે તેવા પોશાકોનાં ઇનામ આપ્યાં સર્વ યાચકોને રાજાએ તથા મારૂજીયે બહુ દાન આપ્યાં એ રીતે લગ્નનું સર્વ કામ પત્યા પછી મારૂજીએ પોતાના બેઉ શસરા પાસે સ્વદેશ જવાની આજ્ઞા માગી એટલે સર્વ સાથ એકઠો થયો ત્યાં રાજારાણીને પ્રધાન તથા તેની સ્ત્રી વગેરેએ પોતાની પુત્રીને બહુ શીખામણ દીધી વળી નીકળતી વખતે બન્નેની માતાએ તરેહવાર વસ્ત્ર અલંકાર આપ્યા પછી જે મારૂજીને આપેલા સેવકો હતા તેને હથીયાર બંધાવી સર્વ સાથ મળી ગાજતે વાજતે વીદાય કરી સઊ સઊને ઘેર ગયા તે બાદ મારૂજી કુચ કામ કરી કેટલેક દીવસે પુલાંદેને નગર આવ્યા તેની રાજાને ખબર પડતાં બહુ માન આપી સામઇયું કરી મોહેલમાં લાવી સર્વને સંતુષ્ટ કરી ભોજન કરાવ્યુ એ રીતે બે દીવસ પરૂણાગત કરી સુઘડહેના પીતા કરતાં બધો વાતે બમણો વીવેક કરી બતાવ્યો પછી સર્વ સાથ તૈયારી કરી ગાજતે વાજતે વીદાય કરવા તે કુચ મુકામ કરતા ચાલ્યા જાય છે. તે દીવસે રાણી ચંપાદે પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે મારો સ્વામી ગજરામારૂજી મને સત્ય વચન આપી બાર વરસનો વાયદો કરી આ વનમાં મહાદેવને ખોળે મુકી ગયા

છે તેને આજે બરોબર બાર વરશ પુરાં થયાં છે તો પણ હજુ સુધી તે આવ્યા નથી તેથી હવે પછી મારા મનને ધીરજ રહેવાની નથી. માટે આ વડના ઝાડ ઉપર ચડીને જોઉં ને તે દુરથી નજરે પડે તો બહુ સારૂં થાય એમ વીચારી તરત ઝાડ ઉપર ચડીને જોયુ તો ઘણે દુરથી એક મોહોટું લશ્કર ચાલ્યું આવે છે તે જોઇને પોતાના જીવને હીમ્મત આવી કે લશ્કરમાં મારો સ્વામી હોય તો આજે અત્યંત આનંદ થશે એમ ધારે છે એટલે તે વનનાં પક્ષીયો જુદે જુદે સ્વરે એક પછી બીજું બોલી સારા શુકન આપે છે એટલે તો ખરેજ મારૂજી પોતાના ઘોડા ઉપર બેશી નાના પ્રકારની ચાલથી નચાવતા નચાવતા નજીક આવ્યા એટલે ચંપાદે ઓળખતાં તરત હેઠી ઉતરીને મારૂજી પાસે આવી પુછે છે કે હે સત્ય વચની સ્વામી-નાથ ! આપ વરજાના જેવો ભરજરીનો પોશાક પેરી આવ્યા છો તે આનંદની વાત છે પણ મહારાજ આપ શરીરે તો કુશળ આનં-દમાં છો. તે સાંભળી મારૂજી કહે છે અહો મારી પરમ પ્રીયા પટ-રાણી ! હું જગદેશ્વર મહાદેવજીના પ્રતાપથી ને તમારા આશીરવાદથી તમારો મારો વીયોગ રહ્યો તે દીવસથી તે આજ દીન સુધી કુશળ આનંદમાં છું તેમ તમોએ શુકન કહ્યા તે પ્રમાણે બીજી ત્રણ રાણીયો પરણીને સાથે લાવ્યો છું, નેં તે ત્રણેના પીતાએ મને કન્યાદાનમાં હીરા જડીત્ર સુવર્ણના અલંકારો તથા સુંદર વસ્ત્રો અને શાસ્ત્ર બંધ શુરા યોદ્ધાઓની સેના તથા હસ્તી ઘોડા રથ પાલખીયો ઉંટ વગેરે બધું વીવેક અને પ્રીતી સહીત આપ્યું છે. તે સાંભળી ચંપાદે બહુ પ્રસન્ન થઇ, પછી મારૂજીયે સર્વ સેના સહીત ડેરા તંબુ તાણી તે જ ઠામે વીરામ લેવા રહ્યા ત્યાં મારૂજીયે સેવકો પાસે પુષ્પ બીલી વગેરે મંગાવી પોતે નાહીને ધોએલાં પવીત્ર વસ્ત્ર પેહેરીને મહાદેવજીની પૂજા કરી ચંદન અક્ષત બીલી પુષ્પ અબીલ ગુલાલ વગેરે ચડાવી

ધુપ નઈવેદ આરતી વગેરે કરી મંત્ર પુષ્પાંજલી કરી ચારે રાણીયોને દર્શન કરવાની આગ્ના આપી એટલે તે ચારે જણીઓ એકઠી મળી દર્શન કરી તંબુમાં આવી તે પછી બીજા ભાવીક જનો દરશન કરી પોત પોતાને સ્થાનકે આવી રસોઈ બનાવી જમ્યાં રાજા રાણી પણ પોતાના તંબુમાં થાળો મંગાવી ભોજન કરી પાન સોપારીનાં બીડાં ખાઇ ચારે રાણીઓયે વીવેક સહીત જથારત પ્રમાણે વાતો કરી પરસ્પર પ્રીતી બાંધી તે જોઇ મારૂજી બહુ ખુશી થયા પછી તે જ ઠેકાણે રાત્રી નીરગમન કરી મોટે પરોઢીયે ઉઠી કુચ કરી લાંબી મજલ કરી ચંપાદેને નગર ગયા તેની રાજાને ખબર પડતાં મોટી ધામધુમથી સામઈયું લઇ પોતાના મોહોલમાં તેડી લાવ્યા ત્યાં ખુબ માન આપી ભોજન કરાવ્યું તે પછી સર્વને જમાડયા એ રીતે પાંચ દીવસ પરૂણાગત રાખ્યાં તે દરમ્યાનમાં મારૂજીની સાસુને સસરાયે મારૂજીને બાર વરસની મુસાફરીના સર્વ વર્તમાન પુછ્યા તેની વીગત સહીત ઉત્તર આપ્યો તેથી તેમના મનનું સમાધાન થયુ તે બાદ છેલ્લે દીવસે સર્વના કરતા મોઘા મુલના વસ્ત્ર અલંકારો પોતાની પુત્રી તથા જમાઈને આપી સંતુષ્ટ કરી બીજી ત્રણ રાણીયોને પણ પોશાકને અલંકાર આપ્યા તે પછી દાસીઓને હથીયાર બંધ લશ્કર સર્વના કરતા વિશેષ આપી ખુબ પ્રસન્ન કરી રવાને કર્યા તે કુચ કામ કરી થોડે દીવસે માંડવગઢ નજીક આવ્યા તેની રાજસેવકોને ખબર પડતાં દુરથી જોઇ તરત રાજા જસાજામને જઇને કહ્યું કે મહારાજ આપણા શેહેર નજીક કોઇ મોટો બળવાન રાજા પુષ્કળ લશ્કર લઇ આવે છે તેની મને ખબર પડતાં તમને કેવા આવ્યો છું. તે સાંભળી રાજાયે પોતાના કુલસંગ વજીરને કહ્યું કે હે વજીર, આપણા શહેર નજીક કોઇ મહા બળવાન રાજા બહુ લશ્કર લઇ આવે છે તે યુદ્ધ કરી આપણું રાજ લેશે તો આપણે કેમ [illegible]શું.

એ બળવાન સાથે આપણું કશું જોર ચાલનાર નથી અરે પ્રધાન જો આ વખતે મારો શુરવીર પુત્ર ગજરામારૂ હોત તો તે સામુ યુદ્ધ કરીને મારૂ રાજ રાખત અરેરે હું કેવો મુર્ખ જે મહા પરાક્રમી પુત્રને વીના અપરાધે વનવાસ કહાડયો છે તે દીવસથી તે આજ દીન સુધી કેટલીક વાતનું જેજે નુકશાન થયું છે તે સરવે તમારા ધ્યાનમાં છે. અરેરે તે દીવસથી મન ઘણું ઉદાસ રહે છે. નારી ઉપર નીશ્ચય મહાદેવજીનો કોપ થયો માટે હું અપરાધી ક્ષમા માગી વીનંતી કરૂં છું કે હે જગદેશ્વર મહાદેવ મારા અપાર દુર્ગુણ સામું ન જોતાં તમારી વડાઇને ભોળાપણુ સામું ન જોઇ હવે મારા ગજરામારૂજીને મેળવશો તો તેની ઉપર હું બપોર વીતી રાખીશ. એવી રીતે પ્રધાન પાસે વાતો કરે છે એટલે બીજા પાંચ સેવકો ઘણી તાકીદથી દોડતા આવીને રાજાને કહે છે કે મહારાજ તમે જરાયે ચીંતા કરશો નહીં એ તો આપનો પુત્ર ગજરામારૂજી પધારે છે. એવું સાંભળી રાજાના મનમાં જેવો આનદ થયો તેવો આનંદ કોઇ દીવસ થયો ન્હોતો માટે પ્રધાનને હુકમ કરી પોતાની સર્વ સેના તથા નગારાં નીશાન નોબત શરણાઇ ભેર ભુગળ વગેરે વાજીત્ર સહીત સર્વ તૈયાર કરી ગાજતે વાજતે સામઇયુ લઇ મારૂજી પાસે આવ્યા તે સમયે તેણે પોતાનો તીર્થરૂપી પીતા જાણી પ્રેમ પૂર્વક પ્રણામ કર્યા પછી પરસ્પર કુશળ સમાચાર પુછી ગાજતે વાજતે મોટી ધામધુમથી દરબાર આગળ આવ્યા; ત્યાં રાજા રાણીયોને તથા પ્રધાનને અને નગરશેઠને સાથે લઇ શેઠ સાહુકારોએ સોના રૂપાના ફુલથી વધાવી ગુલાબ ચંબેલી મોગરાના ફુલથી વધાવ્યા પછી દરબારમાં લાવી કચેરી ભરી ત્યાં પુરવાસી જનોને રાજ રીતે જુહાર કરી કુશળ વર્તમાન પુછ્યા, પછી રાજાએ જોશીને પુછયું કે મહારાજ ગજરામારૂજીને રાજ્યા ભીશેક કરવાનું મહુરત જુવો તે સાંભળી જોશીયે ટીપણું જોઈ કહ્યું કે

મહારાજ આજે કુંભરાશીનો ચંદ્રમા ત્રાંબાને પાયે ને વળી અમૃત ચોઘડીયુને અમૃત સીદ્ધી યોગ છે તેથી શત સંવત્સર સુધી મનવાંછીત ફળ ભોગવશે એવું સાંભળી પંડીતોને આજ્ઞા કરી શાસ્ત્ર વીધી પ્રમાણે રાજ્યાભીષેક કર્યો તે વેળા નાના પ્રકારનાં વાજીંત્ર વગડાવ્યાં સર્વ કર્મ પુરૂ થયા પછી બ્રાહ્મણોએ આશીરવાદ દીધો કે હે મહારાજ તમારો પુત્ર દેવપીત ને મનુશ સર્વને સંતુષ્ટ કરશે. એ અમારો આશીરવાદ રાજાએ તથાસ્તુ કહી તે બ્રાહ્મણોને તથા બીજા સર્વ યાચકોને પોતપોતાની યોગ્યતા પ્રમાણે દાન આપ્યાં, તે પછી સભાસદો સરવેને પાન સોપારીને ફુલના તોરા આપ્યા અને ગુલાબ-જળ છાંટી જસોજામ કહે છે હે પરમ પ્રીય પ્રજાજનો, આજે તમે અતી શ્રમ લઇ મને ને મારૂજીને બહુ માન આપ્યું તેનો ઉપકાર માનું છું એમ કહી કચેરી બરખાસ કરી તે પછી મારૂજી પોતાની મા, દમાવંતીને તથા અપરમાને પગે લાગ્યો એટલે તેમણે આશી-રવાદ દીધો જસાજામે દામાવંતીને પટરાણી કરી તે બીજી સાતે પ્રસન્ન થઇ કબુલ કર્યું એટલે તેમના લજામણા પુત્રો ગત થયા બાદ સાતેને સારા પુત્રો આવ્યા તેથી સરવે સંપીને ચાલી મારૂએ રામ રાજ જેવી નીતી ચલાવવી તેથી સર્વ પ્રજાને આનંદ થયો.

# સમાપ્ત.